

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Historie

Studijní program: Historické vědy

Studijní obor: Historie

VYUŽITÍ OBJEKTŮ FRANTIŠKÁNSKÝCH
KLÁŠTERŮ PO JEJICH ZRUŠENÍ V ROCE 1950
THE USE OF THE FRANCISCAN
MONASTERIES AFTER THEIR ABOLITION IN
1950

Diplomová práce: 2013–FP–KHI– 236

Autor:

Vít KOCHÁNEK

Podpis:

.....

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

Konzultant: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
110	0	0	0	5	35

V Liberci dne: 26. dubna 2013

Čestné prohlášení

Název práce: Využití objektů františkánských klášterů po jejich zrušení
v roce 1950
Jméno a příjmení autora: Vít Kochánek
Osobní číslo: P10001004

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26. 04. 2013

Vít Kochánek

Poděkování

Mé poděkování patří v první řadě panu PhDr. Jaroslavu Pažoutovi, Ph.D. za velkou pomoc při vedení diplomové práce. Děkuji mu za odborné vedení, cenné rady, připomínky, korektury a čas, který mi věnoval. Bez jeho rad a pomoci by tato práce stěží vznikla.

Velký dík také patří P. Petru Regalátu Benešovi, za poskytnutí důležitých informací, cenný čas, který mi věnoval a také za možnost bádát ve františkánském archivu.

Mé poděkování patří také panu PhDr. Milanovi Svobodovi, Ph.D. za poskytnuté informace a rady.

Také děkuji P. Antonínu Pavlu Kejdanovi za pomoc a poskytnutí rad a informací.

Zároveň děkuji zaměstnancům Národního archivu v Praze, kteří mi umožnili přístup k archivním materiálům a také za pomoc při bádání.

Velký dík také patří zaměstnancům archivních institucí, muzeí a dalších zařízení, které nyní sídlí v bývalých františkánských kláštorech, že mi poskytli informace o těchto objektech. Zároveň děkuji zaměstnancům informačních center, kteří mi rovněž velmi pomohli.

Velké poděkování patří mé rodině a přátelům za podporu a především za trpělivost.

Anotace

Diplomová práce se zabývá františkánskými kláštery na území dnešní České republiky, které Řád menších bratří užíval v roce 1950. Stručně se zmiňuje o jejich dřívější historii a věnuje se jim v období po druhé světové válce. Přibližuje průběh Akce K, během níž byly kláštery zabrány a řeholníci převezeni na jiná místa. Dále se zabývá využitím těchto objektů až do pádu režimu a následně sleduje jejich další osudy až do současnosti. Práce se zároveň zabývá tím, jak bylo nakládáno s klášterními knihovnami, archivy a uměleckými díly.

Klíčová slova

Klášter, konvent, kostel, komplex, budova, františkáni, Řád menších bratří, Akce K, Státní úřad pro věci církevní

Summary

This thesis deals with the Franciscan monasteries on the territory of today's Czech Republic, which used the Franciscans in 1950. Briefly mentions their earlier history and works with them in the period after the Second World War. This thesis approaches the Actin K, in which monasteries were confiscated and religious transferred to the other places. It also deals with the use of these facilities until the fall of the régime and subsequently monitor their fates until now. The work also discusses how to were treated with monastic libraries, archives and works of art.

Keywords

Monastery, convent, church, complex, building, Franciscans, Franciscan Friars, Action K, State Bureau for Religious Affairs

OBSAH:

1. Úvod	10
1. 1. Kritika pramenů a literatury	12
2. Řád menších bratří	15
2. 1. Řád svatého Františka	15
2. 2. Dějiny řádu v českých zemích	18
3. Komunistická moc a církve	21
3. 1. Mezinárodní situace	21
3. 2. Situace v Československu	30
4. Františkánské kláštery	38
4. 1. Bechyně – konvent s kostelem nanebevzetí Panny Marie	38
4. 2. Čtyři Dvory u Českých Budějovic – konvent s kostelem svatého Vojtěcha	42
4. 3. Dačice – konvent s kostelem svatého Antonína Paduánského	44
4. 4. Hájek u Červeného Újezda – konvent s kostelem Panny Marie Loretánské a svatého Vavřince	47
4. 5. Hejnice – konvent u kostela Navštívení Panny Marie	49
4. 6. Hořovice – rezidence s kostelem Nejsvětější Trojice	55
4. 7. Hostinné – konvent Neposkvrněného Početí Panny Marie u kostela Neposkvrněného Početí Panny Marie a Nejsvětější Trojice	58
4. 8. Cheb – klášter u kostela Zvěstování Panny Marie	63
4. 9. Jindřichův Hradec – konvent u kostela svaté Kateřiny	66
4. 10. Kadaň – konvent u kostela Panny Marie a Čtrnácti svatých pomocníků	69
4. 11. Kroměříž – konvent s kostelem svatého Jana Křtitele	72
4. 12. Kroměříž – kolej svatého Antonína	74
4. 13. Moravská Třebová – konvent s kostelem svatého Josefa	76
4. 14. Plzeň – konvent u kostela Nanebevzetí Panny Marie	80
4. 15. Praha – konvent u kostela Panny Marie Sněžné	83
4. 16. Praha-Spořilov – rezidence s kostelem blahoslavené (dnes svaté) Anežky	88
4. 17. Slaný – konvent při kostele Nejsvětější Trojice	89
4. 18. Tachov – konvent u kostela svaté Máří Magdalény a svaté Alžběty	92
4. 19. Turnov – konvent u kostela svatého Františka z Assisi	95
4. 20. Uherské Hradiště – konvent s kostelem Zvěstování Panny Marie	99
4. 21. Votice – konvent s kostelem svatého Františka Serafinského	103
4. 22. Zásmyky – konvent u kostela svatého Františka Serafinského	105

5.	Závěr	108
6.	Seznam pramenů a literatury	111
7.	Seznam obrazových příloh	117
8.	Obrazové přílohy	120

Seznam použitých zkratk

AV ČR	Akademie věd České republiky
ČSSR	Československá socialistická republika
ČTK	Česká tisková kancelář
FA	Františkánský archiv
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KNV	krajský národní výbor
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
MNV	místní národní výbor
NA	národní archiv
OFM	Ordo Fratrum Minorum (Řád menších bratří)
ONV	okresní národní výbor
OÚNZ	okresní ústav národního zdraví
P.	páter
p.o.	příspěvková organizace
PTP	pomocné technické prapory
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SOkA	státní okresní archiv
SOU	střední odborné učiliště
SSK	státní studijní knihovna
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní bezpečnost
SÚC	Státní úřad pro věci církevní
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu

1. Úvod

Období komunismu je zapsáno černým písmem do našich národních dějin. Režim zasahoval do každodenního života svých občanů. Skuteční i domnělí nepřátelé byli vystavováni represím. Představitelé režimu viděli protivníky v mnoha lidech i různých uskupeních. Jako sok na život a na smrt se jevilo náboženství. Nejednalo se pouze o katolickou církev, ale i další křesťanské církve či judaismus. Komunistický režim se bezmála za dvaadvacet let své vlády pokoušel náboženství podřídit pod svou moc, mít o něm přehled a co nejvíce ho oslabit. Katolickou církev mělo narušit tažení proti řeholním řádům, na našem území jich působil velký počet. Na základě vykonstruovaných domněnek postupoval režim proti těmto organizacím s cílem je co nejvíce zdiskreditovat a tím oslabit i celou církev.

Důvod, proč jsem si vybral právě františkánské kláštery, je ten, že mi je tento řeholní řád ze všech nejbližší. Františkánům jsem se věnoval již dříve ve své bakalářské práci, kdy jsem studoval barokní mapu Svatováclavské františkánské provincie.

V úvodní kapitole je představen Řád menších bratří františkánů i osobnost jeho zakladatele – svatého Františka z Assisi. Stručně je zde také zmíněna historie tohoto řádu v českých zemích.

Následující kapitola se zabývá situací katolické církve v sovětském bloku po druhé světové válce až do pádu železné opony s akcentem na církevní poměry v Československu.

Stěžejní část práce se věnuje františkánským klášterům na území dnešní České republiky od roku 1950 až do současnosti. Na tomto území se jich ve zmíněném roce 1950 nacházelo celkem 22. Každý z nich je představen v samostatné kapitole. Na jejím začátku je stručně představena historie daného kláštera od jeho založení až do roku 1950. Následuje rozbor jeho stavu a osazenstva. Poté je zde popsán průběh Akce K v daném klášteře, při které byly kláštery přepadeny a řeholníci odvezeni do centralizačních a internačních klášterů. Pozornost je také soustředěna na to, jak bylo zacházeno s budovami a jejich inventářem. Práce sleduje, kam se vybavení a zařízení klášterů přesunovalo a jakému vlastníkovu byly tyto budovy svěřeny. Zmiňuje se o různém využití těchto klášterních staveb a sleduje, jak se s nimi naložilo po sametové revoluci. Budovy totiž sloužily účelům, ke kterým původně nebyly určeny.

Zatímco první dvě odborné kapitoly jsou vypracovány na základě stávající literatury, následující kapitola je výsledkem především pramenného výzkumu. Pro její

zpracování byly použity v první řadě materiály z fondu Státní úřad pro věci církevní uloženého v Národním archivu, konkrétně především materiály k vlastnímu průběhu Akce K a zprávy jednotlivých klášterních zmocněnců i představitelů SÚC. Cenné informace poskytly dokumenty zabývající se soupisy a přesuny knihoven, klášterních archivů i uměleckých děl. Velké množství archiválií je použito z františkánského archivu u Panny Marie Sněžné v Praze. Tyto materiály jsou novějšího data a umožňují tak sledovat osudy klášterních budov i jejich majetku v následujících letech. Výzkum není úplný, byly vypuštěny fondy v regionálních státních archivech. Některé nemají k dispozici potřebné materiály, jiné jsem z časových důvodů nemohl navštívit. Proto bych tuto diplomovou práci mohl v budoucnosti ještě rozšířit o nová fakta. Navíc budou další fondy postupně doplňovány o nové dokumenty.

Touto diplomovou prací bych chtěl zároveň upozornit na aktuální téma církevních restitucí. Jedná se o záležitost, jež bude ještě dlouho vířit emoce, ať už se jedná o otázku, jestli se restituce uskutečnit měly či nikoli, nebo zda byla výše finanční kompenzace odpovídající.

1.1. Kritika pramenů a literatury

Jako hlavní pramenný zdroj pro vypracování diplomové práce posloužil fond Státního úřadu pro věci církevní v Národním archivu v Praze. Zejména pak dokumenty týkající se jednotlivých klášterů a Akce K. Důležitým zdrojem byly i zprávy jednotlivých klášterních zmocněnců i představitelů SÚC. Cenné informace poskytly dokumenty zabývající se soupisy a přesuny knihoven, klášterních archivů i uměleckých děl. V tomto fondu se nachází archiválie vztahující se k náboženským záležitostem do roku 1956, kdy byl tento úřad zrušen. Poté došlo k přesměrování kompetence nad náboženskými záležitostmi pod jiné instituce, jež ještě bohužel nemají uspořádaný fond. Jedná se o církevní odbor ministerstva školství a kultury, jež měl církevní záležitosti na starosti v letech 1956 – 1967. Po něm tuto problematiku převzal sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury v letech 1968 – 1989. Archiváři na uspořádání daných fondů pilně pracují, dokumentů je ale velké množství a práce na jejich uspořádání je velice náročná a zdoluhavá. Archiválie z fondu SÚC se nevztahují pouze na řeholní dokumenty, ale věnují se i další církevní problematice. Spisy se týkají také jiných křesťanských církví i náboženských vyznání. Fond je velmi dobře a přehledně zpracovaný.

Velké množství archiválií je použito též z františkánského archivu, který je umístěn v klášteře u Panny Marie Sněžné v Praze. Zde se nachází dokumenty úřední povahy a korespondence, jež se věnují jednotlivým klášterům. Dokumenty jsou pozdějšího data, díky čemuž se navázalo na fond SÚC z Národního archivu.

Informace o dějinách jednotlivých klášterů byly čerpány především z „Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích“ od Milana M. Bubna.¹ Zde se nachází informace o františkánském řádu, jeho historii, světcích a také františkánských klášterech v českých zemích. Využity byly také publikace „Encyklopedie českých klášterů“ od P. Vlčka, P. Sommera, D. Foltýna s kolektivem² a „Encyklopedie moravských a slezských klášterů“, jejímž autorem je Dušan Foltýn s kolektivem autorů.³ Obě encyklopedie se věnují historii i popisu samotných klášterních objektů a zároveň tak

---

¹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8.

² VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6.

³ FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, 1. vyd. Praha, Libri 2005, ISBN 80-7277-026-8.

uceleně podávají informace o všech klášterech, které se nacházejí, nebo nacházely na území dnešní České republiky.

Cenné informace také poskytla diplomová práce Martiny Zemanové o klášterní knihovně v Hejnicích.⁴ Tamnímu klášteru v letech 1949-1955 se věnoval ve své diplomové práci Jan Heinzl⁵ a Jana Šamalová je autorkou diplomové práci o dačickém klášteře.⁶

Řada klášterů dnes slouží kulturním účelům, a proto se jim také věnují webové stránky. Ty rovněž poskytly mnoho dalších informací i fotografií.

Informace k úvodní kapitole, která se věnuje obecně situací církví v období komunismu, poskytla především publikace od Karla Kaplana „Stát a církev v Československu 1948-1953“.⁷ Jedná se o velmi zdařilou práci, která popisuje postup režimu vůči církvi ve zmiňovaných letech. Velmi kvalitní je také publikace „Neumlčená, kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II“ od Václava Vaška.⁸ Obě zmiňované práce se věnují přibližně stejným rokům a poskytly řadu cenných informací. Jaroslav Cuhra je autorem publikace „Československo-vatikánská jednání 1968-1989“⁹, která pomáhá osvětlovat vztah režimu ke katolické církvi od roku 1968. Důležité informace od téhož historika poskytla práce s názvem „Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972.“¹⁰ Zde je představena církevní politika strany po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy. O situaci církve v 70. a 80. letech velmi dobře informuje kniha rozhovorů Jana Jandourka se současným pražským pomocným světícím biskupem. Ta nese název „Václav Malý – Cesta za pravdou“.¹¹ Biskup Malý zde hovoří o svém životě a aktivitách v době normalizace. Zároveň poskytuje řadu poznatků o chování církve i jejích představitelů. Do církevní problematiky v Československu zasvětil kniha

---

⁴ ZEMANOVÁ, Martina: *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691-1945/1950)*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2010.

⁵ HEINZL, Jan: *Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955 centralizační a internační klášter Hejnice*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2006.

⁶ ŠAMALOVÁ, Jana: *Dějiny františkánského kláštera v Dačicích*, diplomová práce České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta 2005.

⁷ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6.

⁸ VAŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*, 1. vyd. Praha, Zvon 1990, ISBN 80-7113-035-4.

⁹ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2001, ISBN 80-7285-008-3.

¹⁰ CUHRA, Jaroslav: *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1999, Sešity, č. 32, ISBN 80-85270-84-6.

¹¹ JANDOUREK, Jan: *Václav Malý – Cesta za pravdou*, 1. vyd. Praha, Portál 1997, ISBN 80-7178-189-4.

rozhovorů s Bohumilem Vitem Tajovským *Člověk musí hořeti*.¹² Rozhovory vedou Aleš Palán a Jan Paulas. Bohumil Vít Tajovský byl opatem želivského kláštera a v souvislosti s Číhošťským zázrakem byl zatčen a ve vykonstruovaném procesu odsouzen. V roce 1960 byl propuštěn na amnestii. Jedná se o významného představitele katolické církve v době komunismu.

Informace k mezinárodní situaci katolické církve byly použity především z publikace „Vatikán a rudý prapor, Zpas o duši východní Evropy“ od Jonathana Luxmoora a Jolanty Babiuchové.¹³ Zde se autoři zabývají vztahy mezi katolickou církví a Sovětským svazem spolu s jeho mocenskými bloky. Jedná se o velmi zdařilou práci, která se dočkala vydání v mnoha zemích. Poznatky k danému tématu byly čerpány také z knihy George Weigela „Svědék naděje, autorizovaný životopis Jana Pavla II.“¹⁴ Tato obsáhlá publikace se věnuje životu polského kardinála a pozdějšího papeže Jana Pavla II. a přináší cenné poznatky o katolické církvi v době studené války.

Podklady k osobnosti a době svatého Františka jsou čerpány z publikace od Jacquese Le Goffa „Svatý František z Assisi“.¹⁵ Jedná se o kvalitní práci významného francouzského historika, který se obdobím středověku zabývá. O historii Svatováclavské františkánské provincie pojednává „Bohemia Franciscana“ od Martina Elbela.¹⁶ Zde je prezentována historie provincie v 17. a 18. století. Dále jsem využil také publikaci „Historia Franciscana, Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)“. Jedná se o katalog zmiňované výstavy pořádané v roce 2004. V jedné z kapitol se věnuje Petr Hlaváček historii řádu v českých zemích.¹⁷

---

¹² PALÁN, Aleš – PAULAS, Jan: *Bohumil Vít Tajovský, Člověk musí hořeti, Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*, 1. vyd. Praha, Torst 2001, ISBN 80-7215-126-6.

¹³ LUXMOORE, Jonathan – BABIUCHOVÁ, Jolanta: *Vatikán a rudý prapor. Zpas o duši východní Evropy. Studie o vztahu římskokatolické církve a komunistických států*, překlad z anglického originálu, 1. vyd. Praha, Volvox Globator 2003, ISBN 80-7207-420-2.

¹⁴ WEIGEL, George: *Svědék naděje*, překlad z anglického originálu, 2. vyd. Praha, Práh 2005, ISBN 80-7252-114-4.

¹⁵ LE GOFF, Jacques: *Svatý František z Assisi*, překlad z francouzského originálu, 1. vyd. Praha, Vyšehrad 2004, ISBN 80-7021-651-4.

¹⁶ ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana, Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*, 1. vyd. Olomouc, Knihnice Verbum, Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci 2001, ISBN 80-244-0229-7.

¹⁷ HLAVÁČEK, Petr: *Čeští františkáni v historické retrospektivě*, in: *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*, Praha, Provincie bratří františkánů 2004.

2. Řád menších bratří

2. 1. Řád svatého Františka

František z Assisi se narodil uprostřed velkého rozmachu, který zažíval středověký Západ. Přibližně od roku 1000 počet obyvatel rostl. V zemědělství došlo k velkému pokroku. Docházelo k hospodářskému růstu a mohutnému rozvoji urbanizace. V době narození svatého Františka, pravděpodobně v roce 1181 nebo 1182, prodělávala nová společnost fázi prudkého růstu, divokého rozmachu ve stadiu institucionalizace.

Svým způsobem se církev transformovala jako první. Takzvaná gregoriánská reforma nepředstavovala pouze vymanění církve z nadvlády laického feudálního světa. K podstatným jevům patřila nezávislost Svatého stolce na císařské moci. Důležité byly snahy odstranit veškeré ekonomické a společenské tlaky označované za svatokupectví. Reforma církve byla však i odpovědí na světový vývoj, snahou o přizpůsobení změnám, k nimž došlo mimo ni. Proběhla také reforma mnišství. Výsledkem této významné proměny církve, po staletích bez všeobecných koncilů, byl na Západě návrat k „ekumenickým“ koncilům. Představovaly jak ukončení gregoriánské reformy, tak snahu o *aggiornamento*¹⁸ církve tváří v tvář století velkých změn. Ale jejich význam byl nejednoznačný, stejně jako nejednoznačné vítězství papežské moci, jehož jsou výrazem. Přes veškeré snahy o *aggiornamento* se totiž církev na počátku 13. století nevymanila ze svých starých i nových zátěží. Církev se setkávala s nezdary – bezmocná proti muslimům a také neúspěšný boj proti herezi v samém lůně křesťanství. Církev předváděla svoji neobratnost ve chvíli, kdy měla zarazit nebo zkrotit dějinné výzvy – agresi peněz, nové formy násilí, rozporuplné tužby křesťanů po větších požitcích ze statků tohoto světa a po větší míře odolnosti vůči rostoucím sklonům k bohatství, moci, chtíči. Rodící se scholastika a kanonické právo sice dávaly církvi prostředky, jak teoreticky uvažovat o nově vzniklé situaci v křesťanské společnosti, a popularizační práce dodávali prostým kněžím prostředky, jak částečně vyhovět novým potřebám věřících. Avšak tyto účelné konstrukce přispívaly i k prohlubování kulturní propasti mezi církevní elitou a laickou masou. Církev sklídila na konci 12. století nezdary v souvislosti s laickými hnutími otevřeně heretickými nebo církví za heretickými označenými. Jednalo se o hnutí katarů, hnutí umiliati a valdenské.

---

¹⁸ Přiblížení církve současnosti.

Františkův úspěch tkvěl v tom, že splnil očekávání většiny svých současníků nejenom z hlediska toho, co přijímali, ale i toho, co odmítali. Svatý František byl městské dítě a syn kupce. Jako laik chtěl ukázat, že i laici jsou schopní jako klerici a mohou spolu s nimi vést skutečně apoštolský život. František hlásal Boží přítomnost v každém stvoření. Zůstával věrný církvi. Mezi svými bratry a v mezích možností i ve svém vznikajícím řádu odmítal hierarchii a hodnostářství. Dával najevo svými vztahy bratrskou pozornost vůči ženám a dětem, ty neměly v tehdejší době plnohodnotné postavení ve společnosti.¹⁹

Svatý František spolu se svými jedenácti druhy předstoupil roku 1209 či 1210 před papeže Inocence III. Svatého otce přišel požádat o potvrzení nového způsobu života pro svoje kající společenství. Papež jeho řeholi ústně schválil a díky tomu vešel v činnost jeden z nejvýznamnějších církevních řádů v dějinách.

Svatý František se původně jmenoval Giovanni Bernardone a je zcela mimořádnou osobností lidských dějin, která svým radikálním způsobem následování Krista znovu nasměrovala tehdejší zbytnělý křesťanský Západ k hodnotám evangelia.

Františkánské hnutí proniklo za Alpy už za života svatého Františka. Během 14. století se navenek stále sílící řád začal vzdalovat původnímu charismatu františkánské chudoby, a tak povstalo hnutí františkánské observance. Za zakladatele tzv. rané františkánské observance je obecně považován Ital Paoluccio Vagnozzi da Trinci. Raná františkánská observance se projevovala jako konstruktivní element, usilující o opravdovou reformu řádu. Observanti se od ostatních bratří měli lišit svým vnitřním životem a skutečným zachováváním řehole. Na začátku 15. století vstoupili do observantské kongregace řádu sv. Františka čtyři vzdělané osobnosti, tzv. sloupy observance, které radikálně ovlivnily hlavní fázi tohoto reformního hnutí. Jednalo se o svatého Bernardina Sienského, svatého Jana Kapistrána, Alberta ze Sarteana a svatého Jakuba z Marky. Františkánská observance se tak stala dynamickým hnutím, s ambicí reformovat celý řád.²⁰ S generací svatého Bernardina se observance rozšířila početně a měla konventy po celé Itálii. Vznikla tak nová větev, která se osamostatnila skoro dvě století po svém vzniku - roku 1517.²¹ Zakrátko se rozdělil do dvou soustav cismontánní (Itálie, Rakousko, Uhry,

---

¹⁹ LE GOFF, Jacques: *Svatý František z Assisi*, překlad z francouzského originálu, 1. vyd. Praha, Vyšehrad 2004, ISBN 80-7021-651-4, s. 19-29.

²⁰ HLAVÁČEK, Petr: Čeští františkáni v historické retrospektivě, in: *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*, Praha, Provincie bratří františkánů 2004, s. 4.

²¹ Bez hábitu: Řád menších bratří – Františkáni, in: *TV Noe* [online], 28. 11. 2008 [vid. 26. 11. 2012], dostupné z: Tvnoe.tbsystem.cz/index.php?cs/videoarchiv/bez-habitu-2008-11-18.

Čechy a Polsko) a ultramontánní (Španělsko, Francie, Německo, severské země a Amerika). Všechny skupiny františkánů observantů byly sjednoceny (i oděvem) bulou *Felicitate quadam*, kterou roku 1897 vydal papež Lev XIII.²²

Řeholníci mají za jménem zkratku OFM, což znamená *Ordo Fratrum Minorum*, v překladu Řád menších bratří.²³ Pro Řád svatého Františka je typická skromnost a život v souladu s přírodou. Řeholníci skládají tři sliby – chudoby, čistoty a poslušnosti. Tyto přísahy připomínají tři uzly na cingulu²⁴, kterým mají v pase uvázaný hnědý hábit. Jedná se také o řád, jehož členové jsou vzdělaní a věnují se studiu. Velmi populární je tato řehole v Itálii, ale své členy a přívržence má též v mnoha dalších zemích.

K povinnostem františkánů patří misionářská činnost, kázání, exercicie a jako zvláštní privilegium mají svěcení Křížové cesty. V čele řádu stojí generál, zpravidla volený na šest let, a dvanáctičlenný sbor generálních definitorů. Od 18. století sídlil generál střídavě ve Španělsku (Madrid) a Římě, podle své národnosti. Generalát řídí celkem dvanáct oblastí.²⁵

---

²² VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 121.

²³ Zasvěcení – Františkáni, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 5. 6. 2010 [vid. 20. 3. 2012], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10213629490-zasveceni/209562213000009-frantiskani/>.

²⁴ Provaz, jímž se podvazuje roucho v pase.

²⁵ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 121-122.

2. 1. Dějiny řádu v českých zemích

Vznik české provincie je spojen s protihusitskou misí Jana Kapistrána v polovině patnáctého století, jenž na své cestě založil i první observantské konventy. Ty se roku 1452 odštěpily od původní provincie menších bratří konventuálů a sloučily se v rozlehlou rakousko-česko-polskou observantskou provincii. Jejím rozdělením v roce 1469 vznikla samostatná česká provincie. Ač mělo být původně jedním z jejích hlavních úkolů působení proti českému utrakvismu, z praktických důvodů byla většina domů nakonec založena v moravských a slezských městech, která se stala zázemím pro další působení řádu. To s sebou ale přineslo i orientaci především na německy mluvící obyvatelstvo. Důsledkem byla nejen snížená efektivita protiutrakvistického působení, ale i rychlý úpadek provincie po vystoupení Martina Luthera, jehož učení oslovilo v českých zemích nejvíce právě německé obyvatele moravských a slezských měst. Observanti tak přišli o své postavení – provincie ztratila své zázemí, na nějž byly její kláštery a řeholníci odkázáni. Nešlo přitom pouze o podporu hmotnou, nezbytnou pro zabezpečení běžného chodu každému domu, ale též o podporu mocenskou, neboť observanti byli často vystaveni útoku radikálnějších vrstev nekatolického obyvatelstva. Konventy chátraly, nepokoje a epidemie zdecimovaly jejich členy, řada řeholníků konvertovala. Ztráta společenského zázemí znamenala i to, že se řádu nedostávalo noviců, a tak byl ohrožen jeho další rozvoj. Provincie pomalu vymírala. V roce 1571 se zdálo, že je její osud zpečetěn.

Do této doby ale spadají počátky pomalého prosazování katolické reformace. Provincie dostala nezbytné podpory ze zahraničí i ze strany místních katolických elit. Přes potíže se do konce šestnáctého století podařilo, částečně za pomoci cizích řeholníků, obnovit činnost alespoň tří opuštěných domů – v Kadani, Olomouci a Tachově. V následujících desetiletích nacházely české františkánské konventy podporu zejména u místní katolické šlechty, která nejednou vlastně obnovovala původní rodinné fundace z patnáctého století, moravské konventy pak u místní církevní hierarchie, zejména u olomouckých biskupů.

Roku 1603 provedl vizitaci zaalpských provincií generál řádu Francesco a Sosa. Navštívil i Prahu, kde v té době neexistoval františkánský klášter. Generálovi řádu se podařilo získat zpustlý konvent spolu s kostelem u Panny Marie Sněžné. Ten původně patřil karmelitánům a františkánský řád v něm sídlí i dnes.

Františkáni působili mezi obyvatelstvem aktivně, díky tomu si získali ochránce, ale i nepřátele. Otevřené nepřátelství projevovaly zejména nižší vrstvy nekatolické části pražského obyvatelstva. Docházelo i k napadání, nejen nadávkami, ale také fyzickými ataky. V roce 1609 vnikla ozbrojená skupina do kláštera a do svatyně a napadla řeholníky. Tento incident se obešel bez zranění. V roce 1611 při vpádu pasovských vpadl rozbourřený dav do kláštera. Povraždil všech čtrnáct členů řeholní komunity. V té době se jednalo o mezinárodní komunitu, a proto zavraždění bratří byli cizinci. Klášter byl vydrancován a mrtvá těla zde zůstala ležet. Po utišení nepokojů bylo čtrnáct nejaktivnějších vzbouřenců popraveno. Později byla těla zavražděných bratří pohřbena v Mariánské kapli, jež se stala centrem úcty k čtrnácti pražským mučedníkům.²⁶ Dne 13. října 2012 je kardinál Angelo Amato prohlásil za blahoslavené. Beatifikace proběhla v pražské katedrále.²⁷ Ještě roku 1611 přišli do kláštera u Panny Marie Sněžné pod ochranou císaře a stavů noví františkáni.

Na Moravě byl pro řád důležitou postavou František kardinál Ditrichštejn. Díky němu byly zřizovány nové kláštery. Ve Slezsku sehrál podobnou úlohu vratislavský biskup arcivévoda Karel, který stál za obnovením dvou slezských konventů. V nepříznivé situaci se ocitli františkáni za třicetileté války. Po jejím skončení přišlo období obnovy a následného rozkvětu provincie. V roce 1658 měla provincie patnáct konventů. Za dalších padesát let se počet konventů zdvojnásobil. Roku 1724 byl provincii na generální kapitule v Miláně přiznán čestný titul Alma & Magna Provincia. Ten se uděloval provinciím, které měly alespoň třicet konventů.

Klidné působení provincie narušily války o rakouské dědictví. Řada konventů byla přímo zasažena válečnými událostmi. Na nátlak Fridricha II. a vratislavského biskupa podepsal tehdejší provinciál dekret, jímž se za českou provincii definitivně vzdal všech deseti konventů ležících v pruské části Slezska a v Kladsku.

Josefínské reformy klášterů se dotkly i františkánského řádu. Bylo rozhodnuto o zrušení větší části františkánských konventů. Z tohoto počtu byly nakonec téměř dvě třetiny ušetřeny zániku - definitivně ukončilo svou existenci pouze pět konventů. Zbývající téměř dvě třetiny z navržených domů byly uchovány či krátce po zrušení obnoveny. Ve všech ušetřených kláštorech byl snížen počet členů. Josefínské reformy přinesly také další závažné zásahy do principů řeholního života. Zesílily zásahy státu do záležitostí provincie,

---

²⁶ ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana, Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*, 1. vyd. Olomouc, Knihnice Verbum, Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci 2001, ISBN 80-244-0229-7, s. 9-19.

²⁷ KUTIL, Tomáš: Praha zažila první beatifikaci, in: *Katolický týdeník*, roč. 23, 2012, č. 42, s. 1-2, ISSN 0862-5557.

řeholní domy byly podřízeny pravomoci arcibiskupů a biskupů, byla zrušena řádová studia. Citelné byly zásahy do způsobů života v kláštorech, zejména v získávání obživy. Sbíráni almužen bylo zakázáno a mešní nadace byly zrušeny.²⁸

Masivní industrializace a počátky moderního nacionalismu v Evropě rozbily struktury tradičního náboženského života. Na utváření nové katolické identity v českých zemích, uprostřed česko-německých nacionálních sporů, se významně podíleli rovněž františkáni. Zejména od roku 1884, kdy byl provinčním ministrem poprvé zvolen P. Kazimír Adámek. Vznik Československé republiky znamenal pro české františkány nové výzvy na poli pastore, vědy i kultury, ale také nové česko-německé národnostní problémy, které roku 1938 vyústily ve zřízení samostatného Sudetského komisariátu a tím k roztržení provincie na základě národnostního klíče. Zánik Československa v letech 1938-1939 a následně 2. světová válka znamenaly teror ze strany nacionálněsocialistického Německa a omezení činnosti řádu.

Po nástupu komunismu byly františkánské kláštery při Akci K v roce 1950 přepadeny a činnost řádu na našem území protiprávně pozastavena. Provinční ministr P. Jan Kapistrán Vyskočil žil pak až do své smrti roku 1956 pod policejním dohledem.²⁹ V letech 1948–1964 byla souzeno celkem 36 františkánů, dohromady byli odsouzeni na 199 let a 9 měsíců. Před komunistickou totalitou emigrovali dva řeholníci. V době komunismu přešli františkáni do katakomb, kde probíhala tajná studia a formace. Existovali i tajné komunity (Roztoky u Prahy, Polom u Mariánských Lázní, Moravec, Kroměříž, Liberec a Brno). Během komunistického režimu bylo tajně vysvěceno 18 kněží a 5 veřejně. Ještě v roce 1983 byli v Plzni odsouzeni dva kněží, tajní františkáni k osmi a šesti měsícům podmíněně za šíření samizdatové Serafínské cesty.³⁰

Po listopadovém převratu roku 1989 byla činnost františkánského řádu v českých zemích plně obnovena.³¹ Řeholní domy Řádu Menších bratří se nachází v Praze u Panny Marie Sněžné, Liberci, Plzni, Brně, Moravské Třebové a Uherském Hradišti.³²

---

²⁸ ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana, Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*, 1. vyd. Olomouc, Knihnice Verbum, Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci 2001, ISBN 80-244-0229-7, s. 9-19.

²⁹ HLAVÁČEK, Petr: Čeští františkáni v historické retrospektivě, in: *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*, Praha, Provincie bratří františkánů 2004, s. 6.

³⁰ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 259-260.

³¹ HLAVÁČEK, Petr: Čeští františkáni v historické retrospektivě, in: *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*, Praha, Provincie bratří františkánů 2004, s. 6.

3 Komunistická moc a církev

3.1 Mezinárodní situace

Po skončení druhé světové války Vatikán zjistil, že katolická církev je velmi vážně ohrožena. Na východě Sovětský svaz znovu obsadil rozsáhlá území, v nichž žili 3 miliony katolíků v pobaltských státech, 10 milionů ve východním Polsku a půl milionu ve východním Prusku. Ve východní Evropě byly pod tlakem sovětské armády nastolovány nové režimy. Od Berlína po Bukurešť a od Štětína po Sofii byl osud církve na vážkách.³³

Jakmile komunistické strany ve východní Evropě získaly moc, začaly vůči církvi realizovat politický program, který měl tři postupné cíle: a) minimalizovat společenský vliv církve a znemožnit její ekonomickou nezávislost, b) sekularizovat společnost a za c) rozdělit duchovenstvo na „pokrokové“ a „reakční“ křídlo a přerušit kontakty duchovních s Římem.³⁴

Papež Pius XII. si byl jist ještě na počátku roku 1949, že většinu čelních představitelů církve ve východní Evropě čeká mučednický osud. V únoru téhož roku proběhlo zasedání Informbyra, jehož delegáti vyzvali k pokračování ofenzívy s cílem přervat svazky mezi národními církvemi a Vatikánem. K dalšímu tahu však Vatikán přiměla vidina možného rozštěpení východoevropských katolických církví na prorežimní a provatikánské skupiny. Svaté ofícium 1. července 1949 nečekaně vydalo výnos, v němž byla vznesena otázka, zda je přípustné, „aby katolíci vstupovali do komunistických stran nebo jim projevovali svou podporu“. Svaté ofícium dále uvedlo, že byl vznesen požadavek, aby bylo rozhodnuto, zda ti, kteří „vědomě a z vlastní vůle“ konají výše uvedené, budou moci i nadále přistupovat ke svátostem a zda katolíci, kteří „se hlásí ke komunistické doktríně, hájí ji, nebo ji propagují“, mají být exkomunikováni jako odpadlíci. Odpověď zněla jasně – ne, takové věci přípustné nejsou. Sympatizantům by měla být odepřena účast na svátostech církve a komunisté mají být exkomunikováni. Výnos měl vyvrátit veškeré pochybnosti o tom, že postoj Vatikánu se nezmění.³⁵

---

³² Konventy, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 14. 3. 2012], dostupné z:

<http://www.ofm.cz/konventy/praha>.

³³ LUXMOORE, Jonathan – BABIUCHOVÁ, Jolanta: *Vatikán a rudý prapor. Zápas o duši východní Evropy. Studie o vztahu římskokatolické církve a komunistických států*, překlad z anglického originálu, 1. vyd. Praha, Volvox Globator 2003, ISBN 80-7207-420-2, s. 85.

³⁴ *Vatikán a rudý prapor*, s. 66.

³⁵ *Vatikán a rudý prapor*, s. 104-105.

Pia XII. také znepokojovalo nebezpečí hrozící od západních komunistů. Sovětský tlak na východní Evropu sílil a zdálo se, že je více než kdy předtím třeba zastavit šíření komunistické „nákazy“. Výnos svatého oficia mohl militantní a ke všemu odhodlané komunisty sotva zastavit. Mohl ale zviklat některé váhavé stoupence komunismu, nebo je přimět k nějaké méně škodlivé formě působení.

Autoři výnosu sice chtěli vrazit klín do nepřátelských řad, ale nebylo jisté, do jaké míry bude jejich krok účinný.

Ukázalo se, že názory představitelů Vatikánu na účelnost výše zmíněného výnosu Pia XII. se různí. Reakce představitelů církve byly smíšené i jinde – zejména ve Francii a v Německu. Nejzávažnější výtky vůči Piovi XII. se ale týkala východní Evropy. Papeži bylo vyčítáno, že dekretem zpochybnil loajalitu všech východoevropských katolíků. Všechny oblasti veřejného života byly už pod kontrolou komunistů, dekret vlastně katolíkům znemožňoval jakékoli aktivní působení v rámci společnosti.

Papež uveřejnil 11. srpna roku 1949 další výnos, v němž požadoval přijetí zvláštního zákona, který by stanovil zvláštní podmínky pro uzavírání sňatků mezi komunisty a katolíky. Následujícím dekretem z července 1950 odepřel dětem z komunistických mládežnických skupin církevní svátosti. V tomto třetím dokumentu se připouštělo, že někteří katolíci vstoupili do komunistických organizací, aby si zachránili život nebo nepřišli o práci. Jeho součástí byla nová klauzule, jíž se vylučovali z církve katolíci, kteří se v zemích třetího světa účastnili spolu s komunisty protikolonialistického hnutí a podíleli se na podbývání „zákonné autority“ církve a státu.

Takováto polarizace mentalitě komunistů vyhovovala; „snadné cíle“ jako církev nové režimy potřebovaly, aby konsolidovaly své postavení. Pius XII. se ani nepokusil porozumět obavám a iluzím, díky nimž komunismus sílil. Uchýlil se k dogmatickému přikazování. V realitě každodenního života se katolíci ve východní Evropě museli spoléhat sami na sebe.³⁶

Nejvíce pro propagaci výnosu z roku 1949 udělaly východoevropské režimy, zatímco místní představitelé církve by jeho vydání byly raději přešli mlčením. Pokud Pius XII. od komunistických režimů očekával nějaký projev kajícího, pak se přepočítal. Proticírkevní kampaň ve východní Evropě začala už před vydáním výnosu. Nejnovější

---

³⁶ *Vatikán a rudý prapor*, s. 106-107.

papežův „projev nepřátelství“ se ale komunistům hodil jako záminka pro vystupňování represe.³⁷

Po Stalinově smrti přišly režimy ve východní Evropě s dalšími represivními kroky, aby zchladily hlavy těch, kteří očekávali změnu. Objevily se ale také první známky krize ve světovém komunistickém táboře.³⁸

Chruščov do konce desetiletí upevnil svou moc a rozběhla se nová protináboženská kampaň. V politice cukru a biče se však pokračovalo. Když ruská pravoslavná církev prokázala svůj loajální přístup k cílům sovětské zahraniční politiky, bylo jí povoleno zúčastnit se ženevského zasedání Světové rady církví. Do Moskvy mířili – sice v omezeném počtu, ale neustále – odvážlivci z řad západních teologů, kteří usilovali o navázání „dialogu mezi katolicismem a marxismem. Vývoj v post-stalinistické východní Evropě zjevně vyžadoval pronikavější přístup, měl-li být oficiální marxismus účinně kritizován. Revizionisté z roku 1956 – Leszek Kołakowski, Karel Kosík a jiní – využívali svého postavení ve straně k navazování kontaktů s podobně uvažujícími mysliteli v zahraničí. Také katolíci hledali způsoby, jak se vzepřít komunistickému útlaku, využívající rozvážně svých znalostí silných a slabých stránek režimu.³⁹

Ve východní Evropě byl Vatikán vnímán jako řídící centrum americké protikomunistické kampaně. Kroky, které Pius XII. podnikl, aby prosadil jednotu v katolických řadách, měly zčásti zdůraznit nezávislost církve na nepřátelských mocnostech.⁴⁰ Během posledních měsíců života Pia XII. byl Vatikán vesměs vnímán jako instituce v defenzívě.⁴¹

Po Piu XII. nastoupil na papežský stolec v roce 1958 Jan XXIII., občanským jménem Angelo Giuseppe Roncalli. Ohlásil historicky první synod římské diecéze a revizi církevního zákona a ekumenické rady.⁴²

II. vatikánský koncil měl celkem čtyři zasedání⁴³ a zasedal od roku 1962. Přinesl liturgickou reformu a mateřský jazyk do bohoslužeb. Důležitý byl také ekumenismus a nový pohled na církev jako na Boží lid, což znamenalo větší zapojení laiků do církevního

---

³⁷ *Vatikán a rudý prapor*, s. 109.

³⁸ *Vatikán a rudý prapor*, s. 121.

³⁹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 135-136.

⁴⁰ *Vatikán a rudý prapor*, s. 147.

⁴¹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 163.

⁴² *Vatikán a rudý prapor*, s. 165.

⁴³ WEIGEL, George: *Svědectví naděje*, překlad z anglického originálu, 2. vyd. Praha, Práh 2005, ISBN 80-7252-114-4, s. 166.

života. Koncil změnil také postoj katolické církve k jiným náboženstvím a hlavně k Židům. Nevyjádřil se ale k nelehké situaci církve v sovětském bloku.⁴⁴

Jan XXIII. byl ve svých 76 letech vnímán jako přechodný papež, nikoli jako osobnost mající změnit východiska a praktiky zavedené katolické sociální doktríny. Jako papežský diplomat byl Roncalli loajálním zastáncem tvrdé protikomunistické linie Pia XII.⁴⁵

Do roku 1960 význam Vatikánu na světové politické scéně vzrostl. Církev zvyšovala svůj vliv v třetím světě a mířila dál, mimo okruh své dosavadní působnosti. V roce 1961 vyšla encyklika *Mater et magistra*. Obsahovala dostatek ostrých výroků o nespravedlnosti a nerovnosti ve světě k tomu, aby se veřejnost mohla domnívat, že postoj Vatikánu doznal skutečné změny. Připomínalo se tu Marxovo nařčení, že jediným projevem zájmu církve o sociální otázky je, že káže „chudým o odevzdanosti a bohatým o štědrosti“. Encyklika rovněž potvrdila platnost odsudku komunismu a socialismu Pia XI. Jan XXIII. však dodal, že „radikální přerod“, k němuž došlo v posledních dvaceti letech, s sebou přinesl nutnost znovu prozkoumat uplatňování křesťanských sociálních principů.

Na 22. sjezdu KSSS, konaném v říjnu 1961, označil Chruščov jako hlavní cíl sovětské zahraniční politiky „mírovou koexistenci“. Tento krok byl logickým důsledkem geostrategického vývoje. Vznik NATO a znovuvyzbrojení Německa postavily hráz sovětskému expansionismu a prohlubující se roztržka mezi SSSR a Čínou rozdělila komunistický svět. Válka se Západem se už nejevila jako nevyhnutelná. Chruščov vnímal Jana XXIII. jako protizápadního.

Během Karibské krize v roce 1962 naznačily obě strany ochotu zvážit papežovo případné působení v roli prostředníka. Když napětí přerostlo v horečku, byla na americké a sovětské velvyslanectví v Římě řádně doručena výzva Jana XXIII. Obě strany byly nabádány, aby projevily „maximum moudrosti a rozvahy“. Text výzvy byl 26. října otištěn v deníku Pravda. Dva dny nato se Chruščov podrobil a dal souhlas ke stažení střel.

V prosinci téhož roku Chruščov řekl, že si přeje „rozšíření kontaktů“ s Vatikánem. Ve svém Vánočním poselství pak Jan XXIII. hovořil o „nepřehlédnutelných náznacích hlubokého porozumění“ a o „nových vyhlídkách pro budování bratrské důvěry a prvních známkách zrodu klidné budoucnosti provázeného skutečným sociálním a mezinárodním smírem“.

---

⁴⁴ PALÁN, Aleš – PAULAS, Jan: *Bohumil Vít Tajovský, Člověk musí hořeti, Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*, 1. vyd. Praha, Torst 2001, ISBN 80-7215-126-6, s. 354-355.

⁴⁵ *Vatikán a rudý prapor*, s. 165.

Papež spatřoval ve zlepšení vztahů s Moskvou klíč k rozšíření kontaktů s Východní Evropou. Jestliže Sovětský svaz upravil svůj postoj vůči Vatikánu, ostatní komunistické vlády se zřejmě přidají. Toto očekávání nezklamalo. Většina režimů umožnila katolickým biskupům odjet do Říma.

Přesto pouhá přítomnost delegátů z východní Evropy nemohla být vnímána jako zřetelný důkaz zmírnění proticírkevní politiky. Kádárův režim v Maďarsku chápal navázání kontaktů s Vatikánem jako způsob legitimizace pořádků nastolených v roce 1956.⁴⁶

Pius XII. se, jako jeho předchůdci na papežském stolci, snažil napadat komunismus přímo z pozice síly, sjednocovat církve poukazováním na význam tradice, uznávání autority a loajálnosti. Na rozdíl od něj nahlížel Jan XXIII. na komunismus jako na cosi, co s sebou přinesla moderní doba a co má vlastní kořeny a logické odůvodnění – své „znamení doby“, které bude muset být přečteno a interpretováno, má-li mu být čeleno prorockým svědectvím.⁴⁷

Smířlivé poselství Jana XXIII. nalezlo odezvu také ve východní Evropě. Avšak „dialog“, který nabízeli církvi prorežimní skupiny, nebyl nikdy skutečným dialogem. Jeho předem stanoveným a neoddiskutovatelným cílem bylo vždy posílení pozic komunismu. Ti, kteří byli delegováni jako účastníci dialogu, se nikdy nesnažili hledat pravdu. Sloužili pouze zájmům strany.⁴⁸

Závěr šedesátých let dvacátého století přinesl znovu nastolení řádu také v katolické církvi. Papež Pavel VI. stanovil pořadí svých priorit. Na prvním místě uvedl, že církev musí dospět k hlubšímu sebepoznání, uvědomit si, že nikdy nedosáhne naprosté „dokonalosti, krásy, svatosti a lesku“, jak zamýšlel Kristus. Na druhém místě uvedl obnovu – členové církve musí „napravit své chyby. Jako třetí jmenoval hlubší reflexi moderního světa. V otázce komunismu nepřišel s ničím novým. Odsoudil „bláhové a nebezpečné přesvědčení“.

Ministr zahraničí Sovětského svazu Andrej Gromyko se v roce 1965 setkal s Pavlem VI. při zasedání OSN a na jaře následujícího roku navštívil Vatikán. Mezitím Řím využil oblevy ve vztazích a opět navázal styky s ruskou pravoslavnou církví. Také

---

⁴⁶ *Vatikán a rudý prapor*, s. 167-174.

⁴⁷ *Vatikán a rudý prapor*, s. 188.

⁴⁸ *Vatikán a rudý prapor*, s. 190.

další východoevropské režimy zahájily rozhovory s Vatikánem ve snaze získat mezinárodní uznání.⁴⁹

Pavel VI. přehodnotil názor o neslučitelnosti křesťanství s komunismem. Uznal také, že je třeba s komunisty jednat a nacházet kompromisní řešení. Tím, že upřednostňoval jednání a hledání kompromisů, zavlkl Vatikán do bludiště hypotetických diplomatických kalkulací a znemožnil mu přísně hodnotit jednotlivé politické linie a praktiky jeho partnerů při rozhovorech. Skutečnou slabinou strategie byla její jednostrannost. Zabývala se otázkami, které sice pro církev měly klíčový význam, ale pro komunistický režim byly pouhými pojmy. Komunisté tak mohli takticky ustupovat, kdykoli to pro ně bylo výhodné, a vzápětí zavádět nové represe. Stálá hrozba opětovného zavedení útlaku nevyhnutelně způsobila, že Vatikán měl k dispozici jen značně omezený manévrovací prostor. Musel odměňovat režimy, které navenek respektovaly práva církve, ale neměl žádnou vlastní účinnou páku, pomocí níž by prosadil, aby uzavřené dohody byly skutečně dodržovány.⁵⁰

Následovník Pavla VI. Jan Pavel I. byl v čele katolické církve pouhých 33 dní. Po něm byl 16. října 1978 zvolen polský kardinál Karol Wojtyła, který přijal jméno Jan Pavel II. Stal se prvním neitalským papežem po 457 letech a prvním polským pontifikem v dějinách.⁵¹ Stejně jako jeho předchůdce si zvolil jméno Jan Pavel, aby zdůraznil, že hodlá navázat na práci Jana XXIII. a Pavla VI.

Papež paradoxně zajížděl častěji na Západ než na Východ a prostřednictvím vatikánských úřadů a biskupských konferencí v jednotlivých zemích se seznamoval s okolním světem. Východní Evropu však znal natolik, že si byl vědom toho, co například polská křesťanská kultura sdílí s kulturami jiných národů.⁵²

Jan Pavel II. plánoval, aby Vatikán pokračoval v „politice malých krůčků“, ale tentokrát měl jednat z pozice síly, v součinnosti s místními biskupskými konferencemi. Už se neměly vést rozhovory za něčími zády a dvoukolejná jednání. Mezitím se Jan Pavel II. pokusil výrazněji prosadit na světové scéně.⁵³

Jan Pavel II. navštívil v červnu roku 1979 Polsko. Během této návštěvy se komunistická rétorika objevovala co nejméně. Nedošlo k žádnému masovému zatýkání disidentů. Státem kontrolovaný tisk uveřejňoval papežova kázání a projevy jen minimálně

⁴⁹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 221-223.

⁵⁰ *Vatikán a rudý prapor*, s. 250.

⁵¹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 291.

⁵² *Vatikán a rudý prapor*, s. 298.

⁵³ *Vatikán a rudý prapor*, s. 300-301.

zcenzurované. Oficiálně bylo řečeno, že strana a vláda byly s návštěvou „vcelku spokojeny“.⁵⁴

V létě roku 1980 došlo na mezinárodní scéně k dramatickým změnám. Sovětská invaze do Afghánistánu znamenala konec politiky zmírňování napětí mezi Východem a Západem. Vláda prezidenta Cartera zavedla sankce vůči Moskvě a odložila ratifikaci odzbrojovací smlouvy SALT II. Severoatlantický pakt dospěl k názoru, že jaderná rovnováha v Evropě se vychýlila v jeho neprospěch, a proto oznámil, že plánuje rozmístit v evropských členských státech NATO jaderné střely typu Cruise a Pershing. Američané si zvolili v prezidentských volbách nekompromisního Ronalda Reagana. Zdálo se, že papež miní také Západ, když hovoří o hodnotách, na něž moderní společnosti zapomněly.

V srpnu roku 1980 vypukla v Leninových loděnicích v Gdaňsku rozsáhlá okupační stávka. Vzniklo opoziční hnutí Solidarita. Papež se zavázal, že bude se svou zemí po celou dobu její „zkoušky“. Polští biskupové neměli představu, jak přistupovat k „nezávislému a samosprávnému odborovému svazu“. Edward Gierek odešel z čela strany a nahradil ho Stanisław Kania. Jan Pavel II. otevřeně Solidaritu podporoval. To byl důkaz toho, že se postoj Vatikánu k východní Evropě zásadním způsobem změnil.⁵⁵

Dne 13. května 1981 odpoledne na náměstí svatého Petra napadl papeže turecký vrah Mehmet Ali Agca a v přítomnosti dvacetitisícového davu poutníků jej střelil do břicha. Papež byl těžce zraněn, ale přežil. Podezření ze zorganizování atentátu padlo na Moskvu a bulharské spojence Sovětského svazu. Důkazy o zodpovědnosti Sovětů a Bulharů za atentát ale měly spíše charakter náznaků.⁵⁶

V červnu roku 1983 navštívil papež podruhé Polsko. Tato pouť měla za účel povzbudit atmosféru očekávání a ujistit Poláky, že jejich boj nebyl marný. Jaruzelského režim se však snažil vytěžit z návštěvy co možná nejvíce: upozorňoval na těsné vztahy mezi církví a státem. Jan Pavel II. se sešel s generálem Jaruzelským i Lechem Wałęsou.⁵⁷

V lednu 1984 bylo ohlášeno navázání diplomatických vztahů mezi Spojenými státy a Svatým Stolicí – což byl důležitý pokrok po desetiletích sporů, v kterých se prezidenti zdráhali vyměnit si se Svatým Stolicí vyslance, protože se obávali prudké reakce protestantů.

---

⁵⁴ *Svědectví naděje*, s. 318-319.

⁵⁵ *Vatikán a rudý prapor*, s. 321-329.

⁵⁶ *Vatikán a rudý prapor*, s. 334-335.

⁵⁷ *Vatikán a rudý prapor*, s. 357-358.

V červenci roku 1983 byl v Polsku zrušen „válečný stav“. O týden později Sejm přes protesty církve zvýšil kontrolu polské vlády nad veřejným životem a rozšířil pravomoci orgánům státní bezpečnosti.⁵⁸

Žádný komunistický režim nenaznačoval, že se chystá provést nějakou zásadnější reformu. V březnu 1985 byl zvolen novým generálním tajemníkem ÚV KSSS Michail Gorbačov, který si záhy získal respekt.

Výnos vatikánské Kongregace pro duchovenstvo z března 1982 kněžím zakázal vstupovat do organizací, které „podkopávají autoritu biskupů“. Byly v něm výslovně zmíněny dva typy těchto organizací: ty, které se „orientují na odbory“, a ty, které „navenek prosazují humanistické ideály, například mír a pokrok, ale ve skutečnosti sledují politické cíle“. Dekret byl namířen proti československému sdružení *Pacem in terris*.⁵⁹

Jan Pavel II. byl nucen čelit také problémům v ostatních zemích. V Rumunsku měla pouze jediná z pěti římskokatolických diecézí svého biskupa.

Oficiální maďarská církev nedávala nijak najevo, že má v úmyslu bouřit se proti režimu, papež nemohl dělat téměř nic. Kardinál Lékai byl stále přesvědčen o tom, že jeho církev postupuje v duchu závěrů 2. vatikánského koncilu. Když Lékai v červnu roku 1986 zemřel, byla více než polovina z jedenácti maďarských diecézí v rukou nemocných starců. Polovina z 2700 maďarských katolických kněží byla v důchodovém věku.⁶⁰ Papeži trvalo devět měsíců, než našel vhodnou osobu, která by se ujala primaského úřadu po kardinálu Lékaim. V březnu 1987 rozhodl, že následovníkem bude László Paskai.⁶¹

Na dekret z roku 1982 reagovali zlostně také Sověti, ale kdysi neprostupná ateistická hráz už měla trhliny. V polovině 80. let se religiozita stala čímsi napůl uznávaným – byla dokonce vnímána jako projev vlastenectví.⁶²

Perestrojce a glasnosti se za necelý rok podařilo rozpoutat vlnu sporů mezi reformisty a konzervativci, která zasáhla celou východní Evropu. Do roku 1988 „situace na mezinárodní politické scéně“ přestala být faktorem, který rozhodující měrou určoval chování komunistických režimů. Stejně významnou se stala rovnováha politických sil v jednotlivých zemích.⁶³

---

⁵⁸ *Svědectví naděje*, s. 468-469.

⁵⁹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 374.

⁶⁰ *Vatikán a rudý prapor*, s. 376-377.

⁶¹ *Vatikán a rudý prapor*, s. 415.

⁶² *Vatikán a rudý prapor*, s. 377.

⁶³ *Vatikán a rudý prapor*, s. 413.

V průběhu roku 1989 byly všechny komunistické režimy přinuceny volit, zda budou bojovat, nebo kapitulují. Komunisté bojovali a prohráli v Rumunsku. Ceaucescu byl odsouzen samozvaným tribunálem a na Štědrý den postaven před popravčí četu a zastřelen. V Číně komunisté rovněž bojovali, ale zde na rozdíl od Rumunska zvítězili. Na pekingském náměstí Tchien-an men zahynuly stovky protestujících čínských studentů. V zemích východní Evropy komunisté nakonec ustoupili. Ledy byly prolomeny nejprve v Polsku, kde opoziční předáci už zasedali v parlamentu a řídili ministerstva. Poslední pokusy o znovunastolení komunistické moci odezněly na podzim.

Východoevropané se zbavili svých utlačovatelů vlastním přičiněním. Papež jim ale dodal jistotu tím, že potvrdil správnost jejich snah. Pomocí prostých tradičních křesťanských představ připomněl zmateným a demoralizovaným lidem pravdy, které sice znali, ale již zapomněli.

Jan Pavel II. byl katalyzátorem, který uvedl napjatý mechanismus revolty do chodu. Objevil se šťastně v pravý čas na pravém místě a jeho velikost spočívala v síle jeho osobnosti, která mu umožnila využít této příležitosti v plné míře.⁶⁴

---

⁶⁴ *Vatikán a rudý prapor*, s. 418-421.

3. 1 Situace v Československu

Dne 25. února 1948 se moci v Československu chopila Komunistická strana Československa. Svůj monopol na vládu si podržela až do roku 1989. Skutečné i zdánlivé odpůrce svého režimu se snažila odstranit. Jejími oběťmi se nestávaly pouze nepohodlné osoby a instituce, ale i vlastní členové.

Nástup komunismu se dotkl celé společnosti a zasáhl do všech sfér života. Ekonomika se řídila centrálním plánováním. Docházelo ke znárodnování podniků a vytváření velkých továren. Těžký průmysl se stal hlavním průmyslovým odvětvím, což mělo negativní vliv na krajinu a životní prostředí. V zemědělství se prosazovala kolektivizace a docházelo ke sporům i procesům s lidmi, kteří odmítali do družstev vstoupit. Politika se orientovala na Sovětský svaz a na východní blok.

Komunistický režim měl v Československu několik období. První z nich se odehrávalo od jeho počátku přes padesátá léta. Komunisté se tehdy snažili svůj režim legitimizovat. Docházelo k vykonstruovaným politickým procesům a odstraňování nepohodlných osob i uskupení. Mezi oběti procesů patřili i samotní členové komunistické strany. V šedesátých letech, především na jejich konci, docházelo k postupnému uvolňování. K moci se dostali reformní komunisté, kteří se pokoušeli komunistický režim reformovat. Někteří političtí vězni dostali milosti, ale rehabilitace se dočkali až po roce 1989. Období tzv. pražského jara ukončila okupace vojsky Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968. Po ní nastalo období tzv. normalizace, kdy se politika vracela před období pražského jara. Komunisté dále bojovali proti opozici, ale už ne v tak drsné podobě, jako tomu bylo v padesátých letech. Přesto lidé, kteří režimu nevyhovovali, měli obrovské problémy. Proti potlačování lidských práv vznikla v disidentském prostředí Charta 77, která se až do pádu režimu snažila upozorňovat na potlačování lidských práv v Československu. Sovětský blok se postupně hroutil. Rok 1989 je obdobím velkých změn, kdy se rozpadaly komunistické režimy ve východním bloku. V Československu období komunismu skončilo sametovou revolucí.

Velkým protivníkem KSČ byly křesťanské církve a náboženské sekty. Největšího soka viděli představitelé režimu v katolické církvi. Důvodů, proč jim nevyhovovala, je několik. Na prvním místě stojí to, že reálný socialismus by se mohl v určitém smyslu brát sám jako náboženství. Jeho představitelé si budovali svůj kult osobnosti a socialismus sovětského typu byl dogmatickou politickou ideologií. Další důvod tkvěl

v církevní orientaci na Vatikán, kde sídlil její hlavní představitel. Problematickou mohla být jeho geografická poloha. Nacházel se totiž v západní Evropě - tedy mimo sovětský blok. Na překážku byla také církevní hierarchie. Představitelé katolické církve byli na posty uvnitř církve dosazováni církevními orgány, přičemž nejvyšší představitele jmenoval sám papež. Významným problémem byl samozřejmě i počet jejích členů. Při sčítání obyvatel v roce 1950 bylo zaznamenáno pouze 489 600 občanů bez vyznání.⁶⁵ Katolická církev tak byla největší náboženskou organizací v Československu. Velké tažení komunistické moci proti katolické církvi a dalším náboženským společnostem svědčí o tom, že představitelé státu měli z moci těchto organizací obrovský strach.

Na začátku chtěli komunisté církev rozdělit, odseknout její hierarchii od věřících. Nevedli boj proti náboženství, ani neměli v plánu ho smést. Ale chtěli ukázat, komu lidé v rámci církevní hierarchie věřili a jací to byli zrádci. Argumentace byla promyšlená a účelová. Vatikán byl cizí mocností a spojencem nacistů. Takto komunistická moc postupovala na veřejnosti.⁶⁶ Dlouhodobým záměrem komunistické církevní politiky bylo vytvoření národní církve. Hlavní tažení směřovalo proti Vatikánu jako „cizí moci“ s cílem izolovat jej od katolické církve. Domácí církevní hierarchii chtěla buď získat dohodu, nebo rovněž izolovat tak, že se do církve vnese rozpor. Nižší klérus se postaví proti hierarchii, která se veřejnosti bude prezentovat jako nástroj cizí a nepřátelské moci – Vatikánu.⁶⁷

Papež Pius XII. vydal v roce 1949 exkomunikační dekret, kterým vyloučil z církve všechny členy komunistické strany. To byl jeden ze spouštěcích mechanismů, kdy komunistická moc začala více akcentovat proti církvi. Pius XII. se stal úhlavním nepřítelem nejen pro Československo, ale i pro celý východní blok.

Režim si uvědomoval, kde je jádro církve i význam biskupů. Proto zlikvidoval biskupy a na jejich místo postavil vybrané kněze, kteří byli například nějak zkompromitováni. Tyto osoby byly ovladatelné. Tím chtěl zničit vztah kněží k vedení diecéze. Dále došlo ke zrušení bohosloveckých seminářů a zřídily se státní semináře bez souhlasu z Říma.

---

⁶⁵ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6, s. 5.

⁶⁶ Historie.cs: Církev pronásledovaná, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 4. 12. 2008 [vid. 27. 11. 2012], dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400048/.

⁶⁷ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6, s. 37.

Nedošlo k otevřenému a veřejnému pronásledování církve, přestože původně takový plán byl. Komunisté věděli, že pokud by zahnali církev do katakomb, neměli by přes ní přehled. Církev veřejně působila, ale byla omezena.⁶⁸

Předsednictvo ÚV KSČ ustavilo jako svůj pomocný orgán tzv. církevní šestku v čele s Alexejem Čepičkou.⁶⁹ Roku 1949 vstoupily v platnost tzv. církevní zákony, které položily základ novým církevním poměrům a vnitřnímu životu církví. Upevnila se nad nimi státní kontrola. Státní úřad pro věci církevní se stal nejvyšší církevní institucí a měl řídicí a dozorčí činnost v církevních záležitostech. Kromě katolické církve dohlížel i na ostatní církve a náboženské společnosti, včetně židovského náboženství. O ustavování duchovních do funkcí rozhodovala v poslední instanci světská instituce, nikoliv biskup. Ten předkládal návrhy k výběru státním orgánům. Duchovní mohli vykonávat úřad jen se státním souhlasem. Zákon o hospodářském zabezpečení církve proklamoval, že duchovní patřili k zaměstnancům církve, ale fakticky byli v postavení státních zaměstnanců a platil je stát. Církevní instituce zůstávaly zcela bez vlivu a existenční a sociální závislost na státu byla téměř úplná. Duchovní museli skládat slib věrnosti státu. Církevní školství, výuka náboženství, církevní tisk a publikace se dostaly pod kontrolu úřadů, které určovaly nebo schvalovaly jejich obsah, rozsah i organizaci. Dlouhodobé účinky zákonů nepříznivé důsledky pro církev násobily. Téměř každý kněz musel jednat se státními orgány, příslušnými pro církevní záležitosti. SÚC měl za úkol sledovat všechny náboženské organizace a snažit se ovlivňovat jejich činnost. Řídil také akce, jež měly církev nenávratně poškozovat. Kromě SÚC vznikla při národních výborech síť krajských a okresních církevních tajemníků, vybavených nepočetným aparátem. Mnoho záležitostí dosud vyřizovaných církevními institucemi převzal stát. SÚC s jemu podřízenými církevními tajemníky a zmocněnci v konzistořích se stal nejvyšší úřední autoritou v náboženských a církevních věcech. SÚC také pronikl do církevní správy a získal přehled o její činnosti, dokonce i o každém knězi. Těžkou situaci měli kněží, protože pro ně existovaly dvě autority stojící proti sobě – státní a církevní. V obtížné situaci se nacházeli i biskupové. Naděje na revizi zákonů nebyla téměř žádná, naopak mocenské orgány byly rozhodnuty na veřejné projevy proti zákonům odpovědět perzekucí.⁷⁰

---

⁶⁸ Historie.cs: Církev pronásledovaná, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 4. 12. 2008 [vid. 27. 11. 2012], dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400048/.

⁶⁹ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6, s. 69.

⁷⁰ Tamtéž, s. 101-102.

Režim se snažil církev zdiskreditovat různými vykonstruovanými procesy, které doprovázela rozsáhlá kampaň. Na tyto procesy ve svých peticích reagovali zaměstnanci různých továren a podniků po celé zemi a požadovali pro souzené přísné tresty. Toto se dělo i v jiných než náboženských procesech, z nich je nejznámější ten s Miladou Horákovou. Nejen církevní představitelé, ale i obyčejní věřící byli různě šikanováni a komunistická moc usilovala o to, aby je získala pro svou spolupráci. Z církevních představitelů se pokoušela dělat loutky a snažila se moc církve co nejvíce omezit.

Komunistický režim zbavil římskokatolickou církev velké části majetku a její představitelé začali dostávat plat od státu. Tato záležitost nebyla dlouho vyřešena. Až v listopadu roku 2012 došlo ke schválení potřebného zákona. Majetek se církvím vrátí a v případě, že to nebude možné, dostanou finanční kompenzaci.

Mezi nejznámější akce proti církvi patřil tzv. Číhošťský zázrak. Jednalo se o malou vesničku, kde se při jedné nedělní bohoslužbě několikrát pohnul křížek na hlavním oltáři. Komunistická tajná bezpečnost se z toho pokoušela obvinít místního faráře. Ten byl při výsleších mučen a na následná zranění zemřel. StB rozjela akci při které ukazovala, že za celou událostí stojí zmiňovaný kněz a nitky tohoto činu se táhnou z Vatikánu, který je dokonce napojen i na Wall Street v USA. Nikdy se nepodařilo osvětlit, jak vše tehdy doopravdy bylo, ale je možné, že za celou událostí stojí právě StB. Na druhou stranu mechanismus, který by ovládal kněz z kazatelny, se nepodařilo při vyšetřování zrekonstruovat.

V březnu roku 1950 vyhostilo Československo diplomatického zástupce Vatikánu ze země. Vysvětleno to bylo tak, že vyšší církevní hierarchie v Československu již delší dobu zneužívá československé římskokatolické církve a jejich kostelů k podvratné protistátní činnosti.⁷¹

Katolickou církev mělo oslabit tažení proti řeholním řádům. Na našem území jich působil velký počet, z čehož měla komunistická moc pochopitelný strach. Na základě vykonstruovaných domněnek postupovala proti těmto organizacím s cílem je co nejvíce zdiskreditovat a tím oslabit i celou církev.

---

⁷¹ VAŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*, 1. vyd. Praha, Zvon 1990, ISBN 80-7113-035-4, s. 128.

Dne 31. března 1950 byl zahájen proces s deseti řádovými představenými. Jednalo se o nezákonný a vykonstruovaný proces. Obžalovaní pocházeli z několika řádů. Padl jeden doživotní trest a zbylí byli odsouzeni celkem na 132 let vězení.⁷²

Největší a nejznámější je tzv. Akce K. Celá byla pečlivě připravena a promyšlena do nejmenších detailů. V Československu se tehdy nacházelo 891 klášterů a řeholních domů, v nich bylo 14 230 řeholníků a řeholnic. SÚC vypracoval podrobný plán postupu při centralizaci mužských řádů, včetně výběru centralizačních klášterů. Církevní šestka předpokládala několik etap, nejdříve soustředit řády z měst, poté z vesnic, začít jezuity a salesiány a výnosem zakázat řád německých rytířů. V příští schůzi rozhodla o zahájení politické kampaně zejména proti jezuitům a německým rytířům s cílem oba řády úředně rozpustit.

Za touto akcí stála kromě Státního úřadu pro věci církevní také Bezpečnost, ta měla především zajišťovat odvoz řeholníků do centralizačních klášterů. Příslušníci všech řádů měli být odvezeni do devíti klášterů.

Akce K byla provedena v noci ze 13. na 14. dubna 1950. Do centralizačních a internačních klášterů bylo odvezeno 1746 řeholníků ze 137 řádových domů. Druhá etapa proběhla 26. dubna, kdy úřady nutily představené zbylých řádů k centralizaci dobrovolnou cestou. Františkánského řádu se týkala první fáze. Akce K skončila 4. května, 2376 řeholníků z 28 řeholí a 219 domů bylo převezeno do klášterů, z toho 175 řeholníků do internačních, ostatní do centralizačních, tj. s mírnějším režimem. Výsledek této akce byl hodnocen jako úspěšný a faktické likvidaci mužských řádů byl přisuzován velký politický význam. Celá záležitost ovšem neproběhla hladce. Na Slovensku došlo na osmi místech ke sročení občanů proti odvezení řeholníků. Z toho ve třech případech ke střetnutí s Bezpečností a s uvězněním několika věřících. Později také následovala akce, která byla zaměřena proti ženským řádům.

Řeholníci a řeholnice byli v centralizačních kláštorech a domech přiděleni na práci v průmyslu a zemědělství. Podle změn v jejich vztahu k režimu byli přemísťováni z internačních do centralizačních klášterů a naopak. SÚC se snažil mezi řeholníky získat aktivní příznivce oficiální politiky, aby je mohl ustanovit na fary po internovaných kněžích. Iniciátoři centralizace řádů si uvědomovali, že jde o opatření částečné, neboť

---

⁷² KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6, s. 120.

právně řády nadále existovaly a navíc nebylo možno většinu řeholnic na jejich pracovištích, zejména ve zdravotnictví, nahradit.⁷³

Komunisté počítali s tím, že když internují na jedno místo více řeholí, tak se jejich členové budou navzájem dostávat do konfliktů a rozhádají se. K tomu ale nedošlo, naopak řádoví příslušníci se více sblížili a posílilo je to.

Do šedesátých let probíhalo zatýkání nepohodlných církevních představitelů. Arcibiskup Beran musel po svém jmenování kardinálem odejít do římského exilu, kde roku 1969 zemřel. Pražské arcidiecéze se ujal biskup František Tomášek, ten se mohl zúčastnit posledního zasedání Druhého vatikánského koncilu v roce 1965, ale uskutečnit myšlenky koncilu v tehdejší Československu nebylo možné. Některé věci se podařily díky pražskému jaru v roce 1968. Tehdy také došlo k oživení náboženského života.⁷⁴

Po nepovedeném pokusu odtrhnout církev od Vatikánu přišla na řadu myšlenka vytvoření Mírového hnutí katolického duchovenstva, po roce 1969 se přetvořilo na *Pacem in terris*. To bylo sdružení kněží, kteří v jistém smyslu slova kolaborovali s komunistickým režimem. Tato sdružení nebyla početně velká, ale dokázala církev paralyzovat. Hnutí bylo roku 1982 zakázáno ze strany Vatikánu. To byl psychologický zlom, kdy *Pacem in terris* ztratilo svůj vliv.⁷⁵

V sedmdesátých a osmdesátých letech režim změnil taktiku boje proti církvi. Věřící pronásledoval skrytě. Někteří lidé sice byli i přesto vězněni a jsou známy i případy, kdy někteří angažovaní duchovní i laici zemřeli za nevyjasněných okolností, ale na druhou stranu se už nekonalo tolik procesů. Stát církev potichu ovládal pomocí církevních tajemníků, sledováním Státní bezpečností, výhrůzkami a zbavováním státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti. Některé získával sliby a výhodami. V kostelech se stále konaly bohoslužby, byly povoleny dva bohoslovecké semináře. Režim posílal do zahraničí několik povolných duchovních, čímž se pokoušel budit dojem, že v Československu je stále vše v pořádku. Při mších i při různých náboženských slavnostech byli sledováni lidé, kteří se jich účastnili. Na některé se poté psaly kádrové posudky a jejich děti měly problémy se dostat na školu, nebo ji úspěšně dokončit. Stále nebyla umožněna svobodná řádová činnost, církevní školství, jmenování nových biskupů a svobodný tisk. Státní

---

⁷³ Tamtéž s. 118–122.

⁷⁴ JANDOUREK, Jan: *Václav Malý – Cesta za pravdou*, 1. vyd. Praha, Portál 1997, ISBN 80-7178-189-4, s. 12.

⁷⁵ Historie.cs: Církev pronásledovaná, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 4. 12. 2008 [vid. 27. 11. 2012], dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400048/.

bezpečnost se snažila získat v řadách duchovních i laiků své spolupracovníky. Církevní správa byla do značné míry v rukách státu.

K Chartě 77 se připojili se svými podpisy i členové křesťanských církví. Mezi katolické signatáře patřili nejen řadoví věřící, ale i duchovní, z nichž někteří neměli v té době státní souhlas k výkonu své služby. Kněží, kteří státní souhlas měli, o něj po podpisu Charty přišli. To byl také případ Václava Malého, který se stal významným disidentem a později také pražským světícím biskupem. Svůj podpis k Chartě připojili i zástupci jiných církví, například evangelici.

Velkou událostí pro katolíky nejen v Polsku, ale celém sovětském bloku se stalo zvolení polského kardinála Karola Wojtyły papežem v roce 1978.⁷⁶ Jan Pavel II. byl v československém katolickém prostředí přijat s velkou radostí. Na druhé straně stál státně-církevní aparát, který vnímal každý papežův krok se vzrůstající nervozitou. Opakované zdůrazňování společných křesťanských tradic Polska a Československa, zvláště v postavě svatého Vojtěcha, otevřené vyzdvihování přátelských vztahů s kardinálem Tomáškem a hlavně veřejné projevy naznačovaly ne snad zásadní změnu, ale rozhodně změnu priorit.⁷⁷

Po celém Československu vycházelo tisíce výtisků katolického samizdatu. Zaujímal velkou žánrovou pestrost. Všímal si i témat, která zůstávala v pozadí pro nekřesťanský zaměřené vydavatele.⁷⁸

Na konci osmdesátých let nastala změna mentality. Konaly se velké poutě. První z nich byla cyrilometodějská pouť na Velehradě v roce 1985. Objevil se projekt Desetiletí duchovní obnovy, petice jednatřiceti bodů za náboženskou svobodu, katolíci i nekatolíci nabírají dech. Posledním důležitým momentem bylo svatořečení Anežky České ve Vatikánu v roce 1989, krátce před vypuknutím Sametové revoluce. Této kanonizace se v Římě účastnili i občané Československa a její přímý přenos byl v Československu vysílán živě.⁷⁹

Církev v Československu byla ve srovnání s ostatními východoevropskými zeměmi vůči tlakům StB asi nejrezistentnější. V Maďarsku například byla tamní státní bezpečnost

---

⁷⁶ JANDOUREK, Jan: *Václav Malý – Cesta za pravdou*, 1. vyd. Praha, Portál 1997, ISBN 80-7178-189-4, s. 31-32.

⁷⁷ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2001, ISBN 80-7285-008-3, s. 119-120.

⁷⁸ Historie.cs: Církev pronásledovaná, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 4. 12. 2008 [vid. 27. 11. 2012], dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400048/.

⁷⁹ JANDOUREK, Jan: *Václav Malý – Cesta za pravdou*, 1. vyd. Praha, Portál 1997, ISBN 80-7178-189-4, s. 31-32.

ve své snaze získat vysoké státní hodnostáře v řadě ohledů úspěšnější než u nás. Bylo to dáno především tím, že tamní církev byla přeci jen pod menším tlakem než v Československu, takže hranice mezi dobrem a zlem tam nebyla tak ostře vnímána a bylo snazší ji překročit. Že se v Československu nedařilo StB patřičně proniknout do církevních struktur, dokazuje nejlépe skutečnost, že vůbec nedokázala reagovat na to, jak v osmdesátých letech církev začíná aktivně vstupovat do veřejného prostoru. Postup nejen Státní bezpečnosti, ale celého komunistického systému vůči církvi byl nejbrutálnější právě v Československu. Zde byla katolická církev neustále pod obrovským tlakem, který nepolevoval po celou dobu existence režimu. U nás, na rozdíl třeba od Maďarska nebo dokonce Polska, byla církev zahnána do role naprosto marginalizované instituce, která neměla možnost se veřejně projevit. Bylo to do jisté míry dáno i tím, že zde bylo možné navazovat na určité katolické resentimenty, s nimiž se zde setkáváme už od poloviny 19. století. A jak se ukazuje, některé protikatolické obrazy dokážou zafungovat i v současné demokratické společnosti na začátku 21. století.⁸⁰

---

⁸⁰ PRINZ, Jiří: Za komunismu církev obstála se ctí (rozhovor s historikem Jaroslavem Šebkem), in: *Katolický týdeník*, roč. 23, 2012, č. 47, s. 8-9, ISSN 0862-5557.

4. Františkánské kláštery

4. 1. Bechyně – konvent s kostelem nanebevzetí Panny Marie

Bechyňský klášter vznikl na místě bývalého kláštera minoritů, vyvráceného husity. Jeho založení inicioval nejvyšší kancléř království českého Zdislav ze Sternbergu. V roce 1490 bylo do tamního kláštera uvedeno patnáct řeholníků. O rok později započala rozsáhlá přestavba. Petr Vok z Rožmberka, který dané panství koupil, nechal vystavět vedle konventu špitál. V roce 1619 Bechyni obsadilo stavovské vojsko a následně tam došlo k obrazoboreckým útokům, při nichž došlo údajně k několika zázrakům. Uvádí se, že se tu zjevila Panna Maria a vytryskly zde prameny s léčivou vodou. To učinilo Bechyni poutním místem. K obnově kláštera přikročil v roce 1623 Adam ze Sternbergu. Období baroka představovalo vrchol rozkvětu kláštera. K severní straně chrámu přiléhá komplex budov konventu. Klášter je trojkřídový, jednopatrový s ambitem kolem rajskeho dvora. V severovýchodním rohu ochozu je kaple svatého Karla Boromejského (původně svaté Barbory), nedaleko níž je dnes umístěna gotická kazatelna. V severním křídle je refektář z roku 1684. Význam bechyňského konventu postupně upadal. V roce 1882 tam žilo pět řeholníků, z toho dva kněží. Konec kláštera byl však učiněn až za komunistického režimu v roce 1950.⁸¹

V tomto roce, ještě než došlo k akci K, se v klášteře nacházeli dva kněží a dva bratři laici. Kromě nich tu ještě bydleli v podnájmu čtyři zaměstnanci veřejné správy. Kvardiánem byl Mořic Kunovjánek. Uvádí se, že měl kladný poměr ke státnímu zřízení, reakčně nevystupoval a u návštěvníků kláštera byl velmi oblíben. Pomocný duchovní Bohumír Jirků onemocněl tuberkulózou.⁸²

Mořic Kunovjánek byl u návštěvníků kláštera oblíbený. Stejně jako Bohumír Jirků onemocněl tuberkulózou, proto šetřil své zdraví. Veškeré záležitosti v církevních věcech i veřejné správy vyřizoval včas a se vši ochotou. V klášteře ho navštěvovali pouze rodinní příslušníci a úřední osoby. K lidově-demokratickému zřízení měl kladný poměr a reakčně nevystupoval.⁸³ Tato informace není s největší pravděpodobností pravdivá. Církevní představitelé označování kladným poměrem ke státnímu zřízení se snažili proti režimu

⁸¹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 296-298.

⁸² Národní archiv (dále jen NA), fond – Státní úřad pro věci církevní (dále SÚC), inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

⁸³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Františkánský klášter v Bechyni čp. 8, 23. 12. 1949, 1 strana.

otevřeně nevystupovat a zbytečně neprovokovat jeho představitele. Katoličtí řeholníci i duchovní v drtivé většině nepochybovali o tom, že komunistický režim není správný a v žádném případě se s ním nesmí spolupracovat. Důležitým faktem je, že církevní představitelé věděli o exkomunikačním dekretu papeže Pia XII., který z církve vyloučil všechny komunisty.

Zdejší klášter měl jednopatrovou budovu, která se nacházela v dobrém stavu. Přízemí bylo trochu vlhké. Budova měla pravděpodobně 23 místností, z nichž 16 bylo s příslušenstvím. Klášterní komplex dále tvořil kostel i zahrada. V budově měli někteří občané skladiště dříví. Zmocněncem SÚC byl pan Fuka.⁸⁴

Po Akci K, kdy klášter už nepatřil řádu, SÚC schválil, aby bylo pro místní národní výbor v Bechyni zřízeno trvalé právo požívání k nemovitostem řádu františkánů v Bechyni za roční náhradu 1 000 Kč a za dalších podmínek smlouvy o právu požívání z 29. listopadu 1951.⁸⁵

V dubnu roku 1950 se při soupisu majetku kláštera našly tři poznámkové sešity s deníkem Alfonse Paara. Po přezkoumání byly zmocněncem SÚC bechyňského kláštera vydány proti potvrzení veliteli stanice Sboru národní bezpečnosti v Bechyni.⁸⁶ Jedná se o deník a poznámky týkající se osobnosti Alfonse Paara, bývalého hraběte, z let 1933 až 1941. Obsahuje hlavně údaje týkající se Bechyně a okolí a různé poznámky ze života A. Paara.⁸⁷

V srpnu roku 1950 byla v klášteře nalezena střelná zbraň, šlo o bubínkový revolver. Ten byl ještě téhož dne zmocněncem kláštera panem Rotem odevzdán veliteli stanice Sboru národní bezpečnosti.⁸⁸

Dne 26. července 1950 přebrala Státní studijní knihovna Dr. Zdeňka Nejedlého v Českých Budějovicích, zastoupena knihovníkem M. Riedlem, z pověření Národní knihovny knihovnu klášterní. Ta se nacházela ve dvou místnostech. V jedné z nich vytrídila knihy odborná komise při SÚC a nejcennější tam uložila a zapečetila. Byl nalezen seznam svazků, který přejala Státní studijní knihovna. Do jejího vlastnictví dále přešly všechny staré tisky do roku 1800, jednalo se celkem o 1176 publikací. Odborná komise

---

⁸⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Františkánský klášter v Bechyni, vznik dokumentu po 13. dubnu 1950, 3 strany.

⁸⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Bechyně, řád františkánů, zřízení práva požívání k nemovitostem. K čís.213/1-64/51-Kr z 15. prosince 1951., 2 strany.

⁸⁶ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Poznámkové sešity Alfonse Paara-hlášení, 30. dubna 1950, 1 strana.

⁸⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Potvrzení o převzetí 3 poznámkových sešitů Alfonse Paara, 30. dubna 1950, 1 strana.

⁸⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol o nalezení střelné zbraně, 10. srpna 1950, 1 strana.

dále vytrídila 573 knih, jež přešly rovněž do vlastnictví Státní studijní knihovny. Z novějších přešla 1330 svazků a také 511 svazků časopisů. Knihovnick označil ostatní knihy za bezcenné a doporučil, aby byl uvědomen národní podnik Sběrné suroviny a převzal je. Dále vybral knihy hodící se pro lidovou knihovnu. Převzala je veřejná městská knihovna v Bechyni. Menší počet knih byl vybrán pro školský referát Okresního národního výboru v Týně nad Vltavou. Státní studijní knihovna převzala všechny bílé regály umístěné v knihovně, v nichž byly knihy uloženy.⁸⁹

Zvláštní odborná umělecká komise vybrala v květnu 1950 v klášteře předměty, které byly v jedné z místností zapečetěny. Měly se předat kromě knih Místnímu národnímu výboru v Bechyni pro muzejní účely. Jednalo se o obrazy, kresby, sochy, relikviáře a další umělecké předměty. Celkem šlo přibližně o sedmdesát předmětů.⁹⁰

Zemědělské pozemky, t. j. zahradnictví františkánského kláštera se zahradnickým inventářem, byly s účinností od 15. září 1950 dány do prozatímní správy MNV v Bechyni. K tomuto kroku došlo z důvodu, že dosavadní zmocněnec kláštera František Rot byl dnem 15. září 1950 propuštěn ze státních služeb. Nad klášterem tak nepanoval přímý dozor a dohlížel na něj jen podle možností okresní církevní tajemník z Týna nad Vltavou, dokud neměl být předán novému nabyvateli.

Dne 8. července se dostavil do bechyňského kláštera zástupce Náboženského fondu Antonín Svoboda a vybral inventář a zařízení pro účely Náboženského fondu z klášterního inventáře. Vybrané předměty byly odeslány do centralizačního františkánského kláštera v Kadani. Dne 9. srpna 1950 se dostavil do kláštera zástupce obchodního podniku Charity pan Knotte a z klášterního inventáře vybral různé předměty pro účely Charity.⁹¹

Klášterní korespondence a účetní doklady týkající se bývalého provozu kláštera se tam nacházely v nepatrném množství a měly být odeslány do premonstrátského kláštera na Strahově.

Dne 7. srpna 1950 se dostavil do kláštera zástupce krajského archivu v Třeboni Dr. Václav Hadač a vybral pro Krajský archiv v Třeboni předměty podle záznamu ze dne 7. 8. 1950, který byl podle směrnic rozeslán na příslušná místa.

---

⁸⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol o převzetí knihovny kláštera františkánů v Bechyni, 26. července 1950, 1 strana.

⁹⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol o převzetí a předání předmětů vybraných zvláštní odbornou uměleckou komisí ve dnech 5-6. května 1950 v klášteře Františkánů v Bechyni, které byly zapečetěny v místnosti č. 10. Tyto předměty podle čj. SÚC III-3088/50, Praha 18. 8. 1950 mají býti předány kromě knih Místnímu národnímu výboru v Bechyni pro musejní účely s tím, že neutrpí žádné úhony., 24. srpna 1950, 2 strany.

⁹¹ V době vzniku citované zprávy se nacházely tyto předměty stále v klášteře.

Z klášterního inventáře bylo odvezeno do želivského kláštera 39 fošen a 20 hranolů.

V citované zprávě se nachází, že v klášteře v tu dobu byly věci vybrané pro Charitu. Dále 6 až 8 q vyřazených knih pro sběrné suroviny národní podnik, také vzácná bohoslužebná roucha, která tam uložila zvláštní odborná umělecká komise. Tyto cenné věci bylo nutno ihned odvést z kláštera, jelikož 15. září 1950 zůstal bez přímého dozoru. V budově kláštera se také nacházel zbytek inventáře, o který žádná z komisí neměla zájem. Také tam zůstaly další věci, jež byly prý bezcenné.⁹²

Na příkaz církevní pětky ONV v Týně nad Vltavou byly do Městského muzea v Bechyni odevzdány tři obrazy z ambitů a kostela kláštera. Ty představovaly zázraky, které se staly v klášteře při vpádu švédských vojsk za třicetileté války.⁹³

V období let 1952 – 1982 byla část kláštera užívána jako Domov mládeže. V roce 1984 došlo k zahájení rekonstrukce kláštera na Základní uměleckou školu. Investorem byl Městský národní výbor, odbor školství a kultury ONV Tábor.⁹⁴ Kolaudační rozhodnutí k budově bylo uděleno až v roce 1991.⁹⁵ Bechyňský klášter patřil po sametové revoluci nadaci CONVENTUS, jež sídlila na Jungmannově náměstí v Praze, nedaleko kláštera u Panny Marie Sněžné.⁹⁶ Tato nadace vznikla 2. července 1992 a k jejímu zániku došlo 1. ledna roku 1999.⁹⁷

V roce 1998 byly schváleny úpravy rajskeho dvora.⁹⁸ V srpnu až září roku 1997 se provedl plošný archeologický odkryv v areálu klášterní rajske zahrady. Výzkum přinesl nové poznatky nejen o středověkých a novověkých dějinách kláštera, ale přispěl i k poznání nejstarších dějin regionu.⁹⁹

---

⁹² NA, SÚC, inv. č. 110, karton 83, Stav františkánského kláštera v Bechyni, 14. září 1950, 3 strany.

⁹³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 83, Protokol o předání a převzetí obrazů (t.z. zázračných) z ambitů a kostela kláštera Františkánů v Bechyni, které převzal správce Městského muzea v Bechyni p. profesor Antonín Smíšek jako správce Městského muzea, 14. září 1950, 1 strana.

⁹⁴ Františkánský archiv při klášteře u Panny Marie Sněžné v Praze (dále jen FA), archiválie nejsou součástí fondu, sign. A-1-1 Bechyně, každá signatura je uložena v jednom kartonu, Františkánský klášter čp. 39 v Bechyni, 31. 8. 1992, 1 strana.

⁹⁵ FA, sign. A-1-1 Bechyně, Kolaudační rozhodnutí, 26. 4. 1991, 2 strany.

⁹⁶ FA, sign. A-1-1 Bechyně, rozhodnutí k záměru obnovy – Bechyně, Klášter s kostelem P. Marie, Rajský dvůr, 17. 6. 1998, 3 strany.

⁹⁷ Nadace Conventus, in: *peníze.cz* [online], [vid. 14. 3. 2013], dostupné z: rejstrik.penize.cz/ares/45768382-nadace-conventus.

⁹⁸ FA, sign. A-1-1 Bechyně, rozhodnutí k záměru obnovy – Bechyně, Klášter s kostelem P. Marie, Rajský dvůr, 17. 6. 1998, 3 strany.

⁹⁹ FA, sign. A-1-1 Bechyně, Příloha 2: Zpráva o provedených pracech v rámci smlouvy 9/97, 15. 10. 1997, 1 strana.

4. 2. Čtyři Dvory u Českých Budějovic – konvent s kostelem svatého Vojtěcha

Se svolením římské kurie založil v roce 1939 na periferii města českobudějovický biskup Šimon Bárta řeholní dům ve Čtyřech Dvorech při kostele svatého Vojtěcha. Kostel byl postaven v letech 1939-1947 na místě středověké kaple.¹⁰⁰

V jednopatrové budově kláštera bydleli před Akcí K pouze dva řeholníci. Ti sloužili bohoslužby a pracovali na zahradě. Ve spise je zmiňován P. Řehka, který byl prý smýšlením reakčník.¹⁰¹ Takto nazývali řeholníky i další duchovní, kteří si svůj názor na režim nenechávali pro sebe a otevřeně ho dávali najevo. Navíc bylo jasné, že danou osobu nezískají pro spolupráci a také nebude dělat režimu drobné ústupky, či ho nebude tiše netolerovat.

Knihovna čítala asi 750 svazků. Celou přebrala Státní studijní knihovna, z tohoto množství se vybralo 36 svazků vhodných pro veřejnou obecní knihovnu, jež byly deponovány ve Veřejné obecní knihovně ve Čtyřech Dvorech.¹⁰²

V klášteře bylo při jeho prohlídce nalezeno asi 30 000 Kčs. Státní úřad pro věci církevní pravděpodobně zamýšlel, že by Krajský národní výbor mohl klášterní budovu využít jako internát pedagogického gymnázia.¹⁰³

V klášteře fungovala mateřská školka, nesla název „8. března“. Tímto titulem se překryl oválný františkánský emblém. Když byla vyhlášena tzv. osmdesátka, podle níž soukromé objekty, v nichž se nacházel veřejný podnik, přecházely beze zbytku do státního vlastnictví, někdo vykácel na klášterní zahradě téměř všechny vzrostlé ovocné stromy. Asi za dva roky se vysazovaly nové. Ve školce došlo také k provedení nějakých stavebních úprav. V tamním kostele se konaly bohoslužby.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 341.

¹⁰¹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹⁰² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol sepsaný dne 5. října 1950 u Jednotného národního výboru v Českých Budějovicích za přítomnosti Mirko Riedla, knihovníka Státní studijní knihovny Dr. Zdeňka Nejedlého v Českých Budějovicích a Josefa Filipa, okresního církevního tajemníka v Č. Budějovicích. Ve věci předání knihovny kláštera františkánů ve Čtyřech Dvorech, okres České Budějovice, 5. října 1950, 1 strana.

¹⁰³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, dokument vzniklý pravděpodobně po Akci K, pojednává o klášteře ve Čtyřech Dvorech, vznik po 13. dubnu 1950, 3 strany.

¹⁰⁴ FA, sign. A-23-1, dopis pátera Douši (obsluhoval kostel svatého Vojtěcha ve Čtyřech Dvorech od května roku 1961) provinciáloví, datace neuvedena, 5 stran.

V lednu roku 1990 žádal provinciál českomoravské provincie předsednictvo federální vlády ČSSR, jmenovitě místopředsedu ThDr. Hromádku, o navrácení kostela a kláštera. Chtěl je dlouhodobě propůjčit salesiánskému řádu, který měl o tento objekt zájem.¹⁰⁵

Salesiáni Dona Boska dostali od českobudějovického biskupství k dispozici bývalý františkánský kostel svatého Vojtěcha s přílehlou budovou, kde počátkem devadesátých let bylo Salesiánskou provincií Praha založeno Salesiánské středisko mládeže. Oficiálně bylo zřízeno 1. 9. 1995.¹⁰⁶

---

¹⁰⁵ FA, sign. A-23-1, Navrácení kostela a kláštera svatého Vojtěcha v Českých Budějovicích ve Čtyřech Dvorech původnímu uživateli, 9. 1. 1990, 1 strana.

¹⁰⁶ Historie střediska, in: *Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice* [online], [vid. 22. 11. 2012], dostupné z: www.sasmcb.cz/?page_id=48.

4. 3. Dačice – konvent s kostelem svatého Antonína Paduánského

Fundátorem konventu byl dačický primátor italského původu Matěj Jiří Kapeta. Tento zámožný obchodník se sukrem dodával své zboží i na dvůr císaře Ferdinanda III. do Vídně. Jeho prosbám vyhověla provinciální kapitula konaná roku 1659 v Jindřichově Hradci. Slavnostně byli řeholníci uvedeni do konventu v roce 1664. Zakladatel neměl na stavbu kostela dost peněz, proto se ve prospěch vrchnosti (hrabata z Fürstenbergu) zřekl svých fundátorských práv. Po fundátorově skonu se františkánů ujali Maxmilián František hrabě z Fürstenbergu, František Benedikt z Berchtoldu a František Antonín hrabě Berka z Dubé. V roce 1677 došlo k přenesení Nejsvětější Svátosti oltární ze špitálské kaple svaté Anny do nově postaveného kostela svatého Antonína, kde začali františkáni sloužit mše. V roce 1755 se v klášteře zřídilo domácí studium. Konvent přežil josefínské rušení klášterů. Byl obohacen o kapistránské relikvie,¹⁰⁷ které byly po zrušení brněnského konventu převezeny do Dačic, kde byly zřejmě časem rozděleny na dvě části (první u Panny Marie Sněžné v Praze a druhá v Moravské Třebové). V 19. století byly konventní budovy přestavovány. Při klášteře se nacházel i juvenát¹⁰⁸ a rekolekční dům.¹⁰⁹ Před Akcí K zde pobývali dva řeholníci a dvě služebné. Ve zprávě se uvádí, že politické zaměření kláštera k režimu bylo záporné a jeho představeného Cyrila Bachana označili za zapřisáhlého nepřítele Sovětského svazu. Veřejně prý při volbách vhodil do urny bílý lístek. Na tomto případě lze vidět, že řeholníci svůj názor neskrývali. Zpráva dále uvádí, že řeholníci nebyli u obyvatel Dačic oblíbení.¹¹⁰

V budově bydleli také tři starší ženy a jedna rodina. Klášter neměl ani vodovod, ani kanalizaci. Místní národní výbor žádal, aby objekt mohl sloužit jako byty. Při prohlídce kláštera se našlo v hotovosti 21 000 Kčs.¹¹¹

Akce K proběhla hladce, obyvatelstvo přijalo zásah klidně. Zmocněnci i kontrolní komise pracovali na místě. V klášteře se našly skromné zásoby i vybavení.¹¹²

---

¹⁰⁷ Relikvie spjaté s osobou svatého Jan Kapistrána, významného františkána. Jednalo se o plášť, část hábitu a kus kajícího žíněného roucha.

¹⁰⁸ Dům mladých profesorů.

¹⁰⁹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 322-323.

¹¹⁰ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹¹¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, dokument vzniklý pravděpodobně po Akci K, pojednává o dačickém klášteře, vznik po 13. dubnu 1950, 3 strany.

¹¹² NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

Umělecké předměty byly svěřeny městskému muzeu v Dačicích, ale zůstaly majetkem Náboženského fondu. Správa muzea se zavázala, že převzatým předmětům věnuje všechnu odbornou péči. Předměty byly zařazeny do 37 položek, šlo především o obrazy.¹¹³

Devocionální předměty převzal Josef Bartoš, zástupce Charity. Jednalo se například o kříže, harmonium, sochy, svícny, či kropenky. Mezi předměty patřily také deky, otoman, stůl, nebo ubrusy.¹¹⁴

V dubnu roku 1950 se do kláštera dostavila brigáda čítající 15 členů. Jednalo se o vybrané zaměstnance firmy Centropen a Okresní nemocenské pojišťovny v Dačicích. Provedli pečlivý soupis inventáře a zahradnictví v klášterní zahradě.

Právě v zahradě se musely nutně provést některé jarní práce, které dosavadní vedoucí dělnice nestačila udělat. Místní komunální podnik jí přidělil jednu pracovní sílu. Navíc bylo nutné vyřešit její pracovní poměr, jelikož tato dělnice pracovala do té doby v zahradě zadarmo a neměla nemocenské pojištění. Byla pověřena prodejem zeleniny a květin. Denně odváděla tržbu ze zahrady proti potvrzení, o těchto příjmech a s tím spojených vydáních byla vedena kniha. Dosavadní průměrná denní tržba ze zahrady činila asi 800 Kčs.

V klášteře bydlely delší dobu čtyři rodiny a přemístění řeholníků přijaly klidně. Zde pobývaly v bytech, jež byly označeny za nouzové.

K ochraně zajištěného majetku byli přiděleni tři příslušníci SNB, které ve zprávě velmi chválili. Po městě kolovaly zvěsti o tom, že 15. dubna asi v půl šesté ráno se z kláštera odvážely autem nějaké věci. Po dotázání příslušníků SNB se zjistilo, že se jednalo o služební auto, které přivezlo a odváželo polní výzbroj příslušníků SNB.

K odvezení do kláštera v Želivě se připravilo 20 starších dřevěných postelí. Ale v době vzniku zprávy, ještě nebyly odvezeny.¹¹⁵

Knihovna v Dačicích byla úplně zlikvidována.¹¹⁶ Dne 16. května 1951 dodatečně převzala Zemská a univerzitní knihovna v Brně 1200 svazků knih.¹¹⁷

---

¹¹³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol, sepsaný dne 8. září 1950 v kanceláři církevního oddělení ONV v Dačicích, za přítomnosti: Za městské museum v Dačicích Karel Nehyba, kult. prop. ref. místního národního výboru, za Náboženský fond Jaroslav Kremlička církevní tajemník ONV v Dačicích a jako svědek Marie Karešová administrativní síla na církevním oddělení v Dačicích, 8. září 1950, 2 strany.

¹¹⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol sepsaný dne 3. listopadu 1950 o předmětech devocionálních, převzatých zástupcem Charity z Prahy II., Vladislavova 12, s. Josefem Bartošem, za přítomnosti okresního církevního tajemníka z Dačic s. Kremličky, 3. listopadu 1950, 1 strana.

¹¹⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Průběh a ukončení soupisu majetku Františkánů v Dačicích-zpráva, 19. dubna 1950, 2 strany.

Od roku 1959 bylo v budovách konventu umístěno vlastivědné muzeum a archiv.¹¹⁸

Zákonem č. 338/91 Sb. byl františkánskému řádu klášter vrácen. V té době město klášterní budovy užívalo jako Městské muzeum a galerii.¹¹⁹ Františkáni se do Dačic již nevrátili a do kláštera přišly bosé karmelitky, pro něž byl kostel v roce 1997 znovu vysvěcen.

Klášterní knihovna je dnes uložena v brněnské univerzitní knihovně. Její fond byl obohacen i o knihy ze zrušených františkánských klášterů v Olomouci, Znojmě a v Jemnici.¹²⁰

Tomuto klášteru se věnovala Jana Šamalová ve své diplomové práci s názvem *Dějiny františkánského kláštera v Dačicích*.¹²¹ Jeden výtisk je uložen ve františkánském archivu při klášteře u Panny Marie Sněžné v Praze.

---

¹¹⁶ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Převezení knihovny z kláštera Františkánů – Dačice, 18. května 1951, 1 strana.

¹¹⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Protokol o dodatečném převzetí knih z knihovny kláštera Františkánů v Dačicích, okres Dačice, 16. května 1951, 1 strana.

¹¹⁸ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 323-324.

¹¹⁹ FA, sign. A-3-1 Dačice, Dopis starosty Dačic provinciálovi františkánského řádu, 11. 9. 1991, 1 strana.

¹²⁰ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 323-324.

¹²¹ ŠAMALOVÁ, Jana: *Dějiny františkánského kláštera v Dačicích*, diplomová práce České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta 2005.

4. 4. Hájek u Červeného Újezda – konvent s kostelem Panny Marie Loretánské a svatého Vavřince¹²²

V roce 1623 založil v Hájku Jetřich Florián Žďárský ze Žďáru loretánskou kapličku. Po dvou letech byla vysvěcena. Záhy se stala oblíbeným cílem poutí, proto došlo roku 1630 k rozšíření kaple. Pro zajištění duchovní správy nově vzniklého poutního místa, povolal Adam Eusebius Žďárský, syn zakladatele, roku 1659 do Hájku františkány z Jindřichova Hradce. Roku 1681 byl konvent dostavěn. Při josefínských reformách byl klášter nejdříve roku 1785 redukován a posléze v roce 1789 zrušen úplně. V řeholním domě měla být zřízena nemocnice, ale od toho se upustilo a areál nadále sloužil sakrálním účelům a byl oblíbeným poutním místem.¹²³

Jednopatrová budova kláštera byla postavena do kvadratury. Její součástí byla kaple. Celý objekt obklopovala zahrada a lední park. Vše uzavíral zděný plot a při budově stál kostel. V roce 1950 zde pobývali tři kněží, jeden bratr a 28 kandidátů pro vstup do řádu. Dohromady tedy 33 řeholníků. Představeným kláštera byl Bedřich Tadeáš Šťastný. Spolu s nimi se zde nacházel také jeden pomocný dělník. Obyvatelé kláštera přicházeli do styku s ostatními lidmi pouze o poutích. Účast věřících na bohoslužbách byla slabá. Osazenstvo kláštera podepsalo zdravici J. V. Stalinovi.¹²⁴ Tyto podpisy byly spíše gestem a řeholníci tím, že ji nepodepíší, nechtěli zbytečně provokovat.

Akce K měla poklidný průběh, klid byl i v okolí kláštera. Zmocněnci i komise pracovali. V klášteře zůstali tři nemocní řeholníci, kteří měli být odvezeni později. S nimi tam pobýval i pomocný dělník. Klášter měl zásoby potravin a ve zprávě bylo chváleno dobré vybavení kuchyně.¹²⁵

Komise vybrala umělecké předměty, které zařadila do kostelního inventáře. Jednalo se o pět barokních maleb a dvě barokní sochy. Jedna z nich (krucifix) byla ponechána na místě nalezení v refektáři. Ostatní díla uložili do skříně číslo 29 nacházející se v prvním poschodí na chodbě a zapečetili ji. Knihovna se v klášteře nenacházela. Podle informací zmocněnce byla odvezena do kláštera v Obořišti. Pouze ve skříně číslo 29 na chodbě

¹²² BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 324.

¹²³ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 193-194.

¹²⁴ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹²⁵ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

v prvním poschodí zůstala její část. Šlo přibližně o 700 svazků teologické literatury pocházející ze 17. až 19. století. Archiv kláštera byl uložen ve vedlejší skříni číslo 28. Existoval k němu strojem napsaný soupis archiválií. Podle něj archiv obsahoval 77 rukopisných knih, 14 krabic a balíků srovnaných listin. Dále byl ve skříni nalezen i nezařazený materiál. Obě skříně s čísly 28 a 29 byly zapečetěny.¹²⁶

Od srpna roku 1950 zřídil režim v Hájku přeškolovací středisko pro mladé řeholníky, kleriky a novice ze všech řádů, u nichž podle mínění marxistických ideologů existovala „naděje“ na převýchovu. Školitelé se zaměřovali především na mladé a „pokrokové“ řeholníky. Politická školení trvala vždy dva měsíce. Většina frekventantů odmítla vystoupit ze svých řádů a odmítali odejít i do prorežimního kněžského semináře. Proto skončili většinou v oddílech PTP.¹²⁷ Po tomto neúspěchu byl objekt odevzdán armádě, která tam zřídila sklad náhradních raketových součástek a o areál vůbec nepečovala.

Až po pádu komunismu se do úplně prázdného kláštera vrátili františkáni a snaží se postupně vrátit Hájku jeho poslání. Objekty byly zbaveny soch, oltářů a obrazů. Nazpět se dostal jen zvon, kterým bývali řeholníci svoláváni k jídlu, a také socha Panny Marie, kterou přinesla do kláštera starší dáma, u níž ji františkáni před lety schovali. První pouť se konala až v roce 1995, avšak mše byla sloužena pod širým nebem před branou, protože nebylo bezpečné vpustit poutníky do zdevastovaných prostor kláštera.¹²⁸ Opravy probíhají dodnes. Vzhledem k omezeným finančním možnostem se každý rok udělá jen to, co je nezbytné. K některým opravám většího rozsahu přispívá Ministerstvo kultury i Středočeský kraj.¹²⁹ Poutňová tradice pokračuje, v roce 2012 se v klášteře konala řada poutí.¹³⁰

---

¹²⁶ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Protokol o prohlídce kláštera františkánů v Hájku, provedené dne 27. 5. 1950 odbornou komisí při SÚC, již se zúčastnili: Zmocněnec SÚC Jan Novotný, Věra Stáhlíková, dr. Mir. Kaftan, dr. Jiří Mašín., 27. 5. 1950, 1 strana.

¹²⁷ Pomocné technické prapory, složka armády, ve které v padesátých letech vykonávali povinnou vojenskou službu muži, kteří byli režimu nepohodlní.

¹²⁸ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 327.

¹²⁹ Opravy v hájeckém klášteře, in: *Františkánský klášter v Hájku* [online], [vid. 14. 11. 2012], dostupné z: www.hajek.ofm.cz/opravy.html.

¹³⁰ Program hájeckých poutí 2012, in: *Františkánský klášter v Hájku* [online], [vid. 14. 11. 2012], dostupné z: www.hajek.ofm.cz/program.html.

4. 5. Hejnice – konvent u kostela Navštívení Panny Marie

Konvent zde vznikl zásluhou hraběte Františka Ferdinanda Ignáce Gallase, majitele panství, který zároveň zamýšlel z chrámu vytvořit mauzoleum svého rodu. Spolu s manželkou vydal nadační listinu, v níž se zavázali zřídit klášter při kostele Panny Marie, pojištěný naturálními dárkami z frýdlantského panství. Původně středověký mariánský kostel, který byl dvakrát přestavován, se stal již ve středověku cílem častých poutí. Tato tradice se postupně v průběhu 17. století obnovovala. Kolem roku 1650 zde vznikl poutní dům a podle smlouvy z roku 1679 měly být postaveny ve třech následujících letech kolem kostelíka ambity. Vlastní konvent začali řeholníci stavět bezprostředně po svém příchodu do Hejnic roku 1692. Konvent byl hotov v roce 1696. Zároveň se upravoval i starý kostel. Slavnostní uvedení konventuálů se uskutečnilo o dva roky později. Byl postaven nový konventní kostel, vysvětil se roku 1725. V novém kostele se zachovalo kněžiště gotického kostelíka. Jeho donátorkou se stala Jana Emerentiana z Gallasu. Kostel se ale dočkal úplného dokončení až v roce 1729. V roce 1761 jej poškodil požár, ale brzy byl opraven. Nejcenější součástí zařízení kostela je soška Madony z 80. let 14. století, která se rovněž stala předmětem uctívání a cílem poutí.¹³¹ V roce 1786 zakázal Josef II. poutě, avšak toto nařízení bylo již po deseti letech odvoláno. Hejnický konvent jako duchovní středisko kraje žil při plnění svých povinností až do roku 1938, kdy byl odtržen od české řádové provincie a začleněn do nově vytvořeného Sudetského komisariátu.¹³²

Po válce patřil zdejší klášter s přilehlým kostelem k největším v Československu a byl v zachovalém stavu. Jeho budovu obývali tři kněží a jeden bratr laik. Poměr k režimu se podle protokolu zdál být kladný. Františkáni kázali pouze v náboženském duchu a nenapadali v něm režim. Všichni podepsali zdravici J. V. Stalinovi. Řeholníci se mezi obyvateli údajně nacházeli v oblibě. Představeným kláštera byl P. Ludvík Spurný.¹³³

Vyklizení zdejšího kláštera proběhlo klidně, nastoupily všechny kádry. Potíže nebyly ani při vyklizování civilních osob. Hejnický klášter se stal centralizačním, to znamená, že sem byli soustřeďováni řeholníci z jiných klášterů. První transport s cizími

---

¹³¹ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 225-227.

¹³² BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 337.

¹³³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

řeholníky dorazil do Hejnic ve tři hodiny ráno. Do deváté hodiny ranní dorazilo celkem 13 transportů s 86 řeholníky. Mniši prý pracovali v klášteře velmi ochotně. Veřejnost o samotném zásahu nevěděla ještě v devět hodin ráno. Klášter potřeboval 80 postelí, ložní prádlo, další vybavení pro kuchyni a zásoby potravin. Dodávka byla zařizována.¹³⁴ Akutní shánění daného vybavení bylo velmi potřeba, jelikož před vypuknutím Akce K v hejnickém klášteře žilo málo řeholníků. Během několika hodin se jejich počet zněkolikanásobil.

Zmocněncem SÚC pro tento klášter se stal Oto Fišer. Do 9:00 14. dubna 1950 dorazili do Hejnic transporty z těchto míst: Turnov (2)¹³⁵, Slaný (3), Hostinné (2), Bechyně (3), Zásmyky (3), Votice (2), Hořovice (2), Praha (23), Plzeň (4), Cheb (3), Kadaň (4), Jindřichův Hradec (3), Hájek (28), Hejnice (2). Dohromady to činilo celkem 86 řeholníků. Ke dni 15. dubna se nacházelo v Hejnicích 111 osob. Ve zprávě se uvedlo, že řeholní dům nevyhovoval pro stanovený počet řeholníků.¹³⁶

V klášteře bylo zajištěno celkem 69 428,50 Kčs. Z toho 1295 Kčs tvořila půjčka řeholníka Žilinského, jež byla ponechána v klášteře za účelem vrácení majiteli. Z celkové sumy v budově zůstalo ještě 30 000 Kčs na provozní výdaje. Zbytek se odeslal na účet Náboženské matici Praha.¹³⁷

Dne 15. května 1950 se zavedla v klášteře výroba. Zkoušely se tři druhy. Pro vývoz se připravoval k pálení porcelán, který se opatroval ozdobami. Pro pivovar se vyráběly zátky z plechu a korku a zkoušela se také výroba růženců. Poslední zmiňovaná činnost byla špatně placená a potřebovala velmi zručné lidi.¹³⁸

V klášteře byla napojena hlavní přípojka vody z hlavního městského vodovodu a mělo být přikročeno ke stavbě splachovacích záchodů. Po skončení těchto prací mělo být postupně pokračováno v bílení a malování chodeb, úprava půdy apod. Kulturní místnost spojená s jídelnou byla dokončena současně s úpravou kantýny. Knihovna byla zařízena s počtem 90 knih. Do celé budovy se instaloval rozhlas.¹³⁹

---

¹³⁴ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

¹³⁵ V závorkách uváděny počty řeholníků, kteří byli v transportu.

¹³⁶ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, františkánský klášter v Hejnicích, informace týkající se kláštera, vznik dokumentu po 13. dubnu 1950, 3 strany.

¹³⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Zajištěná pokladní hotovost – vrácení zbytku. K čj. 3640/50-IV/4 z 15. 4. 1950, 1 strana.

¹³⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Soustředění řeholníků – situační zpráva, 21. května 1950, 2 strany.

¹³⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Soustředění řeholníků – situační zpráva, 19. června 1950, 2 strany.

Na první pohled se může zdát, že díky zásahu komunistické moci klášter v Hejnicích vzkvétal. Opak je ale pravdou. Za roky, kdy toto místo spravovala komunistická moc, velmi chátral.

K 6. červenci roku 1950 přebývalo v klášteře 65 řeholníků, z toho dva se nacházeli v semilské nemocnici. Po rozdělení řeholníků na skupiny k případnému přemístění, se přikročilo ke školení s diskusí v kroužcích. První školení ukázalo, že byl značný zájem a řeholníci měli pokročilé vědomosti a živě diskutovali. Hlavně se to týkalo mladých bohoslovců a laiků. Kněží podle zprávy byli starší a neprojevovali o školení takový zájem. Na tomto je patrný různý přístup věkových kategorií a také funkcí uvnitř církve. Zatímco mladí bohoslovci i laici se nejspíše smířili s danou situací, kněží zastávali na rozdíl od nich jiný postoj. Na návrh řeholníků se začal vyučovat ruský jazyk, přihlásilo se 16 účastníků. V klášteře se zřídila obuvnická dílna, ale v době vytvoření zprávy nebyla v provozu, jelikož se tam nenacházel obuvník. Přípravovala se truhlářská dílna a upravoval se dvůr, který byl rozkopán při instalaci vodovodní přípojky. Ve výrobě bylo nasazeno 30 řeholníků. Vedení kláštera založilo svojí závodní organizaci KSČ.¹⁴⁰

Po skončení ubytování řeholníků bylo přikročeno k přemístění farního úřadu do jiné budovy. Navázalo se spojení s Místním národním výborem, který přidělil třípokoje byt v Hejnicích. Správcem farního úřadu byl ustanoven František Hlásný, kněz řádu benediktinů. Podle předchozích poznatků měl mírnou a nevybojnou povahu a dovedl se přizpůsobit. F. Hlásný byl na tomto místě ponechán na příkaz krajského velitelství Státní bezpečnosti v Liberci. Vedením kláštera byl navržen za duchovního správce František Kopáček, kněz řádu benediktinů. Podle zprávy se v Hejnicích pěkně uvedl kázáními a dále pracoval ve prospěch JZD. Těsně před odsunem všech kněží do Oseka u Duchcova krajské velitelství Stb učinila uvedené opatření a dala příkaz k ponechání kněze Hlásného. Ten však ale od prvního dne odmítal převzít funkci duchovního správce. Odůvodňoval to tím, že v duchovní správě nikdy nepracoval. Přes toto prohlášení referent krajského velitelství Stb v Liberci trval na ponechání Hlásného ve funkci. Zařízení farního úřadu bylo převezeno. Kněz Hlásný opět prohlásil, že funkci vykonávat nebude a že jej k tomu nikdo nedonutí. Vedení kláštera navrhovalo, aby byl Hlásný vyměněn za kněze Kopáčka.¹⁴¹

Na konci roku 1950 byla údajně politická situace v klášteře dobrá, neexistovaly rušivé jevy. Následkem vyřazení některých řeholníků do kláštera v Želivi nastal

---

¹⁴⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Soustředění řeholníků – situační zpráva, 6. července 1950, 2 strany.

¹⁴¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Soustředění řeholníků – situační zpráva, 10. září 1950, 2 strany.

v Hejnicích naprostý klid. Internovaní řeholníci byli také školeni. Uvádí se, že se zvláště zajímali o marxistickou ekonomii a živě o ní debatovali. Celkem se vytvořilo devět kroužků. Odpor proti tomu nastal pouze ve dvou případech. Zde ale vyvstává úvaha, že si řeholníci se zmiňovaným zájmem mohli z těchto školeních dělat legraci. Jednou z variant může být i to, že komunistická moc jim i blízkým tolik ubližovala, že se snažili o teorii, z níž vycházela, zjistit co nejvíce a prodiskutovat celou tuto problematiku. Pravděpodobnost, že by řeholníky zajímala marxistická ekonomie jako taková, je s velkou pravděpodobností mizivá.

Vánoce toho roku se slavili společnou večeří řeholníků, SNB a vedoucích kláštera. Po modlitbě následoval projev zmocněnce kláštera. Po večeři se přihlásil řeholník Alois Limburský, člen řádu dominikánů, jenž si připravil také projev. Po svátcích se z dopisů řeholníků zjistilo, že o svátcích psali velmi pochvalně.

Spolupráce s SNB byla podle zprávy dobrá. Určité nedostatky, které se však odstranily. V klášteře se nacházelo šest zaměstnanců SNB a velitel, dále jeden příslušník Stb.¹⁴²

Internační tábor pro mužské řehole v Hejnicích existoval do 30. září 1952. Poté byl nahrazen obdobným táborem pro řeholnice.¹⁴³

Řeholnice nebyly se svou situací spokojené a na základě dopisu Ministerstva vnitra navštívil Josef Fišer ze SÚC Hejnice, kde diskutoval s řeholnicemi na pracovištích. Řeholnice nedostávaly kapesné, proto si nemohly obstarávat různé osobní potřeby. J. Fišer navrhl, aby všechny řeholnice dostávaly měsíčně maximálně 40 Kčs. Velkým problémem se staly návštěvy. Ty nebyly dostatečně povolovány, pouze na dvě minuty a bez ohledu na vzdálenost, z níž do Hejnic blízcí příbuzní přijeli. K tomuto bodu navrhl povolit návštěvu jednou za šest týdnů na jednu hodinu hovoru. Řeholnice také požadovaly jeden týden dovolené v roce, aby si mohly dát do pořádku své osobní svršky. Tuto dovolenou se zavazovaly strávit v klášteře. J. Fišer proto navrhl, aby měly jeden týden dovolené, kterou by strávily v klášteře, aniž by v něm musely pracovat. Řeholnice žádaly také ohled od zmocněnkyně v tom, aby nepouštěla po celý den rádio, protože je to rušilo v práci. Upozorňovaly, že by o některé pořady ve vysílání měly zájem. K tomuto bodu navrhl

---

¹⁴² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Situační zpráva, 30. prosince 1950, 3 strany.

¹⁴³ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 337.

vytvořit redakční skupinu z řeholnic, která by projednávala rozsah i obsah poslechu rádia se zmocněnkyní.¹⁴⁴

Řeholnice byly v Hejnicích drženy do 30. září 1955.¹⁴⁵ V roce 1991 byl Řádu menších bratří předán klášter s příslušnými pozemky v obci Hejnice.¹⁴⁶

Dochované knihy, které přečkaly Akci K a o kterých se doposud ví, se nacházejí na dvou místech. Prvním je knihovna Královské kanonie kláštera premonstrátů na Strahově, kam byly knihy po roce 1989 darovány. Zde je uloženo celkem 153 svazků. Druhým místem je Konvent františkánů při kostele Panny Marie Sněžné v Praze. Zde je celkový počet svazků 1150. Na Strahově se knihy nacházejí v trezoru, v zabezpečené místnosti, ve které je udržována stálá vlhkost vzduchu. U Panny Marie Sněžné byly knihy shromážděny spolu s dalšími knihami z františkánských knihoven – např. Hájek, Hostinné, Cheb, Kadaň, Kroměříž, Tachov, Turnov ad. Knihy s ohledem na velké množství nebylo možné uložit do tamní knihovny. Nacházejí se na různých místech kláštera podle toho, kde pro ně byl prostor – větší formáty v klauzuře, menší pak v nevyužívané místnosti.¹⁴⁷

V roce 1994 řád daroval klášter i s pozemky Biskupství litoměřickému. Nemovitosti uvedené ve smlouvě pronajal řád bezplatně Farnímu úřadu Hejnice 1. ledna 1992.¹⁴⁸ Klášter prošel následnou nákladnou renovací a restaurací, aby se změnil na Mezinárodní centrum duchovní obnovy. To bylo slavnostně otevřeno 5. ledna 2001 za účasti apoštolského nuncia v České republice Giovanniho Coppy a litoměřického biskupa Josefa Koukla. Hejnice se také staly občasným místem konání zasedání České biskupské konference.¹⁴⁹ Ředitelem centra byl P. Miloš Raban. Rekonstrukce si vyžádala 100 milionů Kč. Evropská unie přidala na opravu v rámci programu přeshraniční spolupráce Phare téměř 60 milionů Kč, ministerstvo kultury uvolnilo prostřednictvím programu na záchranu architektonického dědictví devět milionů Kč. Významně přispěly i česko-německý Fond budoucnosti nebo německá katolická organizace Renovabis. Centrum, které funguje od roku 1994, se zaměřuje především na duchovní rehabilitaci, vzdělávací projekty a osvětu, pravidelně pořádá výstavy a mezinárodní setkání věřících. Klášter sousedí

---

¹⁴⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Zpráva a návrh na opatření v IK Hejnice, 2. prosince 1953, 1 strana.

¹⁴⁵ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 337.

¹⁴⁶ FA, sign. A-5-1 Hejnice, Zápis z jednání, konaného dne 7. 11. 1991 v Raspenavě na FÚ, 2 strany.

¹⁴⁷ ZEMANOVÁ, Martina: *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691-1945/1950)*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2010, s. 62.

¹⁴⁸ FA, sign. A-5-1 Hejnice, Darovací smlouva hejnického kláštera, 8. 3. 1994, 1 strana.

¹⁴⁹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 337.

s barokní bazilikou Navštívení Panny Marie, která byla opravena za peníze okresního úřadu a za podpory německých sponzorů již v letech 1991 až 1994.¹⁵⁰

Právě Doc. PhDr. Ing. Miloš Raban, Th. D. má velkou zásluhu na dnešní podobě kláštera, který ho přebíral jako ruinu a díky jeho obrovskému úsilí získal komplex svou současnou podobu.

Hejnickému klášteru se podrobněji věnuje ve své diplomové práci Jan Heinzl. Ta nese název – Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955 centralizační a internační klášter Hejnice. Napsána byla na Katedře historie Technické univerzity v Liberci.¹⁵¹

O knihovně hejnického kláštera napsala Martina Zemanová diplomovou práci s názvem Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691-1945/1950). Ta byla rovněž napsána na Katedře historie Technické univerzity v Liberci.¹⁵²

---

¹⁵⁰ Slavnostní otevření v Hejnicích (zdroj ČTK), in: *Katolický týdeník*, ročník 12, 2001, číslo 3, s. 6, ISSN 0862-5557.

¹⁵¹ HEINZL, Jan: *Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955 centralizační a internační klášter Hejnice*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2006.

¹⁵² ZEMANOVÁ, Martina: *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691-1945/1950)*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2010.

4. 6. Hořovice – rezidence s kostelem Nejsvětější Trojice¹⁵³

Majitel hořovického panství Bernard Ignác z Martinic měl zásluhu na výstavbě hospice. Patrně již v roce 1674 sepsal nadaci, již předal theatinům nově vystavěný kostel Nejsvětější Trojice, v němž se ve stejném roce konala první mše. K bydlení sloužil řeholníkům Veltrubský dům, pojmenovaný tak po dřívějším majiteli. Theatinům se však místo nelíbilo a po desetiletém pobytu odešli zpět do Prahy. Zakladatel proto jednal s provinciálem františkánů o zřízení hospice pro dva kněze a jednoho bratra laika. V roce 1684 byly přijaty Hořovice do svazku františkánských domů. Ve stejném roce přišli do nové komunity první řeholníci. Vlastní stavební historie raně barokního areálu, který byl snad již před rokem 1674 dokončen, není známa. Ke kostelu byla později ještě přistavěna loretánská kaple. V 18. století probíhaly úpravy chrámu. Hospic roku 1782 vyhořel. Nepochybně však následovala brzká oprava, později pravděpodobně došlo ještě k dalším přestavbám. Po roce 1950 zde sídlila hudební škola. Kostel Nejsvětější Trojice je jednolodní s polokruhově zakončeným presbyteriem. Zařízení kostela vznikalo postupně, hlavní oltář pochází z doby kolem roku 1725, boční oltáře jsou starší.¹⁵⁴

Řeholní dům před Akcí K obýval jeden kněz a jeden řeholník bez kněžského svěcení. Kázání bývala pouze náboženská a nevěnovala se politické situaci. Věřící si řeholníky oblíbili. Oba bratři sice podepsali zdravici J. V. Stalinovi, ale jejich postoj k režimu byl uveden jako záporný. Představeným řádu byl v té době Václav Hlavatý.¹⁵⁵

Akce K proběhla klidně a řeholníci se během ní chovali uctivě. V okolí kláštera byl klid. Zmocněnci i komise pracovali. V klášteře neměli velké zásoby i vybavení.¹⁵⁶

Klášter byl přidělen MNV v Hořovicích.¹⁵⁷ Byl určen pro účely městského hudebního ústavu. Právě Městský hudební ústav Josefa Slavíka v Hořovicích žádal pana Ungra z Náboženského fondu, aby byl vyslán do Hořovic referent, který by zařídil

---

¹⁵³ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 332.

¹⁵⁴ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 231.

¹⁵⁵ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹⁵⁶ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

¹⁵⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Urychlené předání klášterních objektů, 2. 10. 1950, 1 strana.

přemístění knihovny, která se v tu dobu ještě v klášteře nacházela. Místnost knihovny potřebovali uvolnit pro skupinové vyučování.¹⁵⁸

Z kláštera byly odvezeny Charitou všechny devocionálie, obrazy, různé sošky a celý kompletní oltář se všemi pomůckami a uskladnily se v klášteře ve Svaté Dobrotivé. Část náboženských pomůcek bylo předáno pro filiální františkánský kostel v Hořovicích děkanovi Pilátovi, který se o tento kostel staral a sloužil v něm mše. Také se odvezl uskladněný nábytek Felixe Pavelky podle seznamu, který se nacházel na ONV v církevním referátu. Dále byly zapůjčeny některé části nábytku Okresnímu výboru KSČ. Archiv i se skříní odvezl Dr. Fiala z ministerstva vnitra.¹⁵⁹

Místní národní výbor v Hořovicích převzal v dubnu roku 1951 na základě svolení SÚC z inventáře hořovického kláštera, uloženého v bývalém klášteře ve Svaté Dobrotivé, celkem 17 obrazů.¹⁶⁰ Čtrnáct z nich tvořilo křížovou cestu.¹⁶¹ Převzaté obrazy byly uloženy v městském muzeu v Hořovicích jako deponát SÚC. Nebylo ale možno prohlédnout všechny obrazy, které byly z hořovického kláštera do Svaté Dobrotivé převezeny. Nenalezly se uložené pohromadě a celé skladiště nemohlo být zatím prohlédnuto. Bylo proto možné, že se mohl dodatečně nalézt některý obraz, o jehož převzetí a uložení by se MNV v Hořovicích zajímal. MNV žádal, aby mu za stejných podmínek jako obrazy byla svěřena jako deponát SÚC jedna barokní socha svaté Barbory pocházející z hořovického kláštera, která byla uložena ve Svaté Dobrotivé.¹⁶²

V klášteře sídlila Lidová škola umění. Odbor výstavby a územního plánování Městského národního výboru nařídil v roce 1978, aby se provedly nezbytné stavební úpravy na daném objektu. Docházelo k podmáčení obvodového zdiva bytu správce této školy a hrozilo nebezpečí, že by se stal zdravotně i stavebně závadným.¹⁶³

Nadace Conventus jménem Řádu menších bratří františkánů v lednu roku 1994 požádala muzeum v Hořovicích o vydání majetku, který byl předán a uložen do sbírek muzea v Hořovicích. Tato instituce byla okresním zařízením, ale v době, kdy se žádalo o vydání předmětů, byla již pracovištěm Muzea Českého krasu v Berouně. Požadovaný

---

¹⁵⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Vykližení knihovny z kláštera v Hořovicích, 11. 11. 1950, 1 strana.

¹⁵⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Urychlené předání klášterních objektů, 2. 10. 1950, 1 strana.

¹⁶⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Sbírky z kláštera, zpráva MNV v Hořovicích pro SÚC, 17. dubna 1951, 1 strana.

¹⁶¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Seznam obrazů z hořovického kláštera, převzatých do 16. 4. 1951 MNV v Hořovicích, 1 strana.

¹⁶² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Sbírky z kláštera, zpráva MNV v Hořovicích pro SÚC, 17. dubna 1951, 1 strana.

¹⁶³ FA, sign. A-6-1 Hořovice, nezbytné úpravy na budově LŠU v Hořovicích, 22. 5. 1978, 1 strana.

majetek předala do muzea Náboženská matice jako dar v roce 1956. Muzeum Českého krasu v Berouně požádalo okresní úřad v Berouně, který byl zřizovatelem muzea, o rozhodnutí k požadovanému vydání předmětů. Ten souhlas vydal a v březnu roku 1995 se účastníci dohodli na faktickém převzetí. Jednalo se o Křížovou cestu, obrazy, trojdílnou archu s obrazy ze života Ježíše Krista, sochu a klášterní knihovnu. Ta byla označena signaturou K1 1 – K1 1052. Knihovna byla nezpracovaná, s evidencí a katalogizací muzeum začalo v roce 1986.¹⁶⁴

V roce 1995 Českomoravská provincie svatého Václava Řádu menších bratří darovala zdejší klášter Nadaci Conventus.¹⁶⁵

Českomoravská provincie darovala roku 1995 klášteru premonstrátů na Strahově knihovnu konventu v Hořovicích.¹⁶⁶

V současné době se v budově kláštera nachází Základní umělecká škola Josefa Slavíka. V roce 2012 byl proveden restaurátorský průzkum. Při dosnávání dvou vápenných nátěrů na svislých dřevěných stěnách a záklopovém stropu byl učiněn nečekaný nález figurálních maleb zhruba z období kolem roku 1750.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ FA, sign. A-6-1 Hořovice, Protokol o předání – dále uvedených – muzejních předmětů – sbírek Muzea Českého krasu v Berouně – pracoviště muzeum HOŘOVICE (zámek) Nadaci Conventus v Praze, která spravuje majetek a jedná jménem Řádu menších bratří františkánů, 23. 3. 1995, 3 strany.

¹⁶⁵ FA, sign. A-6-1 Hořovice, Darovací smlouva kláštera v Hořovicích, 1. 4. 1995, 2 strany.

¹⁶⁶ FA, sign. A-6-1 Hořovice, Darovací smlouva knihovny františkánského konventu v Hořovicích, 27. 11. 1995, 1 strana.

¹⁶⁷ Památky, in: *Informační centrum Hořovice* [online], [vid. 15. 3. 2013], dostupné z: www.mkc-horovice.cz/ic-pamatky.html.

4. 7. Hostinné – konvent Neposkvrněného Početí Panny Marie u kostela Neposkvrněného Početí Panny Marie a Nejsvětější Trojice

Jan Lambert Lamboy se po odchodu jezuitů, kteří v Hostinném dříve pobývali, rozhodl uvést františkány. K tomu vydal v roce 1666 závazný písemný slib. Provinciální kapitula ve stejném roce schválila přijetí tohoto nového konventu do františkánského svazku. Ještě tentýž rok se u hraběte objevil první řeholník. Zatím mu a dalším bratrům sloužila k ubytování někdejší jesuitská rezidence. Na začátku dalšího roku se začaly vedle rezidence kopat základy nového kostela. Stavitel založil zdi do podmáčeného terénu, proto se brzy objevily zřetelné trhliny ve zdivu a stavba byla zastavena. Neopravitelné torso pak zůstalo opuštěno. Později zvolil řád pozemek na předměstí u špitálního kostela Nejsvětější Trojice, který františkáni získali. Staviteli byli Martin Reiner a po jeho smrti Wolfgang Dientzenhofer. V roce 1684 byly budovy natolik dokončeny, že se řeholníci přestěhovali do konventu a jejich dřívější obydlí mohlo být předáno městu. V roce 1687 se stavba konventu dokončila. Roku 1748 byla dokončena rozsáhlá přístavba chrámu. Když se psal rok 1785, došlo ke zrušení kláštera. Komunitu se ale vzápětí podařilo obnovit. Ve dvacátém století byla část přízemí pronajata veřejné knihovně a různým křesťanským institucím.¹⁶⁸ V roce 1938 byl konvent v Hostinném násilně oddělen od české provincie a začleněn do nově vzniklého Sudetského komisariátu.¹⁶⁹

Před Akcí K se klášterní budova sice nacházela v zachovalém stavu, ale v přízemí bylo vlhko. V klášteře se konaly exercicie. Bydleli tam dva kněží a jeden bratr laik. Politická situace nebyla příznivě nakloněna režimu vinou bývalého představeného Moce, který se v danou dobu nacházel ve vězení na Pankráci. Jeho nástupce Petr Florián Štětina se zdál být státním orgánům mírnější. Obyvatelé kláštera prý na vnější svět vliv neměli.¹⁷⁰ Klášter by prý mohl v případě nutnosti sloužit jako internát, ale byla by nutná adaptace. Pro rodiny by se klášterní budova nehodila.¹⁷¹

V průběhu Akce K přijel zmocněnec spolu s bezpečnostními orgány do kláštera ve 23 hodin. Dovnitř vnikli pomocí paklíčů, jelikož jim nikdo neodemkl. V budově se v tu

¹⁶⁸ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 232-234.

¹⁶⁹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 329.

¹⁷⁰ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹⁷¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Podávám hlášení o zjištěných skutečnostech v klášteře Hostinné, 19. listopadu 1949, 2 strany.

dobu nacházel páter Miroslav Kopecký a bratr laik Angel Matěj Krůžela. Ve svém bytě spal varhaník Ladislav Radimský. Oba řeholníky svolali do jedné místnosti, kde jim bylo sděleno, aby si sbalili své osobní věci a budou přemístěni do jiného kláštera. Řeholníci zmocněnce a bezpečnostní orgány poslechli a začali se připravovat k odjezdu. Ještě se podařilo zjistit, že představený kláštera Florián Štětina odjel 12. dubna pravděpodobně na návštěvu ke svým rodičům. Řeholníci sdělili, že o hospodaření kláštera, účtech a peněžní hotovosti nic neví, to si vedl sám představený kláštera. Prý neměli ani klíče od místností v klášteře.

Od pátera Kopeckého byl vyžádán podpis prohlášení o zastoupení ve výkonu bohoslužeb. Administrátorem byl vybrán Jan Šimek z Heřmanových Sejřů. Před odjezdem řeholníků provedly bezpečnostní orgány osobní prohlídku. Při ní našly u bratra Krůžely v nohavici spodního oblečení 21 920 Kčs v papírových bankovkách a 19 kusů známek v hodnotě 1, 50 Kčs. Řeholník k tomu řekl, že když viděl, jak před klášterem zastavila auta, ze kterých vystupovali příslušníci SNB v uniformách a jdou do kláštera, tak si otevřel náhradním klíčem místnost představeného Štětiny. Věděl, že má uloženy v nočním stolku peníze a chtěl je tak zachránit pro klášter. Jiné věci se u řeholníků během prohlídky nenašly a následně byli odvezeni do hejnického kláštera.

Po skončení domovní prohlídky bezpečnostními orgány zůstal zmocněnec s tříčlennou hlídkou SNB, hospodářským vedoucím Bujárkem a církevním tajemníkem Balcarem. Během prohlídky navštívil klášter také předseda ONV ve Vrchlabí Beneš. Po odchodu bezpečnostních orgánů zmocněnec spolu s pány Bujárkem, Balcarem a hlídkou SNB, jež zůstala v klášteře, zajistil místnosti.

Při domovní prohlídce zajistily bezpečnostní orgány písemný materiál strany lidové v Hostinném z předúnorové doby, dále balík propagačních letáků s názvem Šrámkovo dílo a různou církevní korespondenci.

Dne 14. dubna se dostavili do kláštera spolu s církevním tajemníkem Balcarem hospodářský vedoucí Bujárek a Marie Štajgrová, jako člen komise ONV. Další člen komise – Václav Jirásko se nedostavil, jelikož v zaměstnání utrpěl úraz. Tento den se shromažďovaly písemnosti týkající se hospodaření kláštera, protože v důsledku nepřítomnosti představeného nebylo nic převzato. Také se soustředily a přepočítaly peněžní hotovosti. Ještě téhož dne se na základě telefonického pokynu KNV v Hradci Králové odeslalo z kláštera ložní prádlo, peřiny a postele do broumovského kláštera. Byl vyrozuměn administrátor Jan Šimek z Heřmanových Sejřů o tom, že byl ustanoven

duchovním správcem v klášterním kostele v Hostinném a předaly se mu klíče od kostela a bohoslužebné náčiní.

V soupisu se pokračovalo 17. dubna. Dostavili se církevní tajemník, hospodářský vedoucí a za komisi ONV Oldřich Fišer. Marie Štajgrová se nemohla účastnit kvůli pracovnímu vytížení. Kvůli zranění nedorazil ani Václav Jirásko. Místo něj byl jmenován členem komise náhradník František Vaníček.

Další den se dostavily orgány Stb. z Hradce Králové a znovu provedly prohlídku kláštera a kostela. Při ní našly v kostele v předním bočním levém oltáři textilie, šatstvo, psací stroj, říšské marky a osobní šperky. Navíc na půdě kláštera ve větrací díře v místech nad knihovnou, která byla dole zazděna, se našly textilie, šatstvo, ložní prádlo a peřiny. Všechny tyto věci byly skoro celé zničené. Jelikož byly takto ukryty, tak začaly hnit. Jednalo se vesměs o věci poschovávané Němci při odsunu. Nalezené věci se uložily v přízemí kláštera do místnosti č. 1. Zmocněnec ve zprávě zmínil, že by měly být dány do některé výlohy ve městě, aby veřejnost shlédla, jak se v klášteře hospodařilo.

Za zdí u vchodu do kláštera při zahradě kolem kostela ležela stará pokladna. Bezpečnostní orgány ji násilím otevřely, protože byla zrezivělá. V ní se nacházely různé písemnosti a propagační brožury lidové strany v Hostinném z období před únorem 1948. Nacházel se v ní také seznam jejích členů. Ostatní věci byly podle zprávy zmocněnce kláštera bezvýznamné. Brožury se týkaly zahraničních politických projevů Dr. Jana Šrámka. Některé byly od Iva Ducháčka Naše účast v zahraničním odboji, od Dr. Procházky Lidová strana v Národní frontě a od Dr. Jaroslava Řehulky Cestou demokracie.

Také se prováděl soupis inventáře kláštera. Dostavili se zástupci SÚC, kterým byl předán situační plánec kláštera, jeho fotografie a popis budovy. Také obdržely pro SÚC seznam věcí, které se našly v bočním levém oltáři a jejich fotografie. Při podrobném soupisu věcí v místnosti představeného byla nalezena mezi knihami peněžní částka 24 400 Kčs. Tyto peníze, stejně jako předchozí nalezená hotovost, se odeslala složenkou na šekový účet Náboženské matice. Celková částka, jež byla odeslána, činila 59 333, 70 Kčs. Zlaté a stříbrné věci, které byly nalezeny v klášteře a při prohlídce v oltáři v kostele, se zabalily a zapečetily do balíčku. Ten se poté uložil do Spořitelny a záložny v Hostinném.

V celé budově kláštera panoval prý nepořádek a dlouho se nevětrala. Všude bylo cítit zatuchlinu a plíseň. V místnostech byly údajně rozházené věci, špína a pod postelemi stály plné nočníky. Hrozný stav panoval v kuchyni. Hnily tam zbytky jídel. V klášteře se

nacházela také zvířata. Jednalo se o tři slepice, jednoho kohouta a jednoho králíka. Předaly se MNV v Hostinném, aby se odprodaly některému členu JZD.

O klášterní budovu se ucházeli tři zájemci - MNV v Hostinném, Krkonošské papírny, národní podnik v Hostinném a České hedvábí, národní podnik Terezín u Hostinného. Všichni zájemci měli v úmyslu budovu zrestaurovat a zřídit v ní internát. O klášter se všemožně ucházel MNV. Šlo o to, aby měl dispoziční právo v přidělování místností v klášteře, jelikož se domníval, že by přidělení budovy pouze jednomu národnímu podniku vyvolalo velkou nespokojenost u ostatních závodů. Restaurování kláštera mělo být nákladné a MNV ji chtěl provést za finanční účasti všech podniků, které by měly zájem o ubytování svých zaměstnanců v budově.

Po skončení soupisu se všechny místnosti zapečetily. Budova kláštera byla v tu dobu neobydlena, jelikož varhaníkovi byl MNV přidělen náhradní byt. Samotná akce vyklizení kláštera údajně vyvolala v Hostinném i okolí velmi příznivou kritiku. Do doby vzniku citované zprávy se prý neprojevila mezi obyvatelstvem nějaká nepříznivá kritika a byl všeobecně velký zájem, co všechno se v klášteře našlo a jak to uvnitř vypadalo.¹⁷²

Knihovna obsahovala 4000 svazků, které nebyly roztríděné. Ještě na začátku září roku 1950 nebylo rozhodnuto, kam přijdou. Dle kulturní komise SÚC byly některé předány tamnímu muzeu. Knihovna se musela zlikvidovat, protože do kláštera přicházel řád sester Nejsvětější svátosti a při třetím sledu měla být tato místnost využita k obývání. Obrazy zůstaly na svém místě. Roztríděný archiv kláštera byl ponechán také na svém místě ve skříni v knihovně. Zvláštní památky se v klášteře nenacházely.¹⁷³

Klášterní kostel přestal sloužit bohoslužbám a dalším náboženským úkonům. Stal se skladištěm textilií národního podniku Umělé vlákno v Rudníku. Tím značně trpěly varhany a farní úřad v Chabařovicích žádal Náboženskou matici jako správkyni řeholního majetku o jejich vydání. Náboženská matice s žádostí souhlasila za předpokladu, že kostel nebude již sloužit k náboženským účelům. Ještě bylo třeba si vyžádat vyjádření konzistoře v Hradci Králové a KNV také v Hradci Králové.¹⁷⁴

V letech 1967-1969 byl objekt kostela zrekonstruován a v jeho prostorách umístěna expozice sbírky odlitků antických plastik z majetku Karlovy univerzity v Praze.

---

¹⁷² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Zpráva zmocněnce o činnosti v klášteře, 24. 4. 1950, 4 strany.

¹⁷³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Dle příkazu SÚC ze dne 26. 8. t. r. podávám první zprávu o knihovnách a památkách v kláštorech zdejšího okresu, 1. září 1950, 1 strana.

¹⁷⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Hostinné, klášter řádu františkánů, použití varhan z kostela, 18. května 1956, 2 strany.

Po sametové revoluci byl vrácen areál františkánského kláštera v Hostinném zpět řádu františkánů.¹⁷⁵ V roce 1995 Českomoravská provincie klášter věnovala Nadaci Conventus.¹⁷⁶

V roce 2007 odkoupilo klášter do svého majetku město Hostinné. V letech 2004-2009 byla postupně provedena celková oprava klášterního kostela Neposkvrněného početí Panny Marie za spolufinancování města Hostinné a Ministerstva kultury ČR. V letech 2009-2011 byla provedena celková rekonstrukce klášterního konventu a klášterní zahrady z prostředků Regionálního operačního programu NUTC II severovýchod v hodnotě 50 milionů korun. V přízemí konventu se nachází moderní městská knihovna a v prostoru prvního patra je nainstalována expozice městského muzea. Areál františkánského kláštera se nachází v městské památkové zóně a byl prohlášen národní kulturní památkou.¹⁷⁷

V roce 2012 získal klášter ocenění Stavba roku 2012. Tuto cenu obdrželo celkem pět architektonických počínů bez rozlišení pořadí.¹⁷⁸

---

¹⁷⁵ ANDĚL, Tomáš: *Františkánský klášter Hostinné*, Františkánský klášter Hostinné, s. 12.

¹⁷⁶ FA, sign. A-7-1 Hostinné, Darovací smlouva kláštera v Hostinném, 1. 4. 1995, 2 strany.

¹⁷⁷ ANDĚL, Tomáš: *Františkánský klášter Hostinné*, Františkánský klášter Hostinné, s. 12.

¹⁷⁸ Stavbami roku opravený klášter i obří nádrže, in: *týden.cz* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/relax/bydleni/stavbami-roku-opraveny-klaster-i-obri-nadrze_248055.html.

4. 8. Cheb – klášter u kostela Zvěstování Panny Marie

Zdejší konvent původně patřil minoritům. Přesná doba založení není známa, muselo to být někdy před rokem 1247. Někdy v této době došlo k výstavbě konventních budov. Kostel byl od počátku budován z kamene. V roce 1270 vypukl velký požár města, který klášter zničil. Požár si vynutil přestavbu kostela, který nebyl ještě ani zdaleka dokončen. Slavnostní vysvěcení proběhlo roku 1285. V 15. století se minoritská komunita patrně zmenšila; nepochybně zásluhou misie Jana Kapistrána v Čechách (1452) rozhodl papež Pius II. bulou z roku 1463 o reformování chebských minoritů. Teprve však po potvrzení papežem Pavlem II. z následujícího roku skutečně také hned o rok později proběhlo zpřísnění řehole. Nově konstituovaný františkánský klášter procházel během 16. století krizí. Provinciální kapitula, konaná v roce 1555, konstatovala dokonce přestoupení řeholníků k luterské víře. Někdy v letech 1592-93 zůstal chebský konvent opuštěn a teprve roku 1603 se z příkazu františkánského řádového generála znovu osazoval. Nově se klášter dostal v roce 1607 k provincii štrasburské, protože dřívější provincie saská se vlivem protestantismu rozpadla. Po porážce stavů na Bílé hoře a následující silné rekatolizaci došlo ke stavebním úpravám areálu. Chebský klášter prošel v první polovině 18. století přestavbami, při nichž získal dnešní nevýraznou, vlastně neslohovou podobu s velice prostým výrazem. Tehdy klášter zažíval své vrcholné období. Při josefinských reformách se chebský klášter nejdříve dostal příkazem do české provincie a posléze i na seznam rušených konventů. Na základě dvorního dekretu z roku 1785 měla být jeho činnost ukončena, ale nakonec k zániku nedošlo.¹⁷⁹ V roce 1938 byli chebští františkáni násilně odtrženi od české provincie a začleněni do tzv. Sudetského komisariátu.¹⁸⁰

Budova kláštera se nacházela před Akcí K v dobrém stavu. Měla 35 místností, ale nevyhovovaly bytovým požadavkům. Kromě dvou kněží a dvou bratrů laiků zde bydlely i dvě podnájemnice. Do roku 1948 se v klášteře údajně pomáhalo benderovcům k útekům do zahraničí. Do Německa s nimi uprchl i P. Kadlec. Od roku 1948 nebyla tato činnost už pozorována. Představený kláštera František Koseček byl v dokumentu označen

¹⁷⁹ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 241-243.

¹⁸⁰ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 283.

za bázlivce, který se snažil působit co nejméně na veřejnosti. Další řeholník Karel Kovářik vyučoval na školách.¹⁸¹

Na vázaném vkladu bylo na třech vkladních knížkách uloženo u tamní záložny 132 000 Kčs. Klášter byl udržován z milodarů od věřících, které činily průměrně 4000 Kčs měsíčně. Z toho se hradily výdaje za stravování osazenstva kláštera. Finanční situace kláštera prý nebyla dobrá, jelikož představený kláštera dlužil řádu v Praze 80 000 Kčs, které si vypůjčil v roce 1948 na úhradu různých oprav v klášteře. Město Cheb mělo v klášteře pronajaty místnosti, ve kterých bylo národohospodářské muzeum.¹⁸²

Zásah proti chebskému klášteru proběhl v klidu. Zmocněnci i komise nastoupili. Při akci zde našli 50 kompletně vybavených postelí, velké množství kuchyňského zařízení a potravin.¹⁸³ V hotovosti se našlo 50 000 Kčs.¹⁸⁴

Národní galerie v Praze dostala do své správy z chebského kláštera šest uměleckých předmětů. Patrně se jednalo o sochy.¹⁸⁵ Dr. Poche převzal ze zdejšího kláštera 14 uměleckých a bohoslužebných předmětů zajištěných kulturní komisí SÚC pro Národní galerii a státní muzea.¹⁸⁶

Konventní kostel byl uzavřen a posléze přeměněn na depozitář městského muzea.¹⁸⁷

Náboženská matice bezplatně převedla kostel svatého Františka se stavební parcelou do vlastnictví arciděkanského kostela svatého Mikuláše v Chebu.¹⁸⁸

Rada ONV v Chebu přidělila jedenáctileté střední škole tamtéž do trvalého užívání zahradu bývalého františkánského kláštera.¹⁸⁹

---

¹⁸¹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

¹⁸² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Františkánský klášter, Cheb, Františkánská ul. 12, vznik dokumentu s největší pravděpodobností před 13. dubnem 1950, 2 strany.

¹⁸³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

¹⁸⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, dokument věnující se chebskému klášteru, vznik s největší pravděpodobností po Akci K, 3 strany.

¹⁸⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Klášter Františkánů v Chebu – depositní revers, ředitelství Národní galerie v Praze v tomto dokumentu potvrdilo, že galerie převzala do úschovy umělecké předměty, dokument podepsal ředitel galerie, 17. února 1951, 1 strana.

¹⁸⁶ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Potvrzení o převzetí předmětů z kláštera Františkánů v Chebu dne 14. září 1950, 1 strana.

¹⁸⁷ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 283.

¹⁸⁸ FA, sign. A-8-1 Cheb, Smlouva darovací uzavřená níže uvedeného dne mezi Náboženskou maticí v Praze II., Ječná ul. č. 2., jako stranou darující a mezi Arciděkanským kostelem svatého Mikuláše v Chebu jako stranou nabývajícím, 8. 1. 1959, 2 strany.

¹⁸⁹ FA, sign. A-8-1 Cheb, Smlouva o přidělení školní zahrady JSŠ v Chebu, 11. 4. 1958, 1 strana.

V průběhu července 1989 se do kláštera přesunulo ředitelství Muzea Cheb a do rekonstruované budovy muzea na náměstí se stěhovalo zpět v průběhu listopadu a prosince 2003.¹⁹⁰

V roce 1991 byl po letech chátrání františkánský klášter vrácen církvi.¹⁹¹ V roce 1993 pronajal Řád Menších bratří Okresnímu úřadu v Chebu tři plochy nebytového prostoru, každou o rozloze 116,5 m². Nájemné mělo činit 400 000 Kč ročně.¹⁹²

Ve stejném roce řád pronajal rovněž Okresnímu úřadu v Chebu zahradu. Nájemce ji měl užívat výhradně pro kulturní a školní účely.¹⁹³

V roce 1996 byla vrácena Českomoravské provincii knihovna. Předání se konalo v prostorách klášterní knihovny v Chebu za účasti pracovníků Chebského muzea, které ji mělo v užívání.¹⁹⁴

V témž roce Řád menších bratří bezplatně převedl vlastnické právo ke knihovně do vlastnictví Biskupství plzeňského.¹⁹⁵

Město Cheb v roce 2006 klášter odkoupilo. Kostel Zvěstování Panně Marii se nachází ve zdevastovaném stavu. Po návratu kostela církvi byla opravena střecha nad presbytářem, ale podstatné zlepšení stavu nenastalo. Nyní jsou zahájeny opravy tak, aby kostel mohl sloužit jako víceúčelová koncertní síň.¹⁹⁶ V současné době má pronajatou část kláštera Státní okresní archiv v Chebu na depozitáře.¹⁹⁷

---

¹⁹⁰ Emailová korespondence s PhDr. Ivou Votroubkovou, etnografka, regionální pracoviště TLK, Muzeum Cheb, p.o. Karlovarského kraje, 5. 4. 2013.

¹⁹¹ Křížová chodba františkánského kláštera, in: *Hrad Cheb* [online], [vid. 18. 3. 2013], dostupné z: www.hrad-cheb.cz/cz/krizova-chodba-frantiskanskeho-klastera.

¹⁹² FA, sign. A-8-1 Cheb, Smlouva o nájmu nebytových prostor uzavřená podle ust. § 3 zákona č. 116/1990 Sb., 26. 10. 1993, 3 strany.

¹⁹³ FA, sign. A-8-1 Cheb, Smlouva o nájmu pozemku – zahrady, 26. 10. 1993, 2 strany.

¹⁹⁴ FA, sign. A-8-1 Cheb, Zápis o fyzickém předání knihovny v Chebském františkánském klášteře, která je na základě zákona 338/91 Sb. vrácena Českomoravské provincii sv. Václava Řádu menších bratří – františkánů – OFM, 14. 10. 1996, 1 strana.

¹⁹⁵ FA, sign. A-8-1 Cheb, Smlouva o bezúplatném převodu vlastnického práva na knihovnu Českomoravskou provincií svatého Václava na Biskupství plzeňské, 14. 10. 1996, 2 strany.

¹⁹⁶ Cheb – Kostel zvěstování Panně Marii, in: *Dominanty, ohrožené kulturní památky, nadační fond* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: dominanty.cz/pamatky-cheb-3.php.

¹⁹⁷ Emailová konverzace s Mgr. Karlem Hallou, ředitelem Státního okresního archivu v Chebu, 19. 3. 2013.

4. 9. Jindřichův Hradec – konvent u kostela svaté Kateřiny

Ještě za panování Oldřicha V. z Hradce (1449-52) zavítali údajně do města dva významní muži, Aeneáš Sylvius Piccolomini a Jan Kapistrán. Údajně jeho zásluhou se první františkáni, přišli ze slezského Hlohova, objevili v Hradci již roku 1457, aby zde vyjednali s Jáchymem z Hradce postoupení minoritského konventu. To se nakonec neuskutečnilo. Františkáni proto zatím sídlili v měšťanském domě a bohoslužby konali v kostele svatého Václava. Odlehlost místa se jim ale nelíbila. Vybrali si pozemek v nově vznikající novoměstské čtvrti. Podařilo se jim přesvědčit Jindřicha IV. z Hradce, aby tyto pozemky získal a věnoval je františkánům. K tomu Jindřich vydal roku 1478 donační listinu, v níž se zmiňuje o novém kostele, zasvěceném ku cti Spasitele, svaté Kateřiny, Františka Serafinského, Antonína, Ludvíka a Bernardína. Tato nadace vstoupila v platnost následujícího roku. Posvěcen byl kostel svaté Kateřiny v roce 1491. Donace Anny z Münsterberku roku 1541 udržela komunitu při životě i po celé 16. století. Za stavovského povstání došlo ke krátkodobému vyhnání františkánů, vyplenění kláštera a jeho zapálení. Zásluhou tehdejšího majitele panství, Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, se po Bílé hoře komunita do Jindřichova Hradce vrátila velmi brzy zpět a získala i dostatek prostředků na obnovu. Kostel a část kláštera v roce 1669 postihl požár, který si vynutil větší opravy. Na základě dvorského dekretu z roku 1785 byl klášter zrušen a jeho členové zde měli zůstat na dožítí. Za čtyři roky došlo k jeho obnově. V roce 1801 oheň poškodil konvent i kostel, v němž shořelo vnitřní zařízení. Poté následovala oprava. Během 19. století postupně ztrácela komunita na významu, ubýval i počet řeholníků.¹⁹⁸

Před zabráním kláštera trpěla jeho budova vlhkostí. Obývali ho tři kněží a dva řeholníci bez kněžského svěcení. Dále zde bydlelo několik rodin. V klášteře se údajně pomáhalo k útěkům do zahraničí. V době vzniku zprávy, tj. ještě před Akcí K, se dva řeholníci nacházeli ve vězení. Představeným kláštera byl Celsus Létavka.¹⁹⁹

Zmocněncem SÚC pro zdejší klášter byl pan Mareš. V budově se našla hotovost 130 000 Kčs. Zahrada byla podle dokumentu k dispozici komunálnímu podniku.²⁰⁰

---

¹⁹⁸ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 275-276.

¹⁹⁹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²⁰⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 83, Františkánský klášter v Jindřichově Hradci, informace týkající se kláštera, vznik s největší pravděpodobností po Akci K – po 13. dubnu 1950, 3 strany.

Knihovna se nacházela ve zvláštní místnosti, která byla prohlédnuta odbornou komisí 23. května 1950. Obsahovala většinou spisy z 18. a 19. století bez zvláštní hodnoty. V době vzniku zprávy ještě nebyla určena k převezení a nacházela se ještě zapečetěna v klášteře. Budova kláštera také nebyla ještě nikomu přidělena a podle předběžných zpráv ji měla přidělit subkomise KNV zdejší nemocnici, kde měla být zřízena vyšší sociálně zdravotní škola a internát pro ošetrovatelský personál zdejší nemocnice.²⁰¹

Do knihovny se dostavil spolu s okresním církevním tajemníkem a ředitelem městského muzea knihovník Státní studijní knihovny Mirko Riedl, jenž měl knihovnu převzít. Prohlédl si ji a zjistil, že podle nalezeného svazkového inventáře je úplná až na několik vypůjčených svazků. Inventář čítal 5069 publikací, ale těch se v knihovně nacházelo více, jelikož knihovník vždy několik drobných děl počítal za jeden svazek. Kromě nového katalogu se také našel starý odborový, oba dva přejala Státní studijní knihovna. Spolu s nimi také strojový opis Liber memorabilium conventus Novodomensis, v něm se nacházel inventář staré knihovny před požárem na počátku 19. století. SSK přebrala veškerý zinventovaný knižní materiál. Z toho mělo být 37 svazků deponováno v jindřichohradeckém městském muzeu, protože se jednalo o hradecké tisky. SSK přebrala také všechn nábytek, v němž se knihovna nacházela, spolu s regály i pulty. SSK měla ponechat zkatalogizovanou knihovnu jako celek a uložit ji ve svých depozitech ve Zlaté Koruně. Z knih roztroušených po jednotlivých celách měla dostat SSK to, co nemělo být zasláno SÚC jako soukromý majetek řeholníků a o co bude projeven zájem. Na žádost krajského archiváře měla SSK převzít pro tento archiv také zbytek klášterního archivu.²⁰²

Dne 17. ledna 1956 bylo převedeno vlastnictví k budově kláštera z františkánského řádu na Československý stát – Okresní ústav národního zdraví v Jindřichově Hradci. Tento převod měl účinnost od 1. ledna 1956, byl proveden bezplatně. Převedl vlastnictví k bývalému klášternímu kostelu svaté Kateřiny na proboštský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Jindřichově Hradci byl schválen 25. dubna 1956.²⁰³

---

²⁰¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Stav v kláštorech – hlášení za září, K přípisu ze dne 26. 8 1950 podáváme zprávu o knihovně, která se nachází ve vyklizeném Frant. klášteře v J. Hradci, 3. 10. 1950, 1 strana.

²⁰² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Protokol sepsaný dne 7. října 1950 u okresního národního výboru v Jindřichově Hradci za přítomnosti Mirko Riedla, knihovníka Státní studijní knihovny Dr. Zdeňka Nejedlého v Českých Budějovicích a podepsaného okresního církevního tajemníka v Jindřichově Hradci. Ve věci předání knihovny kláštera františkánů v Jindřichově Hradci, 7. října 1950, 1 strana.

²⁰³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Konvent řádu Františkánů v Jindřichově Hradci-převod vlastnictví k budově býv. kláštera čp. 98 v Jindřichově Hradci na Čsl. stát – OÚNZ v Jindřichově Hradci, 18. května 1956, 2 strany.

Budova kláštera byla využívána jako ubytovna nemocničního personálu a od roku 1972 jako internát mládeže.²⁰⁴ V letech 1988-1991 byl kostel svaté Kateřiny opravován.²⁰⁵ Zákonem č. 338/1991 Sb. byla budova kláštera včetně rozsáhlé zahrady v rámci restitucí církevního majetku vrácena řádu františkánů, kteří však zdejší klášter již neobsadili.²⁰⁶ Ten roku 1999 darovala Českomoravská provincie Občanskému sdružení Nová Šance.²⁰⁷

---

²⁰⁴ BAJER Karel: Duchovní synové svatého Františka v Jindřichově Hradci, in: *Římskokatolický vikariát, Proboštství Jindřichův Hradec* [online], [vid. 19. 3. 2013], dostupné z: www.probststvi-jh.cz/clanky-historie/Františkani-v-Jindrichove-Hradci.pdf.

²⁰⁵ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 294.

²⁰⁶ BAJER Karel: Duchovní synové svatého Františka v Jindřichově Hradci, in: *Římskokatolický vikariát, Proboštství Jindřichův Hradec* [online], [vid. 19. 3. 2013], dostupné z: www.probststvi-jh.cz/clanky-historie/Františkani-v-Jindrichove-Hradci.pdf.

²⁰⁷ FA, sign. A-9-1 Jindřichův Hradec, Darovací smlouva kláštera v Jindřichově Hradci, 7. 4. 1999, 2 strany.

4. 10. Kadaň – konvent u kostela Panny Marie a Čtrnácti svatých pomocníků

Úmysl založit františkánský konvent v Kadani se patrně datuje už do roku 1452, kdy Jan Kapistrán navštívil Mikuláše II. z Lobkovic na Hasištejně. Světec posvětil studánku s léčivým pramenem u nedlouho předtím postavené kapličky Čtrnácti svatých pomocníků. Místo se posléze stalo cílem poutí. Od roku 1471 byly vybírány dary a povoleny odpustky ke stavbě. Následujícího roku věnoval kadaňský radní Fink svoji zahradu pro výstavbu kláštera a v roce 1473 převzal poutní místo provinciál františkánů. Nejpozději příštího roku se zahájila výstavba kostela, který byl vysvěcen roku 1480. Duchovní správu tohoto poutního místa zatím františkáni vykonávali pravděpodobně z dřevěné provizorní budovy a teprve v roce 1483 došlo k položení základního kamene kláštera, jehož výstavba se ale rozeběhla až v letech 1494-1506, především zásluhou finančních prostředků uvolněných Janem z Lobkovic, ale i novým vypsáním odpustků papežem Innocencem VIII. V roce 1506 se v Kadani pořádala provinciální kapitula. Toto datum udává dobu, kdy konvent stál. V 16. století došlo k rozšíření budov. Rozmáhající se luteránství v této oblasti, šířené ze sousedního Saska, však další vylepšování a rozšiřování konventních budov zastavilo a řeholníci museli z nedostatku almužen dokonce z Kadaně odejít do Tachova (1564). Rozestavěný konvent zůstal na čas opuštěn (do 1575) a vystaven povětrnostním vlivům, takže musel být na konci 16. století opraven. Během stavovského povstání byl klášter roku 1619 vyloupen a k obnově jeho významu jako poutního místa a především jako centra šíření katolické protireformace došlo teprve po Bílé hoře. Řeholníkům, kteří se do Kadaně vrátili až roku 1628, se dostalo podpory od katolické vrchnosti. V 17. století došlo k obnově a přestavbě konventu. Další velké stavební práce proběhly až v polovině 18. století. Po josefinských dekretech, zakazujících vybírání almužen, se pozvolna konvent dostával do finančních problémů.²⁰⁸ V roce 1938 byl konvent odtržen od české řádové provincie a začleněn do tzv. Sudetského komisariátu. Navíc byla část kláštera v průběhu druhé světové války úřady zabrána pro potřeby mládežnické organizace hitlerjugend. V klášteře zůstali jen čtyři řeholníci.²⁰⁹

---

²⁰⁸ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 281-283.

²⁰⁹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 289.

Před Akcí K zdejší dům obývali dva kněží, tři bratři laici a čtyři novici. Řeholníci vytvářeli náboženskou činnost a díky tomu byli mezi věřícími oblíbení. Zároveň nebyli nakloněni režimu. Představeným byl Karel Kolek a pomocným duchovním Vojtěch Zlámel. Klášterní budova byla opravena.²¹⁰

Akce K proběhla v klidu, zmocněnci kláštera i kontrolní komise začali pracovat. V klášteře se nacházelo 30 lůžek, příbory a zásoby potravin. Omylem tam zůstali tři novicové, kteří se chtěli dopoledne vrátit ke svým rodinám. Byl vydán pokyn k jejich zdržení a poté je odvezli do centralizačního kláštera.²¹¹ V hotovosti se našlo v klášteře 45 000 Kčs.²¹²

Národní galerie v Praze převzala do úschovy z tamního kláštera čtyři umělecké předměty. Potvrzení o převzetí podepsal osobně ředitel Národní galerie Dr. Vladimír Novotný.²¹³ Dr. Poche převzal z kláštera několik předmětů. Jejich seznam tvořilo patnáct bodů. Jednalo se o umělecké, bohoslužebné věci a také o housle, flétny či formy na pečení hostií. Tyto předměty zajistila kulturní komise SÚC pro státní muzea v Praze.²¹⁴

Klášterní budova nebyla po Akci K dlouho využívána. SÚC vydal na její opravu značnou částku, aby byla schopná obývání. Rada ONV v Kadani návrh okresního církevního tajemníka, který tuto záležitost probíral s jedním soudruhem ze SÚC, schválila. Jednalo se o to, že by do kláštera přišly řeholnice. Ty mohly být nasazeny do práce a to do závodu KKZ v Kadani, nebo do závodu ZPS v Klášterci nad Ohří, kde se jevil nedostatek pracovních sil. Rada také posuzovala religiozitu s jinými kraji a přišla k názoru, že okres Kadaň není zvláště religiózní v porovnání s jinými okresy. Tím se jevil předpoklad osídlení kláštera řeholnicemi. Neočekávaly se výtržnosti z řad věřících tamního obyvatelstva. Rada ONV v Kadani schválila tento návrh. Okresní církevní tajemník sdělil danému soudruhovi na SÚC, že místnosti nebyly připraveny k okamžitému obývání, bylo zapotřebí, aby se do kláštera povolaly pracovní síly, které by ho v případě obsazení daly do patřičného stavu.²¹⁵

---

²¹⁰ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²¹¹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²¹² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, dokument věnující se klášteru v Kadani, vznik s největší pravděpodobností po Akci K – po 13. dubnu 1950, 3 strany.

²¹³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Klášter Františkánů v Kadani – depositní revers, 17. února 1951, 1 strana.

²¹⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Potvrzení o převzetí předmětů z kláštera Františkánů v Kadani, 15. září 1950, 1 strana.

²¹⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Obsazení kláštera Františkánů v Kadani, církevní tajemník ONV pro SÚC, k rukám soudruha Jiráska – jeho jméno bylo ale přeškrtnuté, 1. listopadu 1952, 1 strana.

Inventář kláštera byl zčásti zničen, zbytek pak rozvezen nebo rozkraden. V letech 1954-1972 zde byl umístěn státní archiv a pak (1972-1991) depozitář Okresního vlastivědného muzea v Chomutově. Bez oprav však areál chátral. V roce 1991 byl klášter řádu vrácen v havarijním stavu. Františkáni neměli ani peníze, ani dost řeholníků, a tak v roce 1994 převedli objekt na litoměřické biskupství. To uzavřelo s městem dohodu o záchraně areálu. V letech 1995-2004 proběhla rozsáhlá a úplná rekonstrukce kláštera (odvodnění, sanace budov, kultivace zahrad), která si vyžádala náklady ve výši 77 milionů korun (dvě třetiny hradilo město, jednu třetinu ministerstvo kultury). Celý areál františkánského kláštera byl v roce 1995 prohlášen národní kulturní památkou. Nyní má klášter na dobu 50 let v pronájmu za symbolickou cenu město Kadaň, které umístilo do jižního křídla a do traktu bývalého noviciátu základní uměleckou školu a do sklepních prostor mineralogickou expozici. V refektáři se konají přednášky a koncerty. Kostel Zvěstování Panny Marie a Čtrnácti svatých pomocníků se sakristií slavnostně vysvětil dne 18. listopadu 1995 litoměřický biskup Josef Koukl, čímž jej navrátil jeho poslání.²¹⁶

---

²¹⁶ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 289-290.

4. 11. Kroměříž – konvent s kostelem svatého Jana Křtitele

Františkáni byli uvedeni do Kroměříže roku 1606 Františkem kardinálem Dietrichsteinem do budovy bývalé komendy johanitů při kostelíku svatého Jana Křtitele. Zakládací listina se nedochovala, a tak bližší podrobnosti nejsou známy. Konvent byl ale asi ustaven až později, protože teprve na provinciální kapitule v Brně roku 1611 byl jmenován první kvardián. Řeholníkům však vlhké a nezdravé prostředí nevyhovovalo, a tak žádali olomouckého biskupa, aby mohli odejít jinam. Kardinál Dietrichstein dal proto vystavět nový konvent u hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice v Oskoli, který byl vysvěcen již roku 1562. Kardinál nadal klášter z mensálního statku Kroměříž a základní kámen k budově konventu byl položen v roce 1617. V následujícím roce byla stavba v podstatě hotova a o další rok později se řeholníci přestěhovali. V roce 1643 obsadili město Švédové a do kláštera se uchýlili mnozí obyvatelé Kroměříže. Řeholníkům se podařilo uprosit generála Torstensonu, aby jeho vojáci klášter neplenili. Objekt byl přesto poškozen požárem a pak i následně císařskými vojáky. V roce 1654 byl kostel znovu vysvěcen. Ten se stal poutním místem. Konec 17. a počátek 18. století představuje největší rozkvět kláštera, který náležel v české provincii k nejpočetnějším. Počátkem 18. století byl v konventu zřízen noviciát celé českomoravské provincie. V roce 1721 bylo do Kroměříže ze Znojma přeloženo filozofické studium. Později bylo přesunuto do Kroměříže i filozofické studium z kláštera v Nise. V roce 1788 přečetl krajský hejtman řeholníkům dekret o zrušení, řeholníci museli odejít. Jméno kláštera převzal náboženský fond. Roku 1790 v dražbě koupil celý areál magistrát města. Téhož roku bylo zahájeno bourání kostela a kaple svatého Antonína Paduánského, aby se uvolnilo místo pro rozšíření hřbitova. Konvent město ještě toho roku prodalo. Po 139 letech se františkáni do Kroměříže vrátili a olomoucké arcibiskupství jim přidělilo zaniklou kolej piaristů s kostelem svatého Jana Křtitele, tedy místo, kde své působení v Kroměříži začínali.²¹⁷

Před Akcí K bydlelo v klášteře celkem sedm řeholníků, z nichž byli čtyři kněží a tři bratři. Tito řeholníci nesouhlasili se státním zřízením. O představeném kláštera Antonínu Šušovi se zpráva zmiňovala jako o mladém mnichovi slušného vystupování.²¹⁸

---

²¹⁷ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 310-312.

²¹⁸ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

Zásah proti klášteru proběhl v klidu, obyvatelstvo o něm moc nevědělo. V hotovosti bylo nalezeno téměř 300 000 Kčs.²¹⁹ V jiném dokumentu se ale píše, že byla zabavena hotovost 149 142, 60 Kčs, dále 11 vkladních knížek, znějící na vázaný vklad a jedna vkladní knížka na volný vklad, znějící na 1435 Kčs. Dosazen byl zmocněnec SÚC Miroslav Pavlík a zmocněnec KNV Otto Šimčík. Dvoučlenná komise ONV nastoupila k provedení soupisu 14. dubna v 9 hodin. Představený kláštera Antonín Šus byl internován do Želivi, ostatní řeholníci centralizováni do Hejnic. Čtyři ubytovaní studenti byli odesláni k rodičům. Také civilní osoba Josef Zkoumal, zastávající funkci varhaníka, měl odejít k rodičům. Dále tam byly ubytovány tři osoby – farář ve výslužbě²²⁰ a dvě posluhovačky. Neměli kam jít a měli zůstat v klášteře. O duchovní správu bylo postaráno, bohoslužby se konaly bez přerušení a také další vedení duchovní správy bylo zařízeno.²²¹

Objekty konventu dlouhé roky chátraly bez údržby. Až v 80. letech byl někdejší konvent prohlášen kulturní památkou. V roce 1992 uskutečnil Městský úřad v Kroměříži výběrové řízení. Soutěž vyhrála kroměřížská společnost Elma-therm, která zrekonstruovala všechny budovy komplexu včetně kaple svatého Kříže, vystavěla zde restauraci s vinárnou, penzion s refektářem a relaxcentrum. Od ledna roku 2008 má celý komplex nového majitele. Jeho záměrem je udržet využití celého komplexu pro širokou veřejnost.²²²

V areálu jsou zpřístupněny čtyři Švabinského mozaikové lunety, které byly původně určeny pro výzdobu Národního divadla. Vztahují se k významným událostem české historie – Libuše věští slávu Prahy, Karel IV. zakládá univerzitu, Jan Žižka vede tábority do boje, Komenský se loučí s vlastí.²²³

---

²¹⁹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²²⁰ V dokumentu se nacházela zkratka: v.v. – z toho usouzeno, že by se mohlo jednat o kněze, který už přes pokročilý věk nevykonával naplno svou kněžskou službu.

²²¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Zpráva o průzkumu akce „Kláštery“ v kraji Gottwaldov, 16. 4. 1950, 2 strany.

²²² Historie Octárny, in: *Hotel a restaurant Octárna – Oáza klidu v srdci Kroměříže* [online], [vid. 22. 3. 2012], dostupné z: www.octarna.cz/historie.

²²³ Lunety Maxe Švabinského, in: *Město Kroměříž* [online], [vid. 22. 3. 2012], dostupné z: www.mesto-kromeriz.cz/misto.asp?typ=51&kod=433&modul=navstevnik&map=19.

4. 12. Kroměříž – kolej svatého Antonína

Provinciál Jan Evangelista Urban dal postavit na předměstí (Na Lindovce) v letech 1938 až 1941 kolej svatého Antonína pro řeholní dorost a pro misionáře na Rus.²²⁴ Budova byla rozsáhlá se dvěma patry a přilehlou zahradou. Měla ústřední topení a byla moderně vybavena. Rozkládala se na okraji města nedaleko zámecké zahrady. Jednalo se o studentskou kolej. Zde bydleli čtyři řeholníci a několik učňů a žáků. Politické smýšlení jejích obyvatel se podle studovaného dokumentu dalo těžko zjistit. Vedoucí osobností byl Filip Hladký. Podle zprávy měl uzavřenou povahu a žil v naději, že se poměry obrátí. Na lidi měl velký vliv a dal se prý pokládat za nebezpečného člověka. Zpráva dokonce uvádí, že byl úlisný.²²⁵

Po Akci K byl dosazen zmocněnec SÚC František Veselý a zmocněnec KNV František Trlida. Komise ONV nastoupila k provádění soupisu 14. dubna v 8:30. V klášteře zůstalo 38 chovanců navštěvujících školu mimo klášter v Kroměříži. Šlo o chlapce v rozmezí 12 až 15 let. Na vlastní žádost jich odjelo 22 k rodičům. Bydleli tu také učni firmy Pal, národní podnik v Kroměříži. Dále tam byly ubytovány dvě řádové sestry III. řádu svatého Františka, obě ale byly nevysvěcené. K obyvatelům patřily také dvě uklízečky, které měly zůstat ve službě. Zabavila se hotovost 42 886, 40 Kčs. Stb odvezla asi 121 000 Kčs na hotovosti.²²⁶ Dále zde byly nalezeny stříbrné mince v hodnotě 1080 Kčs, tři zlaté prsteny, dvojce náramkové hodinky a jedny ve formě těžítka. Stb odvezla jeden promítací přístroj, jeden fotoaparát, dva psací stroje, jeden počítačový stroj, jeden ruční rozmnožovací stroj, jeden cyklostil a nějaké krátké filmy. V klášteře se našla vkladní knížka na vázaný vklad. Vyklizení kláštera proběhlo klidně a hladce. Ze strany řeholníků nebyly kladeny překážky, prý brali akci s určitou dávkou apatičnosti. Představený kláštera nebyl v tu dobu přítomen v klášteře. Podle řeholníka Říského byl v Praze. Stb měla zařídit jeho zajištění. Řeholníci byli centralizováni do Hejnic. O bohoslužby se nemuselo starat, jelikož chovanci měli odjet na vlastní žádost k rodičům.²²⁷

---

²²⁴ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 312.

²²⁵ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²²⁶ V citovaném dokumentu nebylo uvedeno, jaký je rozdíl mezi oběma částkami. Je možné, že první obnos se zabavil řeholníkům a druhý byl určen pro chod kláštera.

²²⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Zpráva o průzkumu akce „Kláštéry“ v kraji Gottwaldov, 16. 4. 1950, 2 strany.

V budově se poté nacházela oční škola²²⁸ a stala se také sídlem jiných škol. Dnes bývalý klášter tvoří pavilon „A“ Střední školy hotelové a služeb Kroměříž.²²⁹

---

²²⁸ Emailová korespondence s Dagmar Skopalovou, Informační centrum Kroměříž, 22. 3. 2013.

²²⁹ Emailová korespondence s Ing. Petrem Hajným, ředitelem Střední školy hotelové a služeb Kroměříž, 26. 3. 2013.

4. 13. Moravská Třebová – konvent s kostelem svatého Josefa

Kláster v Moravské Třebové byl založen na trase mezi olomouckým a kladským konventem z popudu provinciála Bernarda Sanniga mimo jiné pro snadnější komunikaci mezi moravskými, českými a slezskými konventy. Na Sannigovu žádost nařídil roku 1678 kníže Karel Eusebius z Liechtensteina městské radě jakožto svým poddaným, aby do města přijala františkány a postoupila jim pozemek pro vybudování kláštera. Olomoucký biskup založení kláštera schválil. Prvních pět řeholníků přišlo do města v roce 1678. Provizorní sídlo si zřídili v zakoupeném domě před Horní branou naproti pozemku, na němž zahájili výstavbu kláštera. Stavba nového konventního kostela byla dokončena v roce 1689 a vlastní budova konventu o sedm let později. Od 18. století se zde nacházela filozofická studia. Válka o rakouské dědictví poklidný rozvoj kláštera ukončila. Poprvé by klášter postižen v roce 1742, kdy ho navštívil pruský král Fridrich II., jehož návštěva uchránila areál od rabování. Pruský vpád roku 1758 měl již horší následky. Král sice klášter opět navštívil a vzal jej pod svou ochranu, řeholníci však tentokrát museli ubytovat větší oddíl vojáků a navíc byl v klášteře zřízen lazaret. Zařízení kláštera bylo z velké části poničeno a kostel vydrancován. V roce 1784 bylo rozhodnuto o zrušení kláštera, představitelům provincie se nakonec podařilo zrušení zabránit. Dokonce byl obnoven noviciát. Klášter v období napoleonských válek sloužil jako vojenský lazaret. V roce 1866 byl klášter vydrancován pruskými vojáky. Za první světové války byla v refektáři otevřena škola pro uprchlíky z Istrie.²³⁰ V roce 1938 byl konvent oddělen od české provincie a začleněn do tzv. Sudetského komisariátu. Roku 1942 byl klášter úředně zrušen a do jeho budov byl umístěn německý hostinec. Po válce se františkáni vrátili.²³¹

V klášteře před jeho zabráním bydleli dva kněží s jedním novicem a jednou kuchařkou. Budova byla udržována v zachovalém stavu. Řeholníci měli na obyvatelstvo velký vliv a jejich bohoslužby navštěvovalo velké množství věřících. Jejich postoj ke státnímu zřízení byl hodnocen jako záporný. Představený kláštera P. K. J. Šimčík řídil činnost světských kněží. Jednalo se o vynikajícího organizátora a člověka hluboce

---

²³⁰ FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, 1. vyd. Praha, Libri 2005, ISBN 80-7277-026-8, s. 435-436.

²³¹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 331.

oddaného církvi. Pomocný duchovní Marášek byl označen za fanatika a prudkého bojovníka, měl záporný vztah ke komunistickému zřízení.²³²

Přepadení kláštera proběhlo v klidu až na jeden incident, kdy jeden řeholník vyskočil z okna, poté byl zadržen. Zmocněnci i komise byli na místě. Našlo se zde skromné zařízení a zásoby potravin.²³³

Náboženská matice v Praze, jako správa majetku františkánského konventu v Moravské Třebové, převedla bezplatně v roce 1956 františkánský kostel s kaplí svatého Petra a se stavební parcelou (číslo katastru 9) do vlastnictví Římskokatolického farního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Moravské Třebové.²³⁴

Řeholníci se opětovně vrátili v roce 1990, kdy převzali farnost Moravská Třebová a dále farnosti Kunčina, Staré Město, Gruna a Boršov. Prozatímně bydleli na faře. V roce 1991 byla řádu vrácena část kláštera a po nezbytných úpravách se tam mohli v listopadu 1992 bratři přestěhovat. V souladu s původním posláním byl v konventu otevřen noviciát. Nejcennější relikvií chovanou v klášteře je část pláště svatého Jana Kapistrána.²³⁵

Když byl zákonem o nápravě křivd, ze dne 19. července 1990 Řád menších bratří prohlášen vlastníkem svého kláštera v Moravské Třebové (tj. budovy a části zahrady), užívalo tento objekt Střední odborné učiliště. Došlo k dohodě, že SOU vyklidí a předá část budovy přiléhající ke kostelu, která byla v nejhorším stavu a zbývající část bude užívat dále SOU, v souladu se zákonem po dobu dalších deseti let. Zápis o tom byl učiněn v Moravské Třebové 16. června 1991 a v něm se poprvé všichni zúčastnění shodují, že po vyklizení objektu převezme Řád ve smyslu platných předpisů i objekt přístavby domova mládeže SOU.

K předání části přiléhající ke kostelu došlo 31. srpna 1991. Tuto část řád v následujících letech opravil nákladem 4, 5 milionu Kč a pro své využití ji stavebně oddělil od zbývající části, vybudoval i vlastní plynovou kotelnu pouze pro tuto část. Na tu část objektu, kterou chtělo dále užívat SOU, byla uzavřena nájemní smlouva dne 12. srpna 1991. Během dalšího užívání objektu SOU sice podle této nájemní smlouvy řádně platilo řádu nájem, ale také byla smlouva několikrát hrubě porušena. Článek III. uzavřené

---

²³² NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²³³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²³⁴ FA, sign. A-13-1 Moravská Třebová, Kopie zápisu sepsaného dne 5. dubna 1956 na Okresním národním výboru, církevním oddělení v Moravské Třebové, originál ze dne 5. dubna 1956, 1 strana.

²³⁵ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 331.

smlouvy stanovil, že „SOU nesmí“ (pronajaté nebytové prostory) „ani jejich část přenechat jinému do podnájmu bez souhlasu Řádu. Stavební a jiné změny v pronajatých prostorech může provádět jen po předchozím písemném souhlasu Řádu.“ Přesto SOU uzavřelo dne 1. února 1993 smlouvu o nájmu části jemu pronajatých prostor Městskému úřadu. Tato smlouva byla uzavřena do 1. září 2001 a to bez souhlasu Řádu a proti jeho vůli. Městský úřad takto neprávem pronajaté prostory skutečně nějaký čas užíval jako depozitář muzea.

Dne 10. května 1993 vypovědělo SOU smlouvu o nájmu nebytových prostor uzavřenou 12. srpna 1991 a oznámilo, že „ve shodě s ustanovením uzavřené smlouvy předá objekt klášterní budovy k 31. srpnu 1993. Toho dne se zástupce řádu (po telefonickém dohovoru) dostavil k předání, ale nedošlo k němu, protože objekt nebyl celý vyklizen, nadále byly obsazeny prostory neoprávněně užívané muzeem. Téhož dne byla pouze uzavřena dohoda o prodloužení nájemní smlouvy mezi řádem a SOU do 31. listopadu 1993.

Dne 30. listopadu 1993 se zástupci Řádu opět dostavili k převzetí tentokrát i s vážným zájemcem o nový pronájem objektu, ředitelem firmy KRAS a prezidentem firmy JOK, panem Josefem Kubíčkem, kteří byli připraveni uvolněné prostory převzít, zabezpečit a zajistit jejich využití a zejména i vytápění. Převzetí a následné nové pronajmutí objektu bylo opět znemožněno nedodržením smlouvy ze strany SOU. Jeho ředitel (který dosud podepisoval všechny předchozí smlouvy) oznámil, že je ochoten předat pouze starou část objektu, ale nikoliv přístavek. Sdělil, že SOU má nového právního zástupce, který s františkány bude nadále jednat a je mínění, že nový přístavek není nedílnou součástí objektu, že ho lze oddělit a proto jej SOU nehodlá řádu vydat.

Dne 30. listopadu 1993 tedy nedošlo k převzetí objektu, nebyl učiněn žádný zápis a zástupcům řádu nebylo předáno žádné písemné vyjádření SOU, ani jméno nového právního zástupce. Řádu vzhledem k možnosti nového pronájmu pouze vznikla další škoda, která narůstala nevyužitím budovy.

Právní zástupce SOU se ozval až 10. prosince 1993 dopisem, v němž zmiňoval jednání 29. listopadu 1993 a dopis, který měl být toho dne předložen zástupci řádu. O takovém jednání a dopise nebylo však zástupci řádu vůbec nic známo a nebyl předložen.

V dopise ze dne 10. prosince právní zástupce ujišťoval, že stará část objektu „bude předána v tom stavu, že bude samostatné topení, rozvod elektřiny a oba objekty budou od sebe odděleny, aby se tak zajistilo bezproblémové vlastnictví, a to jak řádu, tak ohledně majetku učiliště.“ Františkáni se domnívali, že tím bylo naznačeno dodatečné

a neoprávněné provádění stavebních změn v obou částech budovy a to bez jakékoli konzultace a svolení řádu. Nechybělo ujištění, že názor na vrácení přístavby se může změnit po vydání dlouho očekávaného zákona k ukončení restituce a navrácení majetku církvi. Řád skutečně požádal o navrácení celého tehdy ještě nezastavěného pozemku mnohem větší bývalé klášterní zahrady, která mu byla odňata v roce 1950. (Jednalo se o katastry číslo 436/2, 437/1 a 437/19.)²³⁶

Kolem roku 2000 daroval Římskokatolický farní kostel Nanebevzetí P. Marie v Moravské Třebové Českomoravské provincii kostel svatého Josefa.²³⁷

Klášter obývají františkáni i v současné době. Byl určen pro noviciát, tak jako kdysi, ale v roce 2003 byl přemístěn do Trnavy.²³⁸

---

²³⁶ FA, sign. A-13-1 Moravská Třebová, Moravská Třebová – situace, 1. 2. 1995, 2 strany.

²³⁷ FA, sign. A-13-1 Moravská Třebová, Darovací smlouva, 7. 3. 2000, 1 strana.

²³⁸ Konventy – Moravská Třebová, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 20. 3. 2013], dostupné z: www.ofm.cz/konventy/moravska-trebova.

4. 14. Plzeň – konvent u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Konvent minoritů byl založen v jihovýchodní části města v souvislosti s budováním nové Plzně po roce 1295. V roce 1419, pod vlivem Václava Korandy, přešlo město Plzeň k husitství a minoriti byli vyhnáni. Po několika měsících došlo ke zvratu a konventuálové se vrátili. Za husitských válek utrpěl klášter značné újmy. Velké odkazy, věnované klášteru v následujících letech, pak sice umožnily celkovou obnovu areálu, ale z nařízení papeže Pia II., byly někdejší minoritský kostel a konvent předány přísnější odnoži řádu – františkánům. Při Mansfeldově oblehání Plzně roku 1618 poškodila dělostřelba klášter s kostelem, ty byly totiž v nevelké vzdálenosti od městských hradeb. Oprava kostela byla dokončena novým vysvěcením chrámu roku 1636. Později se zřídil noviciát. Na konci 17. století proběhly v klášteře větší opravy. V první polovině 18. století vzniklo dnešní západní průčelí kostela, či křídlo pro novice. Přestože komunita ušla zrušení, došlo k redukci početního stavu, který pak neustále do konce 19. století klesal. Novější zásahy neměly velký vliv na podobu areálu. V letech 1881-91 došlo k větší opravě kostela, znovu pak v letech 1933 a 1953.²³⁹

Před zabráním kláštera se v přízemí budovy nacházely krámký. Při klášteře stál kostel, ale vše bylo v chatrném stavu. Zdejší osazenstvo tvořili čtyři kněží a čtyři členky apoštolátu III. řádu. Řeholníci se politického života neúčastnili a neměli žádný vliv. Kvardián František Řezníček podle zprávy souhlasil s lidově demokratickým zřízením i s platovými zákony. Ve zprávě je zmíněno, že byl ustrašený. Z toho lze usuzovat, že jeho souhlas se státním zřízením i platovými zákony pramenil z toho, že nechtěl přijít do konfliktu s komunistickou mocí.²⁴⁰

Akce K měla klidný průběh, v klášteře zůstaly dvě civilní osoby. Všechny čtyři řeholnice byly přestěhovány. Našlo se 200 000 Kčs.²⁴¹ V září roku 1950 převzalo ředitelství Národní galerie v Praze do úschovy čtyři umělecké předměty. Dokument osobně podepsal ředitel Národní galerie Dr. Vladimír Novotný.²⁴²

²³⁹ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 426-428.

²⁴⁰ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²⁴¹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²⁴² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Klášter Františkánů v Plzni – depositní revers, 17. února 1951, 1 strana.

Krajský církevní tajemník pan Wöllner z Plzně oznámil v září roku 1953 Náboženské matici v Praze, že objekt bývalého kláštera františkánů v Plzni sloužící dosud jako kolej pro vysokoškolské studenty, bude koncem téhož roku uvolněn. Současně předložil usnesení Rady KNV v Plzni o tom, že uvolněný objekt měl být přidělen městskému archivu v Plzni a Západočeskému muzeu v Plzni. Klášterní zahradu navrhla Rada KNV přidělit Západočeskému muzeu. SÚC podal vládní dislokační komisi o nastávajícím uvolnění objektu bývalého kláštera zprávu a pokud šlo o nového uživatele, doporučoval rozhodnout ve smyslu návrhu Rady KNV v Plzni.²⁴³

Náboženská matice předložila v listopadu roku 1955 KNV v Plzni smlouvu o právu požívání pro účely Krajského muzea v Plzni objekt tohoto kláštera.²⁴⁴

V roce 1959 darovala Náboženská matice Arciděkanskému kostelu svatého Bartoloměje v Plzni následující majetek: stavební parcelu s číslem katastru 244/1 s vedlejšími staveními a kolnou, stavební parcelu s číslem katastru 249 s kostelem Nanebevzetí Panny Marie, stavební parcelu s číslem katastru 244/3 s obchodními místnostmi a pozemkovou parcelu s číslem katastru 25 – zahrada.²⁴⁵

Téhož roku darovala Náboženská matice finančnímu odboru Rady Městského národního výboru v Plzni tento majetek: Stavební parcelu s číslem katastru 244/2 s vedlejšími staveními, obchodními místnostmi a krámem, stavební parcelu s číslem katastru 245 (bývalý dům s číslem popisným 341 a kolnu), stavební parcelu s číslem katastru 246 s klášterní budovou s číslem popisným 121, stavební parcelu s číslem katastru 247 s kaplí a pozemkovou parcelu s číslem katastru 26, 27 a 28 – zahrada.²⁴⁶

Kostel byl ponechán jeho účelu a do konventu se nastěhoval domov mládeže. Později tam vznikly kanceláře a výstavní prostory Západočeského muzea v Plzni.

Po pádu komunismu byl klášter vrácen řádu, který ho pak daroval místní církvi, jež tam po vzniku biskupství (1993) zřídila děkanství namísto starého, z něhož se stalo sídlo biskupa. Dnes je v budovách bývalého kláštera, vedle děkanského úřadu, umístěno i diecézní muzeum.²⁴⁷

---

²⁴³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Uvolnění budovy býv. františkánského kláštera v Plzni a nové přidělení, 15. 9. 1953), 2 strany.

²⁴⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Konvent řádu Františkánů v Plzni – smlouva o právu požívání k budově čp. 121, 341 v Plzni pro KNV v Plzni, Krajské museum tamže, 12. listopadu 1955, 2 strany.

²⁴⁵ FA, sign. A-14-1 Plzeň, Smlouva Darovací, č.d. 260/62, 28. 1. 1959, 2 strany.

²⁴⁶ FA, sign. A-14-1 Plzeň, Smlouva darovací, č.d. 666/60, 24. 7. 1959, 3 strany.

²⁴⁷ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 278-279.

Františkánský řád dal v roce 1993 bezplatně do užívání Městské charitě Plzeň dům, který měl ve svém vlastnictví. Ten se nacházel na parcele s číslem 378.²⁴⁸

Roku 2000 došlo k uzavření smlouvy mezi Národní knihovnou České republiky a Českomoravskou provincií. Národní knihovna převzala deponát konventu v Plzni v podobě jednoho svazku rukopisu (nedílnou součástí této smlouvy byl inventární soupis deponátu). Deponát byl se zřetelným označením provenience uložen v trezoru Národní knihovny. Smlouva se uzavřela na dobu neurčitou.²⁴⁹

---

²⁴⁸ FA, sign. A-14-1 Plzeň, Dohoda o užívání domu, který se nachází na parcele č. 378 a který je ve vlastnictví františkánského konviktu, 30. 12. 1993, 1 strana.

²⁴⁹ FA, sign. A-14-1 Plzeň, Smlouva o deponování movitého majetku (kopie), 4. 3. 2000, 1 strana.

4. 15. Praha – konvent u kostela Panny Marie Sněžné

Tento klášter sloužil původně karmelitánům. K letům 1351 a 1352 se hovoří o stojícím „domu“ bratří karmelitánů. S klášteřem Panny Marie je spjata osoba Jana Želivského, pod jehož vedením vyšel 30. července 1419 z kostela dav, který provedl novoměstskou defenestraci. Roku 1419 byli karmelitáni z konventu vyhnáni. Opuštěný karmel se dostal do správy obce a jeho části byly postupně rozprodávány. Karmelitáni se v silně zmenšené komunitě vrátili k Panně Marii Sněžné roku 1435 a vzápětí zřejmě provedli alespoň částečné opravy. Obrazoborecké bouře v roce 1483 však opět donutily řeholníky uprchnout z Prahy. Do svého domu se pak vrátili až roku 1496, po obdržení příslibu bezpečnosti. Během 16. století se počet řeholníků dále snižoval, až nezůstal žádný, a proto musel pražský arcibiskup roku 1579 ustanovit komendátního prokurátora, jenž měl chránit majetek karmelu. Budovy tak pustly. Opuštěnou a zchátralou stavbu ve výhodné pozici si pro založení konventu vyhlédl generál řádu františkánů František a Sosa de Toledo, jemuž roku 1603 Rudolf II. areál předal. A přestože se vzápětí o svůj právoplatný majetek přihlásili karmelitáni, byl spor rozhodnut ve prospěch františkánů, kteří roku 1604 začali s obnovovacími pracemi. Po vpádu Pasovských roku 1611, vtrhl rozzuřený dav do kláštera a pobil celou komunitu. Tu tvořilo čtrnáct bratří ze zahraničí. Na podzim došlo k jejímu obnovení nově příšnými bratry, ale vyvraždění řeholníků pozdrželo obnovovací práce na klášteře.²⁵⁰ Dne 13. října 2012 vyhlásil kardinál Angelo Amato 14 pražských františkánských mučedníků za blahoslavené. Beatifikace proběhla v pražské katedrále.²⁵¹ Po třicetileté válce se práce na klášteře rozběhly plným tempem. Byl vztyčen nový hlavní oltář, nad kaplí svatého Michala (Českou kaplí) se postavilo křídlo zvané zámček, došlo k zaklenutí nové konventní chodby a přístavbě dalších cel, opravovala se sakristie, stavěly se hospodářské budovy, také vznikla knihovna, postavila se kaple a zasvětila se Panně Marii a měla podobu lorety. P. Bernardus Sannig nechal vystavět severní křídlo s knihovnou zdobenou malbami. Roku 1680 byla postavena jižní strana kláštera s deseti celami a zřízen byl rovněž pivovar. V roce 1683 se údajně zřítily velká i malá zvonice a tato událost si vynutila ve stejném roce zahájení novostavby. Klenutí kostela, které hrozilo zřícením, bylo staženo kovovými táhly. Zbudovala se nová sakristie. Roku 1787

²⁵⁰ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 485-487.

²⁵¹ KUTIL, Tomáš: Praha zažila první beatifikaci, in: *Katolický týdeník*, roč. 23, 2012, č. 42, s. 1-2, ISSN 0862-5557.

byla ke kostelu přenesena fara ze zrušeného kostela Panny Marie Na louži a o tři roky později schváleny plány a rozpočty na zřízení bytu faráře a školy v klášteře. Tehdy tak vznikla průčelní budova před dvorem kostela, obracející se do dnešního Jungmannova náměstí, která byla později zvýšena o druhé patro. Špatný stavební stav kostela po roce 1856 vyvolal potřebu rekonstrukce. Kaple Porziuncula, stojící uprostřed nádvoří před kostelem, byla pražskou obcí odstraněna v souvislosti s navrhovanou (ale neuskutečněnou) úpravou západního průčelí chrámu. Po roce 1926 prošel chrám důkladnou restaurací, při níž byly všechny přístavby zbourány, včetně barokní márníce; v následující etapě došlo i k restaurování vnitřku kostela.²⁵²

Když v roce 1713 postihl Prahu mor, u Panny Marie Sněžné zemřelo 13 řeholníků. Řada měšťanů utíkala do Brandýsa, ale tam je nepustili. Na cestě zpět učinili slib, že každoročně vykonají v Praze pobožnost k Panně Marii za odvrácení moru. Vybrán byl klášter u Panny Marie Sněžné, kde později vzniklo roku 1719 Bratrstvo Panny Marie Pomocné. O prestiži kláštera svědčí i skutečnost, že se v něm konala řada provinciálních kapitul. V roce 1782 zakázal panovník přijímat novice, a když kvardián toto nařízení nerespektoval, byl potrestán. Z císařova rozhodnutí bylo v roce 1783 zrušeno řádové studium a v roce 1785 i všechna bratrstva, stejně jako III. řád, jejichž majetky byly zkonfiskovány. Po smrti Josefa II. byl zrušen zákaz přijímat novice. Proto byl v klášteře roku 1812 otevřen noviciát. Konvent se stal důležitým centrem intelektuálního života v hlavním městě, mezi jinými i tím, že tam Jan Evangelista Urban založil pro příslušníky inteligence a pro rozšíření jejich vzdělání v různých filosoficko-humanistických oborech tzv. Studium Catholicum. Druhou světovou válku přežili františkáni bez větších pohrom. Daleko horší pro ně byla doba komunismu.²⁵³

Před Akcí K bydlelo v klášteře osm kněží, šest bratří laiků, deset kleriků a tři kandidáti vstupu do řádu. Z dalších osob mimo řád zde pobývali dva kněží, jeden ministerský úředník a dva studenti. Klášter se podle zprávy zabýval pouze náboženskou činností. Představeným byl Stanislav Juřík.²⁵⁴

Vyklizení kláštera při Akci K proběhlo v klidu. Řeholníci se chovali rezervovaně a ochotně. S sebou si chtěli odnést větší zásoby potravin. V okolí kláštera byl v tu dobu

---

²⁵² VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 488-489.

²⁵³ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 307-308.

²⁵⁴ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

klid, nastoupili zmocněnci i komise. Ráno po akci celebroid mši svatou pater Černocký. V klášteře zůstali dva nemocní kněží. V budově kláštera se našly velké zásoby potravin, ale zčásti zkažené.²⁵⁵ V peněžích se našlo téměř 300 000 Kčs a na spořitelních knížkách 75 000 Kčs.

V klášteře zůstal jeden starší nemocný řeholník, který čekal na převoz do Broumova pro přestárlé.²⁵⁶ Dalšího řeholníka, 76 let, si vyžádal zmocněnec po nějaký čas pro služby v klášteře. Po projití doby, po kterou měl být potřebný, se doporučilo jeho umístění ve středisku pro přestárlé v Broumově.²⁵⁷ Kromě nich ležel s chřipkou světský kněz, který nepatřil do františkánského řádu, pouze byl v klášteře ubytován. Byl prvním kaplanem u svatého Mikuláše v Praze.²⁵⁸

Dne 14. dubna 1950 po Akci K přijel do pražského kláštera na motocyklu řeholník Florián Štětina z Hostinného nad Labem. Odtamtud prý odjel spolu se svým bratrem na návštěvu do Prahy. Státní bezpečnost ho zadržela a při prohlídce se u něho našlo 40 000 Kčs.²⁵⁹

Ústřední národní výbor hlavního města Prahy zaslal SÚC fotografické snímky z akce K1 v pražských klášterech. Od Panny Marie Sněžné poslal výstřižky z revuálních měšťáckých časopisů, nalezené v místnosti faráře Štikara, s fotografiemi Hitlera, Háchy a papeže. Dále šlo o fotografie rozmnožovacích a psacích strojů s nacistickými novinami *das Reich* a reakčním časopisem *Obzory*. Na jiných zachytily například další velký rozmnožovací stroj, zásobu barviva, blan či gramofony. Na tomto případě je vidět, že se komunistická moc snažila spojit katolickou církev s nacistickým režimem a tím ji zdiskreditovat. Nalezení fotografií Adolfa Hitlera a Emila Háchy spolu s fotem papeže mělo ukázat spolupráci nacistů a katolické církve. Zároveň to ukazuje, že komunisté vnímali postavu prezidenta Háchy jednoznačně negativně a brali ji jako zrádce národa.²⁶⁰

---

²⁵⁵ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²⁵⁶ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 12.00 dne 15. IV. 1950, 2 strany.

²⁵⁷ Tamtéž a dále z NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Zpráva o šetření, provedeném v níže uvedených klášteřích za účelem zjištění stavu nemocných, neb těch řádových bratří, kteří na svých místech setrvali, vznik po 13. dubnu 1950, 2 strany.

²⁵⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 12.00 dne 15. IV. 1950, 2 strany.

²⁵⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Dílčí zpráva o vyklizování klášterů ve Velké Praze, 15. dubna 1950, 4 strany.

²⁶⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Fotografický a dokumentační materiál z akce K1 a K2, 3. června 1950, 2 strany.

Ředitelství Národní galerie v Praze převzalo do úschovy z tohoto kláštera obraz od Fidelise Weibla Ukřižování. Jednalo se o lunetu.²⁶¹

SÚC doporučoval, aby se klášter využil pro studentský internát pro vysokoškoláky z řad dělnictva, kteří měli studovat na pražských vysokých školách. Svůj návrh odůvodnil tím, že se rozmístěním i velikostí místností hodí pouze na internátní ubytování. Zahrada se doporučovala upravit a zpřístupnit veřejnosti.²⁶²

V předním objektu kláštera užívalo čtyři místnosti Náprstkovo muzeum. Jednu místnost měla Cyrilská jednota, chrámový sbor kostela u Panny Marie Sněžné. Získala ji pro nacvičování chrámových zpěvů od Náprstkova muzea. Místnosti, které před rokem 1950 obývali Františkáni, tj. vlastní klášterní objekt – konvent, byly vládní dislokační komisí přiděleny Ministerstvu národní bezpečnosti. Z přípisu úřadu předsednictva vlády ze dne 8. 5. 1953 je patrné, že ministr paliv pro svůj resort hodlal získat místnosti ve druhém patře budovy. Šlo o umístění tzv. Báňského projektu. O stejné prostory se zajímal také Energoprojekt, který dokonce nabízel zástupcům Náprstkova muzea náhradní místnosti. Volné místnosti se v předním objektu nenacházely. Šlo jednat pouze o přemístění Náprstkova muzea, jež mělo v užívání zmiňované čtyři místnosti o rozloze 150 m². Vedle nich se nacházela ještě místnost Cyrilské jednoty. Náboženská matice navrhla, aby místnosti, které tehdy užívalo Náprstkovo muzeum jako skladiště, byly lépe využity jejich přidělením Energoprojektu, který muzeu dával k dispozici vhodné náhradní místnosti. Jednalo se o místnosti v přední budově a místnosti užívané SNB se nacházely v zadním traktu a zůstávaly nedotčeny. Stejně tak zůstávala nedotčena i místnost, v níž se nacházela františkánská knihovna, kterou v tu dobu nešlo přemístit.²⁶³

Klášterní zahrada byla zpřístupněna veřejnosti a učinil se z ní komunikační spoj mezi Jungmannovým náměstím a Vodičkovou ulicí. Bohatý archiv provincie z let 1367-1950 obsahující 3300 inventárních čísel (392 listin, 431 knih a 211 kرتونů) byl předán Státnímu ústřednímu archivu v Praze. Knihovnu, která je doložena již k roku 1607, převzala Státní (dnes Národní) knihovna v Praze, fond starých tisků zůstal na místě, ale novější část (4000 až 5000 svazků) byla po vytřídění částečně zlikvidována.

²⁶¹ NA, SÚC, inv. č. 109, kرتون 85, Františkánský klášter v Praze – depositní revers, 17. února 1951, 1 strana.

²⁶² NA, SÚC, inv. č. 109, kرتون 85, Situační zpráva. Františkáni – Praha II. Jungmannovo nám. 18, vznik po 13. dubnu 1950, 1 strana.

²⁶³ NA, SÚC, inv. č. 109, kرتون 85, Zpráva o místnostech objektu bývalého kláštera Františkánů v Praze II., Jungmannovo n. 18., 18. května 1953, 1 strana.

Konvent sloužil ministerstvu vnitra. V jedné části byla ubytovna pro příslušníky Veřejné bezpečnosti, druhou část užívala hudba hradní stráže, která měla v refektáři svou zkušebnu.

Františkáni se mohli vrátit zpět do kláštera až poté, co se komunistický režim zhroutil. Dne 15. října 1991 byl konvent ministerstvem vnitra řádu předán. Po nezbytných úpravách byl v klášteře obnoven řeholní život plný nejrůznějších aktivit, zejména pak pořádání přednášek a výstav (např. monumentální *Historia Franciscana* ve dnech 28. 9. – 13. 11. 2004, jednalo se o výstavu uspořádanou při výročí 400 od příchodu františkánů do kostela Panny Marie Sněžné v Praze).

Konventu byla vrácena knihovna (přes 11 000 svazků), z nichž stará část (více než 7000 svazků) zůstala v původních dobových barokních skříních nad kaplí svatého Jana Nepomuckého (původně svaté Anny).

Velice vzácnými relikviemi nacházejícími se v klášteře jsou část hábitu svatého Jana Kapistrána, kousíček jeho žíněného kajícího roucha a světcův portrét s letopočtem 1452.²⁶⁴

---

²⁶⁴ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 308-309.

4. 16. Praha-Spořilov – rezidence s kostelem blahoslavené (dnes svaté) Anežky

Dekretem Svatého stolce ze dne 30. července 1939 byla zřízena rezidence františkánů při kostele Svatých patronů českých a blahoslavené Anežky v Praze na Spořilově. Kostel byl postaven v letech 1930-1932 a řeholníci pocházeli od Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském. Filiální dům prošel v druhé polovině 20. století stejnými peripetemi jako mateřský konvent.²⁶⁵

Před Akcí K zde byl farní úřad a bydleli zde pouze dva kněží. Jednalo se o rodinnou vilku postavenou v roce 1929. Nacházela se v dobrém stavu. Byla jednoposchodová a měla pět místností. Oba kněží se politicky neprojevovali, ale přesto se ve zprávě usuzovalo, že jsou proti komunistickému režimu. Farář Kadlec měl titul doktora práv. Byl prý vychytralý a „hrál na všechny strany“. Dále je uvedeno, že byl přístupný politickým debatám.²⁶⁶

Farnost při kostele blahoslavené Anežky fungovala i za minulého režimu. Pod ní patřil filiální kostel na pražském Chodově. Velkou část svého života v této farnosti strávil františkán Řehoř Vojtěch Mareček.²⁶⁷

Farnost u kostela svaté Anežky České v Praze – Spořilově existuje dosud. Duchovními správci této farnosti jsou františkáni.²⁶⁸

---

²⁶⁵ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 340.

²⁶⁶ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²⁶⁷ Parte P. Řehoře Vojtěcha Marečka OFM, in: *Římskokatolická farnost Spořilov* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.anezka.ic.cz/doc/parte.pdf.

²⁶⁸ Kontakty, in: *Římskokatolická farnost Spořilov* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.anezka.ic.cz/kontakty.php.

4. 17. Slaný – konvent při kostele Nejsvětější Trojice

Historie kláštera sahá k roku 1653, kdy hrabě Bernard Ignác z Martinic a jeho manželka Polyxena, rozená ze Šternberka, požádali provinčního ministra menších bratří, aby založil při kostele Nejsvětější Trojice za hradbami města františkánský klášter. Prání bylo vyhověno a provinční kapitula, jež zasedala v roce 1655 ve Znojmě, vyslala do Slaného první františkány. Ti bydleli po dobu tří let, než mohli být ubytováni v klášteře, v domě, který dnes nese číslo popisné osm. V červenci roku 1658 se řeholníci přestěhovali do konventu. Tentýž rok putovala do Slaného první pouť z Prahy, vedená pražskými premonstráty ze Strahova a františkány od Panny Marie Sněžné. V roce 1662 byl vysvěcen konventní kostel. Do kláštera bylo uvedeno čtrnáct františkánů.²⁶⁹ Dnešní podoba kostela je dílem rozsáhlé přestavby, již zapříčinil požár, který propukl v červnu 1665.²⁷⁰ Josefské zásahy měly na zdejší klášter vliv. Hrozil zánik celému klášteru. V roce 1786 přišel do Slaného přípis, kterým se klášter ruší, ale údajně na přimluvu smečenského děkana se podařilo nebezpečí odvrátit. Začátek 19. století neblaze poznamenaly napoleonské války. V srpnu roku 1813 sloužil konvent jako vojenský lazaret. Za druhé světové války byl majetek konventu postupně zabírán. Zejména bolestná byla ztráta podstatné části zahrady. Ta nakonec byla v září 1945 klášteru vrácena. Po roce 1948 již nebyly vytvořeny žádné podmínky pro rozvoj řeholního života. V dubnu roku 1949 byl představený kláštera ještě vyzván, aby připravil rozpočet na opravu areálu. K ní ale nakonec nedošlo.²⁷¹

Před Akcí K tvořil klášterní komplex kostel i zahrada. Samotná budova byla rozlehlá, uvnitř se nacházelo asi 40 místností. Několik z nich využíval Místní národní výbor a Okresní národní výbor. Pobýval zde pouze jeden kněz se dvěma řeholníky bez kněžského svěcení. Postoj řeholníků ke státnímu zřízení byl prý kladný. Podepsali zdravici J. V. Stalinovi. Představený kláštera Hyacint Holický byl uzavřené povahy, vlastenecký a u lidí oblíbený.²⁷²

Akce K měla hladký průběh, zmocněnci i komise pracovali. Ranní bohoslužby celebroidal pater Srazil. V klášteře se nacházely velké zásoby obilnin i větší množství

²⁶⁹ BENEŠ, Petr Regalát – PŘIBYL, Vladimír: *Františkánský klášter ve Slaném: 1655-1950*, 1. vyd. Slaný, Vlastivědné muzeum ve Slaném 2005, ISBN 8023961233, s. 9-11.

²⁷⁰ Tamtéž, s. 19.

²⁷¹ Tamtéž, s. 41-46.

²⁷² NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

uzeného masa, sádla a dalších potravin. Řeholníci chovali domácí zvířectvo. V hotovosti bylo zajištěno 20 000 Kč, na volném vkladu 99 000 Kčs.²⁷³

Pro Národní galerii v Praze byl vybrán jeden barokní obraz a jeden barokní kříž. Tyto předměty se uložily do zapečetěné knihovny v prvním patře. Dále komise vybrala pro místní krajinskou sbírku další umělecká díla a liturgické předměty. Komise objevila také obrazy s výjevy z historie františkánského řádu, bohužel značně poškozené a měly být ponechány na místě. V budově kláštera se mělo vytvořit podle Okresního národního výboru místní krajinské muzeum. Komise tento návrh doporučovala. Pro kostelní inventář vybrali barokní krucifix.

Knihovna byla umístěna v prvním poschodí a čítala přibližně 4000 svazků. Polovinu tvořily svazky ze 17. a 18. století. Byla uložena a signována podle oborů a formátu a většinou vázána v dobových vazbách. Za zmínku stojí Melantrichova bible z roku 1570. Druhá polovina knih měla mladší dataci a nové průběžné značkování. Nešel se přibližně sto let starý nedokončený svazkový katalog starší části knihovny ve dvou vyhotoveních. Knihovna se zapečetila. V místnosti v prvním poschodí byl uložen městský archiv. V jiném pokoji zase klášterní archiv, který byl zapečetěn. Dále asi 250 svazků teologické literatury 19. století. V další místnosti byla vybraná příruční knihovna nové české literatury čítající přibližně 150 svazků. V jiné místnosti se našlo asi 100 svazků teologické literatury a časopisů 19. století. Existovala myšlenka, že z beletrie, která byla v knihovně zastoupena by bylo možno pořídit výběr pro lidové knihovny. Starší část knihovny by byla vhodná pro vybavení odborné studijní knihovny. Do Státního úřadu pro věci církevní se odvezly tyto knihy: Latinsko-český slovník, Církevní dějiny a Akademický příruční slovník jazyka českého I.-IV.²⁷⁴

Státní památkový úřad byl upozorněn, že budova františkánského kláštera ve Slaném byla převzata státní správou i s uměleckými a historickými památkami. V zájmu ochrany kulturních památek Státní památkový úřad žádal SÚC, aby učinil obecné rozhodnutí o postupu a spolupráci památkové péče v převzatých církevních objektech.²⁷⁵

---

²⁷³ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²⁷⁴ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Protokol o prohlídce kláštera františkánů ve Slaném, kterou dne 25.5.50. vykonala odborná komise při SÚC, jíž se zúčastnili: Okresní církevní tajemník Josef Frejman, Věra Stáhlíková, dr. Mir. Kaftan, dr. Jiří Mašín., 25. 5. 1950, 2 strany.

²⁷⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Slaný, františkánský klášter, zabezpečení památek, 31. května 1950, 1 strana.

Během komunismu sloužil klášter k nejrůznějším účelům – byla zde věznice s lehkou ostrahou, autoškola svazarmu nebo zoologická zahrada. Celý objekt velmi chátral.²⁷⁶ Kostel se v 70. letech 20. století restauroval, část jeho zařízení byla přenesena do muzea.²⁷⁷

V devadesátých letech byl františkánský klášter obnovován.²⁷⁸ Po pádu komunistického režimu se klášter vrátil františkánům. V únoru roku 1993 byly Řádu předány klíče od kláštera.²⁷⁹

V době od 2. září do 15. září roku 1994 vnikl do kostela Svatého kříže neznámý pachatel. Ten poškodil zařízení v hodnotě 5200 Kč.²⁸⁰ A odcizil 6 soch andělů v celkové hodnotě 600 000 Kč.²⁸¹ Prováděným šetřením se nepodařilo nalézt poznatky k pachateli. Nepomohlo ani spolupátrání krajské policie a případ byl odložen.²⁸²

Dne 14. října 1994 se odvezly do vikariátního depozitáře z kostela Nejsvětější Trojice dvě sochy, obraz Nejsvětější Trojice z hlavního oltáře, dva relikviáře z hlavního oltáře bez ostatků a dvířka od svatostánku z hlavního oltáře. S největší pravděpodobností tak bylo učiněno z obav před další možnou krádeží.²⁸³

V roce 1995 Českomoravská provincie darovala klášter ve Slaném bosým karmelitánům.²⁸⁴ Ti přišli do Slaného v roce 1996 a zahájili rozsáhlou rekonstrukci celého areálu. Karmelitáni sídlí v tomto klášteře i v současné době.²⁸⁵

---

²⁷⁶ Historie kostela a kláštera, in: *Klášter bosých karmelitánů ve Slaném* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.klasterslany.cz/historie.

²⁷⁷ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 321.

²⁷⁸ FA, sign. A-17-1 Slaný, Zápis z jednání o převzetí a využití františkánského kláštera na základě zákona č. 338/1991 Sb., 10. 10. 1991, 2 strany a dále FA, sign. A-17-1 Slaný, Zápis z kontrolního dne na akci „Rekonstrukce kláštera ve Slaném“ dne 18. 9. 1992, 1 strana.

²⁷⁹ FA, sign. A-17-1 Slaný, Předání klíčů od budovy kláštera, 26. 2. 1993, 1 strana.

²⁸⁰ FA, sign. A-17-1 Slaný, Usnesení, 14. 10. 1994, 1 strana.

²⁸¹ FA, sign. A-17-1 Slaný, vyčíslení škody při vloupání do kostela Nejsvětější Trojice ve Slaném, čj. ORKD-804S1-TČ/94, 17. 10. 1994, 1 strana.

²⁸² FA, sign. A-17-1 Slaný, Usnesení, 14. 10. 1994, 1 strana.

²⁸³ FA, sign. A-17-1 Slaný, Potvrzení o převozu movitých památek z kostela Nejsvětější Trojice (areál konventu františkánů) ve Slaném, 11. 11. 1994, 1 strana.

²⁸⁴ FA, sign. A-17-1 Slaný, Kopie darovací smlouvy, 14. 2. 1995, 2 strany.

²⁸⁵ Historie kostela a kláštera, in: *Klášter bosých karmelitánů ve Slaném* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.klasterslany.cz/historie.

4. 18. Tachov – konvent u kostela svaté Máří Magdalény a svaté Alžběty

Tachovský konvent vznikl v době, kdy větší část klášterů poškozených či zničených za husitské revoluce postupně obnovovala svou funkci zásluhou katolické šlechty. Konstituování františkánského konventu v Tachově, jehož přesná data nejsou známa, lze dát do souvislosti s českou misí významného kazatele františkánského řádu Jana Kapistrána, který se roku 1455 zastavil také v Tachově.

K založení tachovského kláštera však došlo patrně později. První observanti zřejmě přišli do města v roce 1466 a zabydleli se tu v někdejším špitálu s kostelíkem svaté Máří Magdalény, spravované dosud křižovníky s červenou hvězdou. V době příchodu řádu byl v neutěšeném stavu. Byl poškozen za obléhání Tachova husity roku 1421. Nedostatek finančních prostředků patrně nedovolil františkánům pomýšlet na nákladnější přestavby, a tak lze předpokládat jen určité opravy, které starý vzhled mnoho nezměnily. Františkáni se roku 1555 pokoušeli (ale neúspěšně) získat jiné působiště. První rozsáhlejší stavební zásahy do areálu někdejšího špitálu jsou doloženy roku 1621, kdy došlo k zaklenutí a patrně i prodloužení kostelíka. Až zlepšené poměry ve 2. polovině 17. století a nepochybně i stále se zhoršující stav příliš těsných objektů, stojících v podmáčeném terénu, vyvolaly nutnost kompletní přestavby areálu.

Od roku 1686 probíhala výstavba zásluhou štědrého daru Barbory Františky, hraběnky z Vrtby. Ve stejném roce se uzavřela smlouva na výstavbu nového konventu. Dílo bylo technicky poměrně dost náročné; bahnité podloží si totiž vyžádalo rozsáhlou pilotáž základů. V následujících dvou až třech letech vznikla tři patrová křídla, která uzavřela rajský dvůr, přestože ambit a poslední křídlo nebyly zatím provedeny. Jeho výstavba byla podmíněna velkou opravou kostela, který se pro „nepřiměřenost“ nehodil k novému klášteru. Na konci 17. století se přestavovala svatyně. Tehdy byl kostelík asi zvýšen a vyhotovila se modernější fasáda. Dokončení prací na kostele pak umožnilo výstavbu posledního křídla konventu, tvořeného pouze chodbou a dokončeného roku 1695. Současně s tím byla budována knihovna a infirmary.

V dalších letech se františkáni soustředili již jen na vnitřní výzdobu a na drobnější stavební zásahy. Zásadní změnu areálu přivodil až požár, který v roce 1748 zničil spolu s třetinou města i klášter. Pozornost františkánů se soustředila na kostel, z něhož patrně zůstaly jen obvodové zdi. Práce začaly nepochybně již z jara následujícího roku. Při stavbě

bylo nakonec rozhodnuto o návrhu, který zachovával největší množství konstrukcí starší stavby, měnil jen podobu závěru a průčelí. Zde byla připojena věž, která se osadila křížem. V hrubé podobě byl kostel dokončen nejpozději následujícího roku. Klášter znovu vyhořel v roce 1808. V letech 1871-73 a 1931-32 byl konvent včetně kostela restaurován.²⁸⁶

Roku 1938 byl konvent odtržen od české provincie a začleněn do tzv. Sudetského komisariátu. Koncem války (14. 2. 1945) byl kostel poškozen bombou při náletu, přičemž se zřítíla věž. Oprava chrámu (ovšem bez věže) byla dokončena roku 1949.²⁸⁷

V budově kláštera před jeho zabráním se daly obývat pouze tři místnosti. Přebýval zde pouze kněz dr. Petr Serafín Tříška a dvě kuchařky, které dříve sloužily u bývalých německých kapucínů. V kostele se sloužily mše pro reemigranty Maďary a Němce.²⁸⁸

Akce K měla klidný průběh, v klášteře zůstaly tři ženy německé národnosti.²⁸⁹ Ty měly být co nejdříve vystěhovány.²⁹⁰

V roce 1963 byl zrušen i kostel. Z něho pochází pozdně gotická socha Ukřižovaného, připisovaná Ulrichu Creutzovi, která je dnes uložena v Národní galerii v Praze.²⁹¹

Od roku 1959 je bývalá klášterní budova sídlem Okresního muzea. Kostel svaté Máří Magdalény a svaté Alžběty je využíván církví Pravoslavnou. Budova kostela i kláštera je v majetku Plzeňského kraje. Muzeum nese název Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.²⁹² Část expozice muzea tvoří bývalý klášterní refektář. Jedná se o prostor s původní nástěnnou a nástropní výmalbou. Jednotlivé výjevy zobrazují františkánské světce a biblické příběhy. Nachází se zde i velkoformátový obraz bitvy křižáků s Turky u Bělehradu. V této bitvě měl učinit zázrak svatý Jan Kapistrán. V místnosti jsou

---

²⁸⁶ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 661-662.

²⁸⁷ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 282.

²⁸⁸ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²⁸⁹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²⁹⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Františkánský klášter v Tachově, vznik s největší pravděpodobností po Akci K – po 13. dubnu 1950, 3 strany.

²⁹¹ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 282.

²⁹² Historie muzea, Františkánský klášter, in: *Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.muzeum.tachov.cz/historie-muzea.html.

instalovány gotické sbírky – madony, oltářní křídla a oltářní skříň. Je zde i sousoší z lipového dřeva v životní velikosti – Poslední večeře Páně.²⁹³

---

²⁹³ Bývalý klášterní refektář, in: *Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.muzeum.tachov.cz/byvaly-klasterni-refektar.html.

4. 19. Turnov – konvent u kostela svatého Františka z Assisi

Fundační listina tohoto konventu pochází z roku 1651 a vydal ji tehdejší majitel panství Maxmilián, hrabě z Valdštejna, pro dvanáct řeholníků. Patrně již v době sepsání zakládací listiny probíhala výstavba, snad již od roku 1650, kdy provinciální kapitula nový konvent schválila. První františkáni se v Turnově objevili v následujícím roce. Novostavba, které muselo ustoupit deset měšťanských domů, byla završena vztyčením kříže nad sanktusníkem kostela roku 1655. Kostel vysvětil kardinál Arnošt Harrach. Areál postihl v roce 1707 požár, který zle poškodil nejen konvent, ale i kostel. Po dalším požáru, který zasáhl kostel roku 1803, spadl průčelní štít kostela a zničil kruchtu. Nedostatek peněz způsobil, odložení renovace, a proto byl kostel nejdříve jen provizorně zastřešen. Teprve v letech 1822-24 proběhla větší stavební akce, při které dostalo průčelí klasicistní úpravu. Hlavním účelem těchto prací však bylo statické zajištění stavby. Poslední významná stavební změna je dokumentována v roce 1842, kdy konventní chrám doplnila hranolová zvonice, vybudovaná v samém závěru polooválného presbyteria.²⁹⁴ Ve válečném roce 1866 přespalo v klášteře 13 pruských vojáků, kteří se však chovali velmi slušně. Pak tam byl zřízen lazaret pro raněné z obou válčících stran. Pokles zájmu o povolání způsobil, že v roce 1882 žilo v klášteře jen 5 řeholníků.²⁹⁵

Mezi obyvatele tamějšího kláštera před Akcí K patřil jeden kněz a 3 bratři laici. Řeholníci se ke vzniku režimu stavěli negativně. Později podepsali zdravici J. V. Stalinovi. Zpráva uvádí, že tomu tak možná bylo z taktických důvodů, což je logické, jelikož řeholníci určitě nechtěli režim zbytečně provokovat. Jejich vliv na okolí ale nebyl velký. Představený kláštera Ferdinand Mánek je uveden jako nervózní člověk.²⁹⁶

Vyklizení kláštera proběhlo v poklidu. Na místě působili zmocněnci a tříčlenná komise. Nalezli zde velké zásoby potravin.²⁹⁷ O budovu kláštera měl zájem ONV a MNV.²⁹⁸

---

²⁹⁴ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 679-680.

²⁹⁵ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 319.

²⁹⁶ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

²⁹⁷ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

²⁹⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Františkánský klášter v Turnově, vznik s největší pravděpodobností po Akci K – po 13. dubnu 1950, 3 strany.

Národní galerie v Praze převzala do úschovy celkem šest uměleckých předmětů. Jednalo se o práce českých mistrů z 18. století.²⁹⁹

V srpnu 1950 převzali zaměstnanci expositury Archivu ministerstva vnitra v Jablonci nad Nisou od církevního oddělení ONV v Turnově archiv tohoto kláštera. Ten obsahoval spisový materiál z doby od roku 1604 do 1950, rukopisy³⁰⁰ a dále větší počet neuspořádané korespondence, fotografií, opisu článků, kázání, výstřižků z novin apod. Také se tam nacházely věci z františkánského kláštera v Dačicích. Bezcenné písemnosti byly vytrženy a ponechány ve skříni. Proti jejich zničení nebylo ze stanoviska archivu ministerstva vnitra námitek.³⁰¹

Ze svého kláštera v Litoměřicích se musely sestry klarisky přestěhovat do turnovského kláštera. Dne 30. srpna 1950 byl vystěhován řád bosých karmelitek ze své budovy na Hradčanech. Jeho členky byly nastěhovány také do tohoto kláštera. Nedostaly ani možnost odvolání, ani odkladu a lhůta k stěhování jim nebyla prodloužena. Ta trvala pouze 48 hodin. Všechny věci pochopitelně v takto krátké lhůtě nestačily připravit ke stěhování. Když žádaly o dodatečnou dopravu věcí, tak jim zmocněnkyně sdělila, že stěhovací akce je skončena. V Turnově nemohly zachovávat přesně svoji řeholi. Tento řád ctil kult ctihodné Matky Elekty, zakladatelky pražských karmelitek. Její tělo bylo exhumováno a těšilo se úctě nejen řádové komunity, ale i ostatní veřejnosti. Členkám řádu nebylo dovoleno její tělo převést do turnovského kláštera. Dokonce se proneslo, že měla být uchovávána jako muzejní předmět.³⁰²

Řeholnicím bylo dodatečně povoleno, díky intervenci SÚC, ve dvouhodinovém pobytu v hradčanském klášteře odebrat část předmětů, které si do Turnova předtím neodvezly. Chladné počasí ukazovalo chatrný stav turnovského kláštera. Řeholnice uváděly, že adaptace hradčanského kláštera pro jiné účely měla být velmi nákladná

---

²⁹⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Central. (františkánský) klášter v Turnově – depositní revers, 17. února 1951, 1 strana.

³⁰⁰ Šlo o dvě klášterní pamětnice z 18. století, inventář kostela a kláštera z poloviny 19. století, pět knih církevních patentů, seznamy řeholníků a terciářů z 19. století, čtyři účetní knihy kláštera, 19 sešitků o výdajích, direktoria a bohoslužebné řády od poloviny 19. století a seznamy sloužených mší od roku 1825.

³⁰¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Protokol o převzetí archivu Kláštera Františkánů v Turnově expositurou archivu min. vnitra v Jablonci n. N., sepsaný dne 25. VIII 1950 na církevním oddělení ONV v Turnově, 25. 8. 1950, 1 strana.

³⁰² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Dopis členek řádu bosých karmelitek předsedovi vlády z 5. září 1950, 4 strany.

i problematická a případná oprava i adaptace kláštera v Turnově by si rovněž vyžádala velké náklady. Sestry se chtěly vrátit zpět do svého původního kláštera na Hradčanech.³⁰³

Předměty urgované v žádosti byly vydány představené řádu při osobní návštěvě v Praze v klášteře na Hradčanském náměstí. O převezení těla Matky Elekty jednal v tu dobu Náboženský fond přímo s představenou řádu.³⁰⁴

SÚC schválil návrh Náboženské matice ze dne 24. dubna 1956, aby bylo bezplatně převedeno vlastnické právo k nemovitostem turnovského kláštera. Jednalo se o budovu kláštera se stavební parcelou číslo katastru 521 na Československý stát – Obnovu, národní podnik KNV Liberec, podnikové ředitelství Turnov. Dále o stavební parcelu číslo katastru 522 s tzv. rybárnou, stavební parcelu číslo katastru 524 – skleník a pozemkovou parcelu číslo 523 a 525 zahradu na Československý stát – MNV v Turnově. Kostel svatého Františka se stavební parcelou číslo katastru 284 byl převeden na římskokatolické farní obročí v Turnově.³⁰⁵

V budově kláštera sídlila firma Dioptra. V horním patře se nacházely kanceláře a v přízemí dílny. Vyráběla se zde přesná optika a vlákna. Dioptra zde působila maximálně do roku 1980.³⁰⁶ Když po sametové revoluci tento klášter františkáni přebírali, tak se v přízemí nacházely stroje.³⁰⁷

Klášter byl řádu vrácen v roce 1991 dle zákona 338/91 Sb.³⁰⁸ V roce 1994 Řád prodal České poště státnímu podniku budovu s číslem popisným 65/521 se stavební plochou parcelu číslo 521. Částka činila 2 150 000 Kč.³⁰⁹ Tato budova byla přestavěna na poštu.³¹⁰

Roku 1995 darovala Českomoravská provincie Nadaci Conventus následující nemovitosti: parcelu číslo 523/1 (zahrada) o výměře 2532 m², parcelu číslo 523/2 (ostnatý

---

³⁰³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Řád bosých karmelitek, t.č. v Turnově v záležitosti svého návratu do hradčanského kláštera. Slovnímu panu náměstkovi předsedy vlády pověřenému vedením Státního úřadu církevního, 27. září 1950, 2 strany.

³⁰⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Přemístění kláštera Karmelitek z Hradčan do Turnova, dokument určený Úřadu předsednictva vlády v Praze, zabývá se stížností sester karmelitánského řádu, 3. listopadu 1950, 1 strana.

³⁰⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Dokument, jež schvaluje návrh Náboženské matice o převedení turnovského kláštera. Návrh Náboženské matice se nachází na druhé straně tohoto dokumentu. Obě dvě záležitosti se nachází zároveň na jednom listě, tedy na dvou stranách, 29. dubna 1956, 2 strany.

³⁰⁶ Emailová korespondence s Janou Röhnischovou, Dioptra a.s., Turnov, 10. 4. 2013.

³⁰⁷ Rozhovor s Antonínem Pavlem Kejdánou, františkánem, v Liberci 30. 3. 2011.

³⁰⁸ FA, sign. A-19-1 Turnov, Zápis o předání klíčů od objektu Františkánského kláštera v Turnově na náměstí Č. ráje (čp. 65), 14. 7. 1993, 1 strana.

³⁰⁹ FA, sign. A-19-1 Turnov, Kupní smlouva, 24. 1. 1994, 3 strany.

³¹⁰ FA, sign. A-19-1 Turnov, Oznámení zahájení stavebního řízení, 17. 5. 1994, 1 strana.

plot) o výměře 12 m² a parcelu číslo 523/3 (zastavěný plot) o výměře 74m².³¹¹ Parcelu číslo 523/1 prodala téhož roku Nadace Conventus České poště státnímu podniku. Kupní částka činila 5000 Kč.³¹²

---

³¹¹ FA, sign. A-19-1 Turnov, Darovací smlouva, 1. 4. 1995, 2 strany.

³¹² FA, sign. A-19-1 Turnov, Kupní smlouva, 13. 11. 1995, 2 strany.

4. 20. Uherské Hradiště – konvent s kostelem Zvěstování Panny Marie

Původ kláštera je třeba hledat ve druhé čtvrtině 14. století, kdy bylo město na přímluvu svatého Františka zachráněno před uherským vojskem. Ke splnění daného slibu však došlo až po 160 letech, kdy si uherskohradišťští měšťané našli vlivného fundátora. Observantský klášter by založen prostějovským rodákem, administrátorem olomoucké diecéze a varadínským biskupem Janem Filipcem, který se později stal františkánem. Osobně o založení požádal kapitolu, která se roku 1491 konala ve Slezské Nise. Téhož roku přišli první řeholníci. Nový klášter se těšil podpoře měšťanů i okolní šlechty. Klášter byl postaven nedaleko městského vězení.

Když se roku 1525 rozdělila česká františkánská provincie na kustodie, připadlo Uherské Hradiště do kustodie moravské. Tou dobou již probíhala postupná luteranizace města a konvent se ocitl na periferii zájmu obyvatelstva. Proto rozhodla v roce 1543 provinciální kapitula v Brně ukončit činnost konventu. Ještě téhož roku řeholníci klášter opustili. Část se jich sice po čase vrátila, ale všichni zemřeli za morové rány v roce 1554. Mezitím město využívalo klášterní budovy pro hospodářské účely, protože celý komplex nebyl ještě dokončen.

K opětovnému osazení konventu došlo v roce 1605. V letech 1605 a 1608 se v klášteře konaly provinciální kapituly uherských františkánů, ač oficiálně byl konvent začleněn do uherské provincie až roku 1611. Teprve v roce 1617 došlo k zaklnutí kostela a k úpravám interiérů konventu. V roce 1619 povolili protestantští vládcové katolické mše ve městě jen ve františkánském kostele. Roku 1643 kostel zcela vyhořel a v roce 1647 strhla vichřice věž, která probořila nově vybudovanou klenbu v kostele. Klášter i kostel znovu vyhořely v roce 1681. V roce 1683 byl klášter dočasně, po dobu tureckého ohrožení, přeplněn uprchlíky z Uher. Roku 1695 způsobil další škody klášteru výbuch městské prachárny. Teprve pak mohlo dojít k přestavbě celého areálu. Stavěly se nové trakty, později se vybudoval noviciát. Do roku 1720 byl areál budov kláštera i kostela hotov. Klášter posvětil v roce 1757 františkánský biskup Mikuláš Stanislav z Nikopole v Bulharsku.

Za sedmileté války (1757-1764) se v klášteře usadili Prusové a františkáni je museli živit. Za to jim později Marie Terezie vyměřila náhradu. Čeští františkáni se mnohokrát pokoušeli znovu začlenit uherskohradišťský konvent do české řádové provincie, ale jejich úsilí nebylo úspěšné. Až Josef II. dekretem z roku 1785 klášter přivtělil k české

františkánské provincii. Panovník po složitých jednáních klášter ponechal, ale zrušil hřbitov, který se nacházel kolem kostela.

Význam kláštera v průběhu 19. století upadal. V roce 1894 byly klášter i kostel poškozeny požárem. Opravy se protáhly do roku 1897. V roce 1896 byl do konventu umístěn řádový juvenát, který tam zůstal do 30. let 20. století. Potom prošel areál celkovou rekonstrukcí, protože od roku 1937 tam měla být zřízena ústřední řádová kolej (studium). Válka však tyto plány zhatila.³¹³

Před zabráním kláštera měla budova přibližně 60 místností, které ale byly vlhké a studené. Působili zde tři kněží a dva bratři bez kněžského svěcení. Františkáni se politicky neprojevovali a byli uzavření a opatrní. Podle zprávy zastávali vlažný poměr k režimu. Nebyli ani proti němu, ani pro něj. Jejich vliv na obyvatele nebyl velký. Oblíbili si je „náboženští fanatici“, čili hluboce věřící katolíci. Představený kláštera František Minařík měl vlažný vztah k režimu. Pomocný duchovní Rudolf Remigius Janča zase špatnou politickou pověst. To znamená, že se dříve mohl angažovat v jiném politickém spektru, než se nacházela komunistická strana, nebo proti komunismu vystupoval.³¹⁴

Po Akci K byl dosazen zmocněnec SÚC Antonín Šimík a zmocněnec KNV Josef Hlaváč. Nastoupila dvoučlenná komise ONV. Centralizováni byli Kamil Schams, Augustin Černý a František Šenk do Hejnic. Představeného kláštera Františka Minaříka dopravili do Želivy. Rudolf Janča nebyl centralizován, tou dobou se nacházel v Bánově, okres Uherský Brod. Stb ho ale v Bánově nezastihla a dál po něm pátrala. Žádná osoba poté v klášteře nezůstala. Vyklizení proběhlo zcela klidně bez incidentů. Řeholníci nekladli žádný odpor. Občané vůbec nevěděli o průběhu akce, protože se normálně sloužila mše. Na pokladní hotovosti bylo zabaveno 88 100 Kčs, z toho 1350 Kčs v pamětních stříbrných mincích.³¹⁵ Jiný pramen uvádí, že se v hotovosti našlo 80 000 Kčs.³¹⁶ Na vkladních knížkách znějících na vázaný vklad bylo 693 000 Kčs. Dále tam byly vkladní knížky znějící na volný vklad celkem v částce 429 000 Kčs. Dále se zabavil jeden velký drahocenný

---

³¹³ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 298-300.

³¹⁴ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

³¹⁵ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Zpráva o průzkumu akce „Kláštery“ v kraji Gottwaldov, 16. 4. 1950, 2 strany.

³¹⁶ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

prsten. Ke klášteru patřil obytný dům číslo 200, ve kterém byly ubytovány rodiny platící nájemné asi 25 000 Kčs ročně.³¹⁷

Referent pro vnitřní věci a bezpečnost žádal SÚC o ponechání knihovny v klášteře. Ta byla velmi cenná a měla v klášteře velmi vhodné a vyhovující umístění. Do tamního kláštera měl být umístěn archiv gottwaldovského³¹⁸ kraje.³¹⁹ Ředitelství Národní galerie v Praze převzalo do úschovy z tohoto kláštera celkem čtyři umělecké předměty. Šlo o práce moravských mistrů, tři pocházely z 2. poloviny 18. století a jedna z 1. čtvrtiny 16. století.³²⁰

SÚC schválil, aby bylo zřízeno na nemovitostech řádu františkánů v Uherském Hradišti trvalé právo požívání ve prospěch KNV v Gottwaldově, za náhradu požívání v částce 1000 Kčs ročně a za dalších podmínek smlouvy z 18. října 1951.³²¹

V roce 1959 převedla bezplatně Náboženská matice do vlastnictví děkanského kostela svatého Františka Xaverského v Uherském Hradišti tento majetek: Stavební parcelu s číslem katastru 147 s kostelem Zvěstování Panny Marie a část stavební parcely s číslem katastru 146/2.³²²

Komplex byl předán archivní správě. Františkáni se vrátili až v roce 1990, kdy v Uherském Hradišti obnovili řeholní život.³²³ Nyní ale bydlí v domě na náměstí.³²⁴

Klášter prošel rekonstrukcí, která byla dokončena v roce 1996. Její kvalita byla oceněna udělením titulu Dům roku 1996. Pozoruhodný je barokní interiér slavnostního sálu refektáře. Tento sál se řadí k nejlepším dochovaným barokním interiérům na Moravě.

---

³¹⁷ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Zpráva o průzkumu akce „Kláštery“ v kraji Gottwaldov, 16. 4. 1950, 2 strany.

³¹⁸ Současný název je Zlínský kraj.

³¹⁹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Žádost o ponechání knihovny ve františkánském klášteře v Uh. Hradišti, 26. srpna 1950, 1 strana.

³²⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Františkánský klášter v Uherském Hradišti – depositní revers, 17. února 1951, 1 strana.

³²¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Uherské Hradiště, řád františkánů, zřízení práva požívání, 19. října 1951, 1 strana.

³²² FA, sign. A-20-1 Uherské Hradiště, Smlouva darovací uzavřená níže uvedeného dne mezi Náboženskou maticí v Praze II., Ječná ul. č. 2, jako stranou darující a mezi děkanským kostelem sv. Františka Xaverského v Uherském Hradišti, zastoupeného tamním děkanským úřadem jako stranou nabývající, 31. 10. 1959, 2 strany.

³²³ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 300.

³²⁴ Konventy – Uherské Hradiště, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.ofm.cz/konventy/uherske-hradiste.

Jeho restaurování bylo dokončeno v roce 2000.³²⁵ V současné době se v klášterní budově nachází Státní okresní archiv Uherské Hradiště.³²⁶

V areálu kláštera proběhlo několik etap archeologických výzkumů. V roce 1990 se podařilo odkrýt základy původního klášterního konventu. Následujícího roku byly pak v prostoru rajské zahrady nalezeny základy polygonální kaple. Při výzkumu v roce 1998 bylo pod podlahou chrámu zjištěno celkem osm barokních krypt, budovaných na konci 17. a v první čtvrtině 18. století. Dále se zde podařilo objevit několik náhrobních kamenů, z nichž především heraldické kameny rodu Něprů z Vojslavic a zejména pak figurální Mikuláše Hrdého z Klokočné, hejtmana Matyáše Korvína, patří mezi nejceněnější exempláře na území jihovýchodní Moravy. Při této průzkumné akci se také přišlo na původní malovanou výzdobu presbytáře a východní strany chrámové lodi z období přelomu 15. a 16. století.³²⁷

---

³²⁵ PARTYŠ, František: Františkánský klášter, in: *Uherské Hradiště, oficiální portál města* [online], 20. 7. 2010 [vid. 14. 4. 2013], dostupné z: www.mesto-uh.cz/Articles/2648-2-Frantiskansky+klaster.aspx.

³²⁶ Úvod, in: *Státní okresní archiv Uherské Hradiště* [online], [vid. 14. 4. 2013], uherske.hradiste.mza.cz/publikace/uvod.

³²⁷ FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, 1. vyd. Praha, Libri 2005, ISBN 80-7277-026-8, s. 697.

4. 21. Votice – konvent s kostelem svatého Františka Serafinského³²⁸

Panství Votice bylo konfiskováno Kašparu Kaplíři ze Sulejovic, jednomu z vůdců stavovského povstání, jenž byl popraven na Staroměstském náměstí v Praze. K podpoře rekatolizačního úsilí povolal pobělohorský majitel Sezima z Vrtby do Votic františkány. Provinciální kapitula nový konvent přijala na svém sezení v Brně roku 1627. Výstavba konventu a kostela se uskutečnila nedaleko votického zámku. Kostel byl vysvěcen kardinálem Harrachem již během třicetileté války. Z roku 1628 pochází donační listina pro 12 řeholníků, na jejímž základě se do takřka dokončeného konventu nastěhovali roku 1630 první konventuálové. Nově postavený konvent s kostelem se stal roku 1645 útočištěm místních měšťanů po švédském vítězství u nedalekého Jankova a následném drancování švédské zdivočelé soldatesky. Od této doby se také rozšiřovala sláva obrazu Panny Marie Pomocnice, o němž se věřilo, že votické uchránil před zvůlí dobyvatelů a klášterní kostel se stal cílem poutí. Další stavební aktivita v areálu je zaznamenána roku 1700, kdy byla k severní stěně kostela přistavěna kaple Panny Marie. Přestavba v letech 1766-71 měla zásadní význam pro vzhled konventních budov, jimž vtiskla dnešní podobu. Další úpravy jsou doloženy až v nejnovější době (1901, 1906, 1940-43), vzhled areálu však nijak neovlivnily. Do areálu františkánského kláštera patří hřbitov, na němž byla za cestou proti konventní budově vystavěna kaple Božího hrobu.³²⁹

Jednopatrová a rozsáhlá budova kláštera měla přibližně 51 místností. Před jejím zabráním se nacházela v dobrém stavu. Třicet místností používal Okresní národní výbor pro svou činnost. Ke klášteru náležel kostel i zahrada. Ve zdejší budově přebývali dva kněží a dva bratři laici. Řeholníci předstírali kladný poměr k tehdejšímu režimu. Ti se s věřícími setkávali při bohoslužbách. Kázání byla pouze náboženská a k politice se nevyjadřovali. Představený dr. Antonín Danyševič podepsal zdravici J. V. Stalinovi.³³⁰ S podpisem zdravice se setkáváme celkem často, ale to neznamena, že by řeholníci souhlasili s režimem. Spíše to souvisí s tím, aby neměli problémy se státními orgány a zbytečně je neprovokovali.

---

³²⁸ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 313.

³²⁹ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 686.

³³⁰ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

Průběh Akce K byl klidný a nerušený. Zmocněnci i komise pracovali. Všichni obyvatelé zdejšího kláštera byli odvezeni. Ráno se sloužily bohoslužby, kostelnická služba byla zajištěna.³³¹

Uvažovalo se, že by budova mohla být k dispozici KNV i ONV, ten by v ní zřídil kanceláře.³³²

V listopadu roku 1950 se dostavili do kláštera zástupci Národní a univerzitní knihovny v Praze a odvezli odtud celou knihovnu. Ta čítala 4478 svazků.³³³ Tato knihovna byla vzácná, obsahovala poškozený, leč pozoruhodný rukopis Liber Sentenciarum od Petra Lombarda z první poloviny 14. století. Dalšími unikáty byly rukopisy latinské bible z 15. století, v Paříži tištěný misál ze 16. století a kancionály ze 16. a 17. století.³³⁴

V klášteře byl internát učňovské školy a až do roku 1997 závod Tesla. Následně byl klášter vrácen františkánům. Kostel je od kláštera oddělen a je v majetku Římskokatolické farnosti Votice. V roce 2008 bylo započato s opravou kostela – konkrétně s opravou sanktusní věžičky, které hrozilo zřícení. V roce 2010 byla provedena kompletní oprava kaple Panny Marie Votické a v roce 2011 byla provedena oprava poloviny střechy kostela včetně kompletní opravy přilehlého severního chodbového křídla kláštera, kde byla zřízena Galerie svatého Františka. V roce 2012 získalo klášter město Votice.³³⁵

---

³³¹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

³³² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Františkánský klášter ve Voticích, vznik s největší pravděpodobností po Akci K – po 13. dubnu 1950, 3 strany.

³³³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Protokol oznamující odvezení knihovny z Votického kláštera, podepsáno zástupcem ONV a za Národní a univerzitní knihovnu dokument podepsala Helena Drbalová, která přijela do Votic pro knihovnu spolu s pomocným personálem, 16. listopadu 1950, 1 strana.

³³⁴ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 316.

³³⁵ MARŠÍČEK, Jiří: Historie klášterního kostela sv. Františka z Assisi – Votice, in: *Klášter Votice* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: klaster-votice.webnode.cz/popis-a-historie-objektu/.

4. 22. Zásmuky – konvent u kostela svatého Františka Serafinského

Zakladatelem kláštera byl Adolf Vratislav, hrabě ze Šternberka, nejvyšší purkrabí Českého království. V roce 1691 přijel do Zásmuk budoucí představený konventu s bratrem laikem a architektem, který započal stavbu. Ve stejném roce výstavbu nového konventu schválila provinciální kapitula řádu. Představený zatím bydlel, spolu s bratrem laikem, v měšťanském domě a sloužil mše v místním farním kostele. Vznik konventních budov lze klást do let 1691-94 s tím, že nejméně jedno křídlo bylo dokončeno roku 1692. Toho roku totiž proběhlo uvedení prvních šesti konventuálů do novostavby. Stejného roku byl položen základní kámen ke konventnímu chrámu. Celý areál vysvětil 1. srpna 1694 sedlecký opat Jindřich Snopek a řeholníci byli do konventu uvedeni následujícího dne, kdy zakladatel slavnostně předal františkánům klíče od konventu a od kostela svatého Františka. Krátce poté nechali Šternberkové ještě přistavět kapli svatého Antonína. V roce 1702 Vilém z Talmberka věnoval řeholníkům svou knihovnu. V dalších letech se areálu nedotkly žádné zásadnější přestavby, práce se omezily jen na údržbu, a tak se františkánský areál dodnes zachoval v takřka neporušeném barokním stavu. Josefské reformy nezrušily komunitu v Zásmukách, ale dotkly se jejího života. Původní šternberská nadace, určená pro dvacet řeholníků, byla tehdy snížena na dvanáct. Na přelomu 19. a 20. století tu žili již pouze čtyři řeholníci.³³⁶

Před přepadením kláštera v něm bydlel jeden kněz, dva bratři laici a také čtyři nájemníci. Představený Konstantin Komenda vypomáhal děkanovi v Zásmukách. Podepsal zdravici J. V. Stalinovi.³³⁷

Akce K probíhala klidně. Místní obyvatelstvo celkem o zásahu nevědělo a stavělo se k němu pasivně. V klášteře zůstali tři civilní nájemníci. Skromné bylo vybavení kláštera i zásoby potravin.³³⁸

Komise vybrala pro Národní galerii v Praze krucifix. Pro regionální sbírku se nevybraly žádné předměty. Do kostelního inventáře zařadila šest uměleckých děl. Knihovna byla umístěna na dvou místech. Starší část s přibližně 1500 svazky byla uložena na původním místě v knihovně v přízemí. Tvořila pěkný interiér a doporučovalo se ji

---

³³⁶ VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6, s. 694-695.

³³⁷ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, přehled františkánských klášterů, informace o každém klášteře před Akcí K, dokument vznikl před 13. dubnem 1950, 23 stran.

³³⁸ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Zpráva o situaci v akci proti klášterům podle hlášení do 14.00 dne 14. IV. 50, 9 stran.

ponechat pokud možno jako celek. Obsahovala nejvíce teologickou literaturu, roztríděnou a značkovanou podle oborů. Tisky pocházely většinou ze 17. století, ale našlo se i hodně tisků z 16. století. Místnost knihovny trpěla vlhkem a hodně knih značně poškodili myši a moli. Druhá část knihovny byla umístěna v prvním patře. Čítala přibližně 4 000 svazků, většinou teologické literatury roztríděné a značkové podle oborů. V knihovně se nacházela také historická literatura i lexikony – všeobecné i církevní. Tato část knihovny obsahovala tisky vesměs 19. století a podle protokolu by se hodila pro některou studijní knihovnu. Obě knihovny byly zapečetěny. Z knihovny v prvním patře byl odebrán a odeslán na Státní úřad pro věci církevní Riegrův slovník naučný čítající dvanáct svazků. V jedné z místností v prvním patře byl nalezen klášterní archiv se záznamy asi od počátku 18. století. Ten byl podobně jako knihovny zapečetěn.³³⁹

Ve dnech 17. a 18. listopadu 1950 převzala Národní knihovna v Praze obě části tamní knihovny. Ty byly odvezeny v původním stavu do Prahy, regály se měly odvést později na zvláštní potvrzení.³⁴⁰

Charita v Praze převzala z kláštera bohoslužebné předměty, obrazy, kříže, malé harmonium a další věci související s církevní tematikou.³⁴¹

Dr. Poche převzal od Okresního církevního tajemníka v Kolíně barokní krucifix ze zdejšího kláštera. Byl zajištěn kulturní komisí SÚC pro Národní galerii v Praze.³⁴²

Objekt kláštera se stavební parcelou a pozemkovými parcelami, který byl ve správě Náboženského fondu, byly prozatímně předány do nájmu KNV v Praze pro zdravotnické účely. Ke klášteru patřil i jeho inventář a pokud by ho nájemce neodkoupil, uskladnil by se v budově. Postupem doby by byl Náboženským fondem oddisponován a nájemce by provedl odvoz na místo určení na své náklady. Za užívání pronajatých objektů a jiných zařízení měl nájemce platit Náboženskému fondu.³⁴³

---

³³⁹ NA, SÚC, inv. č. 110, karton 87, Protokol o prohlídce kláštera františkánů v Zásmukách, provedené dne 24. V. 50, odbornou komisí při SÚC složenou ze zmocněnce SÚC Oldřicha Valenty, církevního tajemníka ONV Roberta Drahoráda, Věry Stáhlíkové, dr. Mir. Kaftana a dr. Jiřího Mašína., 2 strany.

³⁴⁰ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Protokol o převzetí knihovny v bývalém klášteře Františkánů v Zásmukách, dne 17. listopadu 1950, až 18. listopadu, 1 strana.

³⁴¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Záznám o předání a převzetí bohoslužebných předmětů v klášteře Františkánů v Zásmukách, okres Kolín Charitě v Praze II., Vladislavova ul. 12 za přítomnosti církevního tajemníka ONV v Kolíně R. Drahoráda, s. K. Štěpíny, zástupce Charity M. Kudyna a O. Petříčka, 7. září 1950, 1 strana.

³⁴² NA, SÚC, inv. č. 109, karton 85, Potvrzení o převzetí předmětů od Okresního církevního tajemníka v Kolíně, 10. 10. 1950, 1 strana.

³⁴³ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Zápis sepsaný dne 20. listopadu 1950 o předání kláštera Františkánů v Zásmukách, 2 strany.

SÚC schválil, aby bylo zřízeno trvalé právo užívání nemovitostí františkánského řádu v Zásmukách pro Československý stát, zastoupený MNV v Zásmukách za roční náhradu 500 Kčs a za ostatních podmínek smlouvy z 29. srpna 1951.³⁴⁴

Klášter byl řádu vrácen v roce 1993.³⁴⁵ Protože provincie neměla dostatek peněz ani členů, kteří by v klášteře obnovili řeholní život, uzavřel řád v červenci 1995 s děkanským úřadem v Zásmukách darovací smlouvu o převzetí objektů bývalého kláštera. Vznikl projekt na zřízení Domu setkání pro mládež a rodiny. Práce na restaurování areálu probíhají svépomocí, formou brigád a jsou financovány především z darů.³⁴⁶

---

³⁴⁴ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Smlouva o pr. požívání, 7. září 1951, 1 strana a dále NA, SÚC, inv. č. 109, karton 86, Zásmuky, klášter řádu františkánů, zřízení práva požívání k nemovitostem, 12. září 1951. Oba dokumenty se společně nacházejí na jednom listu.

³⁴⁵ FA, sign. A-22-1 Zásmuky, Zápis o vydání a převzetí objektu Františkánského kláštera v Zásmukách, navráceného Řádu Menších bratří – františkánů provincie sv. Václava zákonem č. 298/90 Sb. ve znění zák. č. 338/91 Sb., 22. 6. 1993, 2 strany.

³⁴⁶ BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8, s. 334-335.

5. Závěr

Tato práce má za úkol ukázat, jak se nakládalo s františkánskými kláštery a jejich inventářem na území dnešní České republiky za komunistického režimu. Měla se rovněž věnovat jejich osudům po sametové revoluci.

Kláštery byly přepadeny příslušníky Státní bezpečnosti, SNB a lidových milic v noci ze 13. na 14. dubna roku 1950. Ještě tu noc byli řeholníci transportováni do centralizačních a internačních klášterů. Opuštěné budovy byly prohledány a sepsalo se jejich zařízení a vybavení. Knihovny byly většinou odvezeny a často byly předány jiným knihovnám, například státním studijním knihovnám, národní knihovně, či muzeím, aby se staly jejich součástí. Umělecké předměty, jako například obrazy či sochy, byly většinou předány galeriím. Samotné budovy měly různé osudy a způsob využití.

V Hejnicích byl načas umístěn centralizační a internační klášter, v Hájku se zase nacházelo přeškolovací středisko pro mladé řeholníky a později sloužil jako sklad pro armádu. Některé kláštery sloužily jako různé depozitáře, nebo se v nich nacházely archivní, či muzejní instituce. To byl příklad Dačic, Hostinného (zdejší kostel také sloužil jako skladiště textilií), Chebu, Kadaně, Plzně, Prahy (u Panny Marie Sněžné), Tachova, či Uherského Hradiště. Některé kláštery se využívaly ke školským účelům. Ve Čtyřech Dvorech se nacházela mateřská školka, v Hořovicích lidová škola umění a v Bechyni domov mládeže. Ten byl načas zřízen i v plzeňském konventu. Jako internáty posloužily kláštery ve Voticích a v Jindřichově Hradci. Ten sloužil i jako ubytovna nemocničního personálu a ve votickém klášteře dlouho fungoval závod Tesla. Kostel s kaplí v Moravské Třebové byl dán do užívání římskokatolickému farnímu kostelu. Do Turnova byly přestěhovány klarisky z Litoměřic a bosé karmelitky z pražských Hradčan. Později klášter sloužil firmě Dioptra. Klášter v Zásmukách byl určen ke zdravotnickým účelům a užíval ho stát zastoupený MNV. Klášter v Kroměříži dlouho chátral.

Řada klášterů nesloužila po celou dobu pouze jednomu účelu, ale některým byla po čase přidělena jiná, často odlišná, funkce. To je příklad Slaného, sem byla umístěna věznice s lehkou ostrahou, autoškola Svazarmu, či ZOO. Klášter u Panny Marie Sněžné v Praze měl také řadu využití. Několik místností využívalo Náprstkovo muzeum, cvičil tu také chrámový sbor. Konvent užívalo ministerstvo vnitra, nacházela se tam ubytovna Veřejné bezpečnosti, nebo hudba Hradní stráže.

V současné době je využití klášterů také velmi různorodé. Františkáni užívají kláštery v Praze, Moravské Třebové a Hájku. Řád sice v Uherském Hradišti a Plzni opět působí, ale řeholníci obývají jiné objekty. Klášter v Dačicích je domovem pro bosé karmelitky a bosý karmelitáni působí ve Slaném. Řád salesiánů obývá klášter ve Čtyřech Dvorech. Hejnický klášter se změnil na Mezinárodní centrum duchovní obnovy. Některé objekty dnes slouží vzdělávacím účelům. Budova koleje svatého Antonína v Kroměříži je jedním z pavilonů Střední školy hotelové a služeb. Základní umělecká škola dnes funguje v bývalých kláštorech v Hořovicích a v Kadani, kde pro její potřeby slouží jen část budovy. V Zásnukách nyní sídlí Dům setkání pro mládež a rodiny. Klášter v Jindřichově Hradci byl darován Občanskému sdružení Nová Šance. Řada františkánských klášterů dnes slouží potřebám muzeí, galerií, či knihoven. V konventu v Hostinném se dnes nachází městská knihovna a městské muzeum. V roce 2012 klášter získal ocenění Stavba roku. Část chebského kláštera dnes využívá Státní okresní archiv v Chebu na depozitáře. V Kadani se kromě základní umělecké školy nachází také mineralogická expozice, která je umístěna ve sklepních prostorech. V refektáři se konají přednášky a koncerty. V plzeňském klášteře je sídlo děkanského úřadu a diecézního muzea. V Tachově se nachází Muzeum Českého lesa. Ve Voticích byla vybudována Galerie svatého Františka. Některé budovy dnes mají zcela jiné využití, než ke kterým původně sloužily. V původním kroměřížském konventu s kostelem svatého Jana Křtitele se dnes nachází hotel a restaurace. V turnovském klášteře dnes sídlí Česká pošta.

Kláštery měly po navrácení řádu jedno společné, skoro všechny se nacházely ve velmi špatném stavu a bylo třeba nákladných oprav. Velká většina z nich dnes již neslouží svému původnímu účelu a jsou různě využívány. Řada budov prošla nákladnými rekonstrukcemi, díky kterým je vidět, že se věci navrací do pořádku. Práce na obnově některých klášterů stále probíhají, jelikož mají jeden společný, ale zato podstatný problém – finance. Jejich shánění je velmi složité a práce na jejich obnově se tak vlečou.

Kromě klášterních budov měly různé osudy i knihovny, jež byly z klášterů většinou odvezeny. Dnes se nachází v klášteře u Panny Marie Sněžné v Praze knihy z klášterů v Hájku, Hejnicích, Hostinném, Chebu, Kadani, Kroměříži, Tachově, Turnově ad. Po roce 1989 byly darovány některé knihy z hejnického kláštera knihovně Královské kanonie kláštera premonstrátů na Strahově. V Národní knihovně se v současné době nachází jeden svazek rukopisu z plzeňského kláštera. Některé klášterní knihovny přebraly Státní studijní knihovny, některé publikace byly určeny pro lidové knihovny. Některá díla byla shledána

bezpečnými a doporučilo se, aby je převzaly sběrné suroviny. Řada knih z františkánských klášterů se v současné době nachází v jiných knihovnách.

S uměleckými díly z jednotlivých klášterů bylo nakládáno rovněž různorodě. Řada děl byla předána do úschovy Národní galerii v Praze a některá byla určena pro regionální sbírky.

Historiků, kteří období komunismu studují, je dle mého názoru dost, což je pro zmapování této doby velice důležité. Zároveň se ale musí působit na veřejnost a seznamovat ji s tímto obdobím, protože laická veřejnost se o svou nedávnou minulost tolik nezajímá a často má na ni zkreslený pohled. Řada lidí si totiž spojuje období mezi roky 1948 – 1989 s vlastními úspěchy či neúspěchy a podle toho jej také hodnotí. Proto je třeba toto více jak čtyřicetileté období stále připomínat, věnovat se mu a seznamovat veřejnost s výsledky svých studií.

6. Seznam pramenů a literatury

I. Prameny

Národní archiv – fond Státní úřad pro věci církevní

Františkánský archiv u Panny Marie Sněžné v Praze

II. Tiskem vydané prameny

JANDOUREK, Jan: Václav Malý – Cesta za pravdou, 1. vyd. Praha, Portál 1997, ISBN 80-7178-189-4.

PALÁN, Aleš – PAULAS, Jan: Bohumil Vít Tajovský, Člověk musí hořeti, Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera, 1. vyd. Praha, Torst 2001, ISBN 80-7215-126-6.

III. Živý rozhovor s pamětníkem

Rozhovor s Antonínem Pavlem Kejdanou, františkánem, vedený Vitem Kochánkem v Liberci dne 30. 3. 2011.

IV. Literatura

ANDĚL, Tomáš: *Františkánský klášter Hostinné*, Františkánský klášter Hostinné.

BENEŠ, Petr Regalát – PŘIBYL, Vladimír: *Františkánský klášter ve Slaném: 1655-1950*, 1. vyd. Slaný, Vlastivědné muzeum ve Slaném 2005, ISBN 8023961233.

BUBEN, Milan M.: *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, III. díl, I. svazek: Žebravé řády*, 1. vyd. Praha, Libri 2006, ISBN 80-7277-088-8.

CUHRA, Jaroslav: *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1999, Sešity, č. 32, ISBN 80-85270-84-6.

CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*, 1. vyd. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2001, ISBN 80-7285-008-3.

ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana, Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století*, 1. vyd. Olomouc, Knihnice Verbum, Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci 2001, ISBN 80-244-0229-7.

FOLTÝN, Dušan, et al.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, 1. vyd. Praha, Libri 2005, ISBN 80-7277-026-8.

HEINZL, Jan: *Perzekuce katolické církve na Frýdlantsku 1949-1955 centralizační a internační klášter Hejnice*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2006.

HLAVÁČEK, Petr: *Čeští františkáni v historické retrospektivě*, in: *Historia Franciscana. Katalog výstavy pořádané k 400. výročí příchodu bratří františkánů do kláštera Panny Marie Sněžné v Praze (1604-2004)*, Praha, Provincie bratří františkánů 2004.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948-1953*, 1. vyd. Brno, Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6.

KUTIL, Tomáš: *Praha zažila první beatifikaci*, in: *Katolický týdeník*, roč. 23, 2012, č. 42, s. 1-2, ISSN 0862-5557.

LE GOFF, Jacques: *Svatý František z Assisi*, překlad z francouzského originálu, 1. vyd. Praha, Vyšehrad 2004, ISBN 80-7021-651-4.

LUXMOORE, Jonathan – BABIUCHOVÁ, Jolanta: *Vatikán a rudý prapor. Zápas o duši východní Evropy. Studie o vztahu římskokatolické církve a komunistických států*, překlad z anglického originálu, 1. vyd. Praha, Volvox Globator 2003, ISBN 80-7207-420-2.

PRINZ, Jiří: *Za komunismu církev obstála se ctí (rozhovor s historikem Jaroslavem Šebkem)*, in: *Katolický týdeník*, roč. 23, 2012, č. 47, s. 8-9, ISSN 0862-5557.

ŠAMALOVÁ, Jana: *Dějiny františkánského kláštera v Dačicích*, diplomová práce České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta 2005.

VAŠKO, Václav: *Neumlčená. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce II*, 1. vyd. Praha, Zvon 1990, ISBN 80-7113-035-4.

VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan et al.: *Encyklopedie českých klášterů*, dotisk 1. vyd. Praha, Libri 1998, ISBN 80-85983-17-6.

WEIGEL, George: *Svědék naděje*, překlad z anglického originálu, 2. vyd. Praha, Práh 2005, ISBN 80-7252-114-4.

ZEMANOVÁ, Martina: *Historická rekonstrukce knihovny konventu františkánů v Hejnicích (1691-1945/1950)*, diplomová práce Liberec, Technická univerzita v Liberci 2010.

Slavnostní otevření v Hejnicích (zdroj ČTK), in: *Katolický týdeník*, ročník 12, 2001, číslo 3, s. 6, ISSN 0862-5557.

V. Emailová korespondence

Emailová korespondence s Ing. Petrem Hajným, ředitelem Střední školy hotelové a služeb Kroměříž, 26. 3. 2013.

Emailová konverzace s Mgr. Karlem Hallou, ředitelem Státního okresního archivu v Chebu, 19. 3. 2013.

Emailová korespondence s Janou Röhnischovou, Dioptra a.s., Turnov, 10. 4. 2013.

Emailová korespondence s Dagmar Skopalovou, Informační centrum Kroměříž, 22. 3. 2013.

Emailová korespondence s PhDr. Ivou Votroubkovou, etnografka, regionální pracoviště TLK, Muzeum Cheb, p.o. Karlovarského kraje, 5. 4. 2013.

VI. Webové stránky

BAJER Karel: Duchovní synové svatého Františka v Jindřichově Hradci, in: *Římskokatolický vikariát, Proboštství Jindřichův Hradec* [online], [vid. 19. 3. 2013], dostupné z: www.probofstvi-jh.cz/clanky-historie/Františkani_v_Jindrichove_Hradci.pdf.

MARŠÍČEK, Jiří: Historie klášterního kostela sv. Františka z Assisi – Votice, in: *Klášter Votice* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: klaster-votice.webnode.cz/popis-a-historie-objektu/.

PARTYŠ, František: Františkánský klášter, in: *Uherské Hradiště, oficiální portál města* [online], 20. 7. 2010 [vid. 14. 4. 2013], dostupné z: www.mesto-uh.cz/Articles/2648-2-Frantiskansky+klaster.aspx.

Bez hábitu: Řád menších bratří – Františkáni, in: *TV Noe* [online], 28. 11. 2008 [vid. 26. 11. 2012], dostupné z: Tvnoe.tbsystem.cz/index.php?cs/videoarchiv/bez-habitu-2008-11-18.

Bývalý klášterní refektář, in: *Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.muzeum.tachov.cz/byvaly-klasterni-refektar.html.

Historie.cs: Církev pronásledovaná, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 4. 12. 2008 [vid. 27. 11. 2012], dostupné z: www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10150778447-historie-cs/208452801400048/.

Historie kostela a kláštera, in: *Klášter bosých karmelitánů ve Slaném* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.klasterslany.cz/historie.

Historie muzea, Františkánský klášter, in: *Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.muzeum.tachov.cz/historie-muzea.html.

Historie Octárny, in: *Hotel a restaurant Octárna – Oáza klidu v srdci Kroměříže* [online], [vid. 22. 3. 2012], dostupné z: www.octarna.cz/historie.

Historie střediska, in: *Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice* [online], [vid. 22. 11. 2012], dostupné z: www.sasmcb.cz/?page_id=48.

Cheb – Kostel zvěstování Panně Marii, in: *Dominanty, ohrožené kulturní památky, nadační fond* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: dominanty.cz/pamatky-cheb-3.php.

Kontakty, in: *Římskokatolická farnost Spořilov* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.anezka.ic.cz/kontakty.php.

Konventy, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 14. 3. 2012], dostupné z: <http://www.ofm.cz/konventy/praha>.

Konventy – Moravská Třebová, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 20. 3. 2013], dostupné z: www.ofm.cz/konventy/moravska-trebova.

Konventy – Uherské Hradiště, in: *Provincie bratří františkánů* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.ofm.cz/konventy/uhrske-hradiste.

Křížová chodba františkánského kláštera, in: *Hrad Cheb* [online], [vid. 18. 3. 2013], dostupné z: www.hrad-cheb.cz/cz/krizova-chodba-frantiskanskeho-klastera.

Lunety Maxe Švabinského, in: *Město Kroměříž* [online], [vid. 22. 3. 2012], dostupné z: www.mesto-kromeriz.cz/misto.asp?typ=51&kod=433&modul=navstevnik&map=19.

Nadace Conventus, in: *peníze.cz* [online], [vid. 14. 3. 2013], dostupné z: rejstrik.penize.cz/ares/45768382-nadace-conventus.

Opravy v hájeckém klášteře, in: *Františkánský klášter v Hájku* [online], [vid. 14. 11. 2012], dostupné z: www.hajek.ofm.cz/opravy.html.

Památky, in: *Informační centrum Hořovice* [online], [vid. 15. 3. 2013], dostupné z: www.mkc-horovice.cz/ic-pamatky.html.

Parte P. Řehoře Vojtěcha Marečka OFM, in: *Římskokatolická farnost Spořilov* [online], [vid. 10. 4. 2013], dostupné z: www.anezka.ic.cz/doc/parte.pdf.

Program hájeckých poutí 2012, in: *Františkánský klášter v Hájku* [online], [vid. 14. 11. 2012], dostupné z: www.hajek.ofm.cz/program.html.

Stavbami roku opravený klášter i obří nádrže, in: *týden.cz* [online], [vid. 21. 3. 2013], dostupné z: www.tyden.cz/rubriky/relax/bydleni/stavbami-roku-opraveny-klaster-i-obri-nadrze_248055.html.

Úvod, in: *Státní okresní archiv Uherské Hradiště* [online], [vid. 14. 4. 2013], uherske.hradiste.mza.cz/publikace/uvod.

Zasvěcení – Františkáni, in: *Internetové vysílání České televize* [online], 5. 6. 2010 [vid. 20. 3. 2012], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10213629490-zasveceni/209562213000009-frantiskani/>.

7. Seznam obrazových příloh

- Příloha č. 1: Mapa s vyobrazenými městy, ve kterých se v roce 1950 nacházely františkánské kláštery³⁴⁷
- Příloha č. 2: Klášter v Bechyni, pravděpodobně před rokem 1989³⁴⁸
- Příloha č. 3: Klášter v Bechyni – pohlednice, po roce 1989³⁴⁹
- Příloha č. 4: Klášter ve Čtyřech Dvorech, pravděpodobně před rokem 1989³⁵⁰
- Příloha č. 5: Klášter ve Čtyřech Dvorech v roce 2011³⁵¹
- Příloha č. 6: Klášter v Dačicích, pravděpodobně v 90. letech 20. století³⁵²
- Příloha č. 7: Klášter v Dačicích, datováno po roce 1994³⁵³
- Příloha č. 8: Klášter v Hájku v roce 2010³⁵⁴
- Příloha č. 9: Rekonstrukce kláštera v Hejnicích³⁵⁵
- Příloha č. 10: Klášter v Hejnicích v roce 2012³⁵⁶
- Příloha č. 11: Klášter v Hořovicích, pravděpodobně před rokem 1989³⁵⁷
- Příloha č. 12: Kostel Nejsvětější Trojice s Loretou na Palackého náměstí v Hořovicích³⁵⁸
- Příloha č. 13: Klášter v Hostinném – pohlednice, datace neznámá³⁵⁹
- Příloha č. 14: Klášter v Hostinném – současná podoba³⁶⁰
- Příloha č. 15: Klášter v Chebu, s největší pravděpodobností před 13. dubnem 1950³⁶¹
- Příloha č. 16: Současná podoba kláštera v Chebu³⁶²

³⁴⁷ KOCHÁNEK, Martin: *Františkánské kláštery v roce 1950*, České Budějovice, Katedra geografie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 26. 3. 2013.

³⁴⁸ FA, sign. A-1-1 Bechyně.

³⁴⁹ Tamtéž.

³⁵⁰ FA, sign. A-23-1.

³⁵¹ Fotoarchiv autora.

³⁵² FA, sign. A-3-1 Dačice.

³⁵³ Historie kláštera, in: *Karmel matky Boží, klášter bosých karmelitek v Dačicích* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.karmelitky.cz/historie-klastera/.

³⁵⁴ 2010_04_17 Setkání v Hájku – kandidáti, in: *ofm.rajce.idnes.cz* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: ofm.rajce.idnes.cz/2010_04_17_Setkani_v_Hajku_-_kandidati/#IMG_0823.JPG.

³⁵⁵ Galerie – Rekonstrukce kláštera, in: *Mezinárodní centrum duchovní obnovy* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.mcdo.cz/index.php?gal=g3&nadpis=Rekonstrukce+kl%9Atera.

³⁵⁶ Fotoarchiv autora.

³⁵⁷ FA, sign. A-6-1 Hořovice.

³⁵⁸ Fotogalerie, in: *Město Hořovice* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.mesto-horovice.eu/mesto/fotogalerie/?pageshowing=6.

³⁵⁹ FA, sign. A-7-1 Hostinné.

³⁶⁰ Fotogalerie – klášter, in: *Františkánský klášter Hostinné* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: klasterhostinne.cz/klaster-fotogalerie.

³⁶¹ NA, SÚC, inv. č. 109, karton 84, Františkánský klášter, Cheb, Františkánská ul. 12, fotografie součástí tohoto dokumentu, vznik dokumentu s největší pravděpodobností před 13. dubnem 1950, 2 strany.

- Příloha č. 17: Klášter v Jindřichově Hradci – pohlednice, pravděpodobně po roce 1989³⁶³
- Příloha č. 18: Klášter v Kadani – pohlednice, pravděpodobně po roce 1989³⁶⁴
- Příloha č. 19: Současná podoba kláštera v Kroměříži (konvent při kostele svatého Jana Křtitele)³⁶⁵
- Příloha č. 20: Kroměříž – kolej svatého Antonína v roce 1940³⁶⁶
- Příloha č. 21: Klášter v Moravské Třebové – fotografie, datace neznámá³⁶⁷
- Příloha č. 22: Klášter v Moravské Třebové – pohlednice, pravděpodobně po roce 1989³⁶⁸
- Příloha č. 23: Klášter v Plzni – současná podoba³⁶⁹
- Příloha č. 24: Klášter u kostela Panny Marie Sněžné v Praze v roce 2013³⁷⁰
- Příloha č. 25: Kostel svaté Anežky České v Praze – Spořilov, současná podoba³⁷¹
- Příloha č. 26: Klášter ve Slaném, datace neznámá³⁷²
- Příloha č. 27: Klášter ve Slaném – současná podoba³⁷³
- Příloha č. 28: Klášter v Tachově – současná podoba³⁷⁴
- Příloha č. 29: Klášter v Turnově, pravděpodobně v 80. nebo 90. letech 20. století³⁷⁵
- Příloha č. 30: Klášter v Turnově – současná podoba³⁷⁶
- Příloha č. 31: Klášter v Uherském Hradišti – současná podoba³⁷⁷
- Příloha č. 32: Klášter ve Voticích, pravděpodobně v roce 1951³⁷⁸

---

³⁶² Křížová chodba františkánského kláštera, in: *Hrad Cheb* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.hrad-cheb.cz/cz/krizova-chodba-frantiskanskeho-klastera.

³⁶³ FA, sign. A-9-1 Jindřichův Hradec.

³⁶⁴ FA, sign. A-10-1 Kadaň.

³⁶⁵ Hotel a restaurant Octárna, in: *Město Kroměříž* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.mesto-kromeriz.cz/obrazek.php?sirka=200&obrazek=mista/HOTEL%20OCT%20CIRNA.jpg.

³⁶⁶ FA, sign. A-11-1 Kroměříž, popis na zadní straně – Studentská kolej sv. Antonína v Kroměříži – 1940.

³⁶⁷ FA, sign. A-13-1 Moravská Třebová.

³⁶⁸ FA, sign. A-13-1 Moravská Třebová.

³⁶⁹ Fotogalerie, Muzeum církevního umění plzeňské diecéze (Foto: Michaela Říšová), in: *Západočeské muzeum v Plzni, příspěvková organizace* [online], [vid. 18. 4. 2013], dostupné z: www.zcm.cz/index.php?page=museum-cirkevniho-umeni-menu.

³⁷⁰ Fotoarchiv autora.

³⁷¹ Fotogalerie – Náš kostel, in: *Římskokatolická farnost Spořilov* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.anezka.ic.cz/gal/farnost/img00004.jpg.

³⁷² Historie kostela a kláštera, in: *Klášter bosých karmelitánů ve Slaném* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.klasterslany.cz/historie.

³⁷³ Galerie – klášter, in: *Klášter bosých karmelitánů ve Slaném* [online], [vid. 12. 4. 2013], dostupné z: www.klasterslany.cz/galerie/category/19-klaster.

³⁷⁴ O muzeu, in: *Muzeum Českého lesa v Tachově p.o.* [online], [vid. 12. 4. 2012], dostupné z: www.muzeum.tachov.cz/o-muzeu.html.

³⁷⁵ FA, sign. A-19-1 Turnov.

³⁷⁶ Fotoarchiv Jaroslava Kříže.

³⁷⁷ Úvod, in: *Státní okresní archiv Uherské Hradiště* [online], [vid. 14. 4. 2013], dostupné z: uherske-hradiste.mza.cz/sites/default/files/u4/uherske_hradiste_5.jpg.

³⁷⁸ NA, SÚC, inv. č. 109, karta 86, Žádost o vrácení spisu KNV v Praze, odesílatel Finanční prokuratura v Praze, adresát SÚC, fotografie je součástí tohoto dokumentu, 16. 7. 1951, 1 strana.

Příloha č. 33: Klášter ve Voticích v roce 2010³⁷⁹

Příloha č. 34: Klášter v Zásmukách, datace neznámá³⁸⁰

Příloha č. 35: Klášter v Zásmukách, pravděpodobně současná podoba³⁸¹

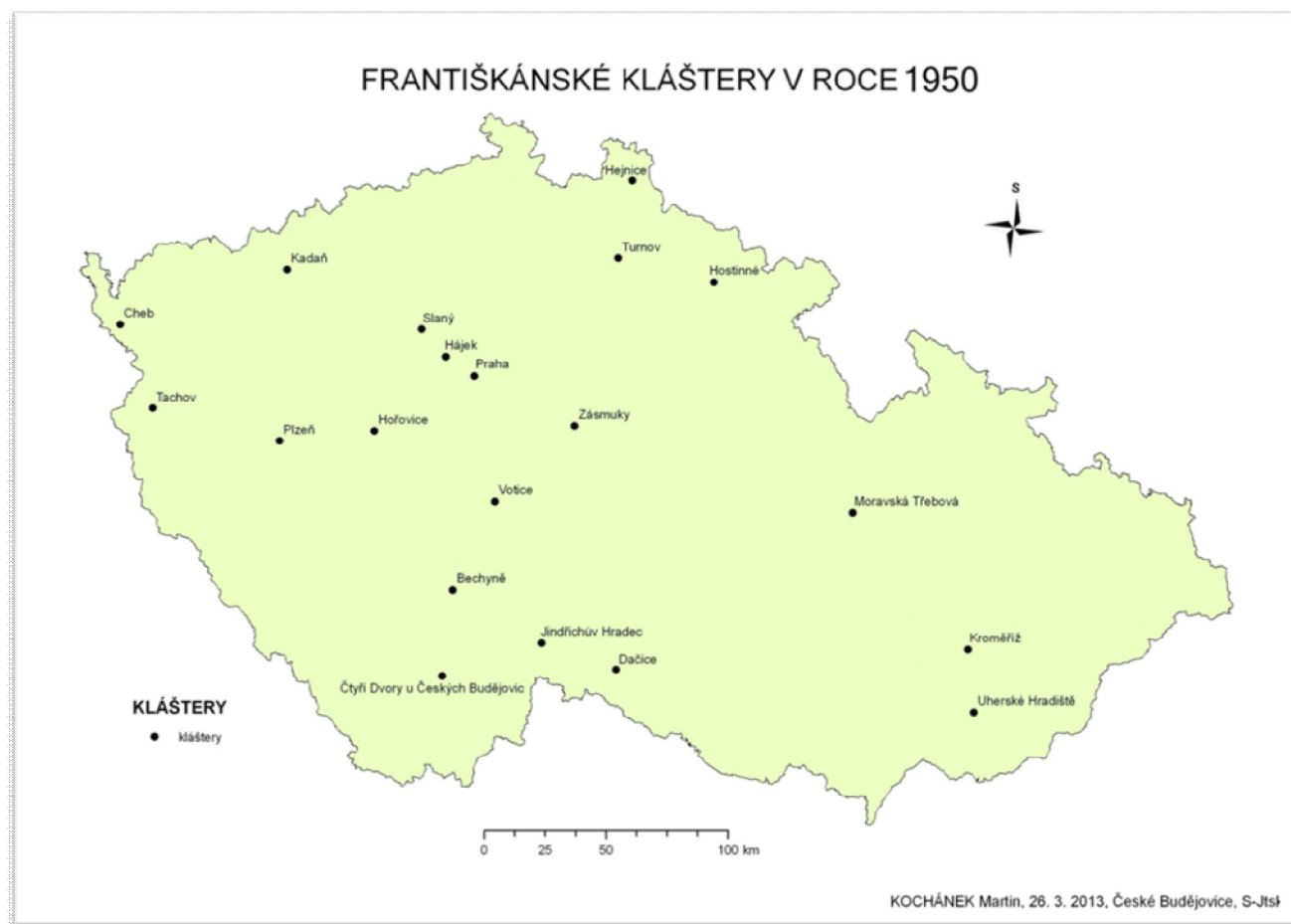
³⁷⁹ Foto – Klášter sv. Františka – současný stav (2010), in: *Klášter Votice* [online], [vid. 14. 4. 2013], dostupné z: klaster-votice.webnode.cz/album/fotogalerie/#foto00004-jpg.

³⁸⁰ FA, sign. A-22-1 Zásmuky.

³⁸¹ Praha-východ: Zásmuky, Františkánský klášter s kostelem Stigmatizace sv. Františka, in: *PROSTOR – architektura, interiér, design* [online], [vid. 14. 4. 2013], dostupné z: prostor-ad.cz/pruvodce/pvychod/zasmuky/klaster/klaster.htm.

8. Obrazové přílohy

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

Příloha č. 14

Příloha č. 15

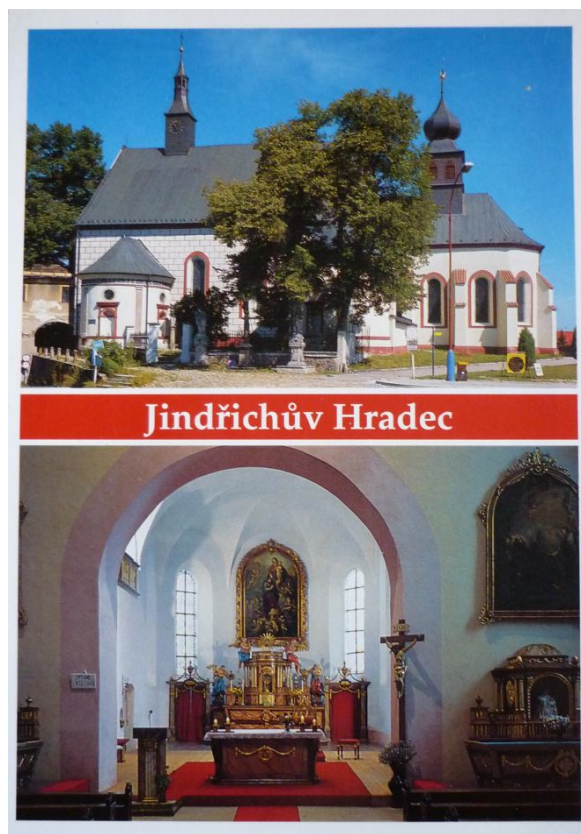

Příloha č. 16

Příloha č. 17

Příloha č. 18

Příloha č. 19

Příloha č. 20

Příloha č. 21

Příloha č. 22

Příloha č. 23

Příloha č. 24

Příloha č. 25

Příloha č. 26

Příloha č. 27

Příloha č. 28

Příloha č. 29

Příloha č. 30

Příloha č. 31

Příloha č. 32

Příloha č. 33

Příloha č. 34

Příloha č. 35

